

Til
Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen

Dokumenttype
Rapport

Dato
December 2014

KORTLÆGNING OG ANALYSE AF SPECIALPÆDAGOGISK STØTTE PÅ VOKSEN- OG EF- TERUDDANNELSESOMRÅDET

INDHOLD

1.	Resumé	1
2.	Indledning	4
2.1	Baggrund og formål	4
2.1.1	Specialpædagogisk støtte på VEU-området	4
2.1.2	Kortlægningens formål	5
2.2	Definitioner, metode og datagrundlag	6
2.2.1	Definitioner og afgrænsning	6
2.2.2	Metode	7
2.2.3	Datagrundlag og forbehold	8
2.3	Læsevejledning	10
3.	Muligheder for optagelse på og deltagelse i VEU for borgere med en funktionsnedsættelse	12
3.1	Eksisterende støttemuligheder	12
3.1.1	Forsøgsordning på AMU	12
3.1.2	Regelfastsatte støttemuligheder på det øvrige voksen- og efteruddannelsesområde	13
3.1.3	Sammenfatning	20
3.2	Anvendelse af de regelfastsatte støttemuligheder	21
3.2.1	Antal sager og udgifter på AMU-forsøgsordningen	21
3.2.2	Antal sager og udgifter i kommunerne	22
3.2.3	Omfang af kursister med funktionsnedsættelse på VEU-området	22
3.2.4	Sammenfatning	23
3.3	Administration af de regelfastsatte støttemuligheder	24
3.3.1	Administration af AMU-forsøgsordning	24
3.3.2	Administration af øvrige støttemuligheder	27
3.3.3	Sammenfatning	30
3.4	Uddannelsesinstitutionernes støttemuligheder og praksis i forbindelse med kursister med en funktionsnedsættelse	30
3.4.1	Uddannelsesinstitutionernes praksis	31
3.4.2	Uddannelsesinstitutionernes former for støtte til kursister med funktionsnedsættelse	32
3.4.3	Sammenfatning	34
4.	Barrierer for voksen- og efteruddannelse for borgere med en funktionsnedsættelse	35
4.1	Juridiske barrierer	35
4.2	Administrative barrierer	38
4.3	Økonomiske barrierer	41
4.4	Tekniske og pædagogiske barrierer	42
4.5	Udækkede støttebehov	43
4.6	Sammenfatning	44
5.	Sammenfatning	46
5.1	Eksisterende støttemuligheder	46
5.2	Anvendelse af de eksisterende støttemuligheder	47
5.3	Barrierer for specialpædagogisk støtte til personer med funktionsnedsættelser	47
5.4	Vurdering af støttemulighedernes hensigtsmæssighed og tilstrækkelighed	48

BILAG

Bilag 1

Kortlægning af nuværende støttemuligheder

Bilag 2

Kortlægning af aktivitet og forbrug

1. RESUMÉ

Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) har i perioden august til november 2014 gennemført en kortlægning og analyse af specialpædagogisk støtte på voksen- og efteruddannelsesområdet. Kortlægningen er gennemført for Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen.

Kortlægningen udspringer af regeringens målsætning om, at voksne med funktionsnedsættelser skal have gode muligheder for at opkvalificere sig, så de har de kvalifikationer, der er brug for på arbejdsmarkedet. Målsætningen fremgår af regeringens handicappolitiske handlingsplan fra 2013, *Et samfund for alle*. I forlængelse af nævnte målsætning er det bestemt, at VEU-områdets muligheder og udfordringer i relation til inklusion af mennesker med funktionsnedsættelser skal kortlægges af en tværministeriel arbejdsgruppe¹. Nærværende undersøgelse indgår som led i arbejdsgruppens arbejde.

Kortlægningen har til formål at tilvejebringe viden om, hvorvidt borgere med funktionsnedsættelser, som deltager i voksen- og efteruddannelse, kompenseres, og om de får den specialpædagogiske støtte, som de har behov for. Overordnet skal de eksisterende støttemuligheders hensigtsmæssighed og tilstrækkelighed vurderes. Både *muligheder* for specialpædagogisk støtte (eksisterende støttemuligheder og anvendelsen af disse i praksis) og *barrierer* for specialpædagogisk støtte (udfordringer og eventuelle udækkede støttebehov) kortlægges.

Kortlægningens datagrundlag består af desk research (lovgivning), en spørgeskemaundersøgelse blandt alle VEU-uddannelsesinstitutioner, interviews med vejledere, uddannelsesledere o. lign. på 10 udvalgte uddannelsesinstitutioner, interviews med 25 kursister med funktionsnedsættelser, aktivitets- og forbrugstal fra otte udvalgte kommuner samt en central forsøgsordning på AMU-området, interviews med sagsbehandlere i jobcentre samt interviews med de medarbejdere i Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen og Socialstyrelsen, som administrerer AMU-forsøgsordningen.

Nedenfor præsenteres centrale observationer og resultater af kortlægningen, i henhold til de undersøgelsesspørgsmål, kortlægningen belyser.

Kortlægningen viser for det første, at **de eksisterende støttemuligheder** for borgere med funktionsnedsættelser udgøres af en central forsøgsordning på AMU-området, regelfastsatte støttemuligheder i lovgivningen på området, og uddannelsesinstitutionernes muligheder for at yde specialpædagogisk støtte til kursister med indlæringsmæssige, fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser. Borgere med funktionsnedsættelser, som ønsker at gennemføre en anden voksen- eller efteruddannelse end AMU, har mulighed for at søge deres bopælskommune om specialpædagogisk støtte efter Lov om kompensation til handicappede i erhverv mv. (personlig assistance, fx i form af tegnsprogstolk), Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (hjælpebidler og mentorstøtte) og Lov om aktiv socialpolitik (økonomisk støtte under revalidering til udgifter, som følger af en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse). Ansvar for at sikre og finansiere støtte i form af personlig assistance efter kompensationsloven ligger hos beskæftigelsessektoren, mens ansvaret for at sikre støtte i form af hjælpebidler og mentorstøtte efter LAB-loven og særlig støtte efter aktivloven ligger hos beskæftigelsessektoren, såfremt udgifterne til støtte er større end hvad uddannelsesinstitutionen sædvanligvis forventes at afholde og/eller hjælpebidlet ikke er sædvanligt forekommende på institutionen. Det betyder, at uddannelsesinstitutionerne, jf. det gældende sektoransvarlighedsprincip, også har et vist ansvar for at sikre og finansiere støtte. En gennemgang af lovgivningen bag de regelfastsatte støttemuligheder viser, at der ikke findes konkrete retningslinjer for, hvordan princippet om sektoransvarlighed skal udmøntes i praksis.

---

¹ Med repræsentanter for Undervisningsministeriet, Uddannelses- og Forskningsministeriet, Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold, Beskæftigelsesministeriet og Finansministeriet.

For det andet viser kortlægningen, at de kommunale jobcentres **anvendelse af de regelfast-satte støttemuligheder** på VEU-området er begrænset. I alle kommuner i kortlægningen er der opmærksomhed på sektoransvarlighedsprincippet, men på grund af fraværet af konkrete retningslinjer for ansvarsfordelingen mellem beskæftigelses- og uddannelsessektoren, kan sagsbehandlere opleve ansvarsfordelingen som uklar i konkrete sager. Hvad angår uddannelsesinstitutionernes praksis for inklusion af personer med funktionsnedsættelser, viser kortlægningen, at praksis til en vis grad afhænger af, hvilken type voksen- og efteruddannelse, der er tale om. De uddannelsesinstitutioner, der udbyder voksen- og efteruddannelse på grundlæggende niveau (AVU og FVU), yder typisk hjælp til afklaring af støttebehov såvel som en form for støtte. En markant mindre andel af de uddannelsesinstitutioner, der udbyder videregående voksen- og efteruddannelse (HD, akademi-, diplom- og masteruddannelser), tilbyder hjælp til afklaring af såvel som dækning af støttebehov. Kortlægningen indikerer dog, at både de grundlæggende og videregående VEU-institutioner, primært er opmærksomme på kursister med indlæringsmæssige funktionsnedsættelser, men kun i mindre grad har fokus på at imødekomme støttebehov hos kursister med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser.

Kortlægningen viser også, at under halvdelen af de godkendte AMU-udbydere anvendte den centrale forsøgsordning i 2013.

Kortlægningen viser for det tredje, at personer med funktionsnedsættelser kan møde **barrierer for at deltage i voksen- og efteruddannelse** på lige fod med andre. Fraværet af konkrete retningslinjer for ansvarsfordelingen mellem beskæftigelses- og uddannelsessektoren udgør i nogle tilfælde en juridisk barriere. Uklarheden om ansvarsfordelingen kan medvirke til at skabe en administrativ barriere for, at personer med funktionsnedsættelser modtager støtte i rette tid, eller overhovedet modtager støtte. Således beretter flere sagsbehandlere i jobcentre såvel som vejledere o. lign. på uddannelsesinstitutioner om lange sagsbehandlingstider i sager, hvor ansvarsfordelingen først skal afklares. Der er i kortlægningen både fundet eksempler på, at kursister først modtager den nødvendige støtte et stykke tid efter uddannelsesstart eller slet ikke modtager støtte. Endelig viser kortlægningen, at der for en væsentlig del af uddannelsesinstitutionerne på VEU-området er økonomiske barrierer for at sikre støtte til kursister med funktionsnedsættelser.

Der er en vis tendens til, at de administrative og økonomiske barrierer håndteres forskelligt på uddannelsesinstitutioner med grundlæggende VEU henholdsvis videregående VEU. Hovedparten af førstnævnte hjælper kursister med at søge om støtte hos bopælskommunen på trods af administrative barrierer, mens en mindre andel af sidstnævnte yder vejledning til at søge om støtte i tilfælde, hvor institutionen ikke selv kan stille den nødvendige støtte til rådighed. Ligeledes angiver uddannelsesinstitutioner med grundlæggende VEU generelt økonomiske barrierer, men sikrer og finansierer typisk alligevel støtte, mens institutioner med videregående VEU oplever økonomiske barrierer, og derfor i mange tilfælde *ikke* sikrer støtte. Dermed indikerer kortlægningen, at en persons mulighed for at modtage støtte kan afhænge af, hvilken uddannelse personen går på. Kortlægningen indikerer dog også, at især ordblinde kursister og kursister med øvrige indlæringsmæssige funktionsnedsættelser, udgør en større andel af kursisterne på grundlæggende VEU end på videregående VEU.

Endelig viser kortlægningen, at hverken kommuner eller uddannelsesinstitutioner har overblik over personer, som enten ikke påbegynder eller afbryder en voksen- og efteruddannelse på grund af manglende støtte. Det har derfor været vanskeligt at afdække det præcise omfang af **udækkede støttebehov**. Men kortlægningen indikerer, at de ovennævnte barrierer i nogle tilfælde kan være medvirkende til, at de eksisterende støttemuligheder ikke altid administreres på en måde, som sikrer personer med funktionsnedsættelser den nødvendige støtte inden start på uddannelsen eller i det hele taget. Især lader det til, at personer med funktionsnedsættelser, som ønsker at deltage i videregående voksen- og efteruddannelse, kan møde udfordringer i forbindelse med at søge om støtte. Det er da også værd at bemærke, at en betydelig andel af disse insti-

tutioner ikke har systemer for at sikre eller vejlede kursister om kompenserende støtte. Derimod administreres forsøgsordningen på AMU-området på en måde, som medvirker til, at kursister med funktionsnedsættelser modtager den specialpædagogiske støtte, som de har behov for, og at de modtager den tids nok. Dog anvender AMU-udbyderne i relativt begrænset omfang forsøgsordningen, hvilket kan indikere et begrænset kendskab til samme ordning. Endelig kan kommunernes meget begrænsede aktivitet på området indikere, at der er en gruppe af personer med funktionsnedsættelser, som aldrig påbegynder en voksen- eller efteruddannelse på grund af manglende viden om de eksisterende støttemuligheder. Dog er det ikke på baggrund af eksisterende datakilder muligt at undersøge, hvorvidt borgere med funktionsnedsættelser i signifikant lavere grad end borgere uden funktionsnedsættelser deltager i voksen- og efteruddannelse. Sammenfattende indikerer kortlægningen, at de eksisterende støttemuligheder ikke altid er hensigtsmæssige og blandt andet derfor ikke altid er tilstrækkelige.

2. INDLEDNING

2.1 Baggrund og formål

Undervisningsministeriet (v/ Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen) har bedt Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) om at gennemføre en kortlægning og analyse af specialpædagogisk støtte på voksen- og efteruddannelsesområdet (herefter VEU-området). Formålet er at undersøge, om borgere med funktionsnedsættelser, der deltager i voksen- og efteruddannelse, kompenseres, og om de får den specialpædagogiske støtte, som de har behov for.

Undersøgelsen udspringer af regeringens målsætning om, at voksne med funktionsnedsættelser skal have gode muligheder for at opkvalificere sig, så de har de kvalifikationer, der er brug for på arbejdsmarkedet. Målsætningen fremgår af regeringens handicappolitiske handlingsplan fra 2013. I forlængelse af nævnte målsætning er det bestemt, at VEU-områdets muligheder og udfordringer i relation til inklusion af mennesker med funktionsnedsættelser skal kortlægges af en tværministeriel arbejdsgruppe². Arbejdsgruppen skal med baggrund i kortlægningen komme med forslag til, hvordan opgaven med inklusion af mennesker med funktionsnedsættelser bedst løftes på de forskellige voksen- og efteruddannelser. Formålet hermed er at skabe et grundlag for at sikre et velfungerende og smidigt system, som støtter voksne med funktionsnedsættelser i at få eller bevare tilknytningen til arbejdsmarkedet og dermed sikre deres økonomiske og personlige uafhængighed.

2.1.1 Specialpædagogisk støtte på VEU-området

Specialpædagogisk støtte (SPS) til borgere med funktionsnedsættelser er en udmøntning af principperne om ligebehandling, compensation og solidaritet, som er tre af de fire principper, der ligger til grund for den danske handicappolitik. Formålet med specialpædagogisk støtte er at kompensere for en funktionsnedsættelse ved at fjerne de barrierer for deltagelse i uddannelse, som er forårsaget af funktionsnedsættelsen. Dermed kan specialpædagogisk støtte være med til at sikre lige muligheder i uddannelsessystemet for borgere med en fysisk, psykisk eller indlæringsmæssig funktionsnedsættelse.

Målgruppen for de centrale SPS-ordninger, som administreres af Undervisningsministeriet, er afgrænset til elever på ungdomsuddannelser³ og studerende på SU-godkendte videregående uddannelser⁴ med en funktionsnedsættelse. Siden 1998 har også AMU-kursister med en funktionsnedsættelse haft mulighed for at søge specialpædagogisk støtte gennem Undervisningsministeriet som led i en forsøgsordning. I 2013 blev der anvendt 4,1 mio. kr. til forsøgsordningen. AMU-ordningen er den eneste centrale ordning, der er målrettet voksen- og efteruddannelse.

Borgere med funktionsnedsættelser, som ønsker at gennemføre en anden voksen- eller efteruddannelse (end AMU), har ikke mulighed for at søge specialpædagogisk støtte gennem en central ordning. De skal i stedet søge om kompenserende støtte til brug under uddannelsen hos deres bopælskommune. Kommunerne kan bevilge forskellige former for støtte til voksen- og efteruddannelsesformål efter bestemmelser i Lov om compensation til handicappede i erhverv m.v. og Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats⁵. Samtidig har uddannelsessektoren ifølge sektoransvarlighedsprincippet i et vist omfang ansvar for, at uddannelsesstilbuddet er tilgængeligt for mennesker med funktionsnedsættelser. Sektoransvarlighedsprincippet er det fjerde grundprincip i dansk handicappolitik, og det betyder, at den offentlige sektor, der udbyder en ydelse, en service eller et produkt, også er ansvarlig for, at den pågældende ydelse er tilgængelig for mennesker med

² Med repræsentanter for Undervisningsministeriet, Uddannelses- og Forskningsministeriet, Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold, Beskæftigelsesministeriet og Finansministeriet.

³ Se Bekendtgørelse om særlige tilskud til specialpædagogisk bistand ved ungdomsuddannelser m.v. (BEK nr. 1377 af 09/12/2013).

⁴ Se Bekendtgørelse af Lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser (LBK nr. 584 af 01/06/2014).

⁵ Lov om social service giver også mulighed for at søge hjælpemidler og personlig assistance. Dog er servicelovens målgruppe borgere, hvis støttebehov gør sig gældende i alle hverdagens sammenhænge og ikke kun i forbindelse med deltagelse i uddannelse eller erhverv. Dette uddybes i afsnit 3.1.

nedsat funktionsevne. Dermed er indsatsen på handicapområdet ikke alene en opgave for socialsektoren, men også for eksempelvis arbejdsmarkeds- og undervisningssektoren⁶.

Boks 2-1: Definition af sektoransvarlighedsprincippet

Folketinget henstiller til alle statslige og kommunale myndigheder samt private virksomheder med eller uden offentlig støtte

- at efterleve princippet om ligestilling og ligebehandling af handicappede med andre borgere og

- at tage hensyn til og skabe muligheder for hensigtsmæssige løsninger under hensyntagen til handicappedes behov i forbindelse med forberedelse af beslutninger, hvor hensyntagen overhovedet kan komme på tale.

I mange tilfælde vil de hensyn, der er brug for, forudsætte en betydelig indsigt i handicappedes vilkår og virkninger af givne handicap. Myndigheder såvel som private vil have behov for at kunne trække på særlig ekspertise.

Det må desuden sikres, at mennesker med handicap på alle samfundsområder ligebehandles med andre borgere.

Folketingsbeslutning B43 fra 2. april 1993 om ligebehandling af handicappede og ikke-handicappede borgere

Sektoransvar som princip er vedtaget af Folketinget, men det er ikke et fast juridisk begreb, hvorfor der ikke findes en lov, som definerer og fastlægger rammerne for princippet⁷. Det betyder, at sektoransvarlighedsprincippet heller ikke på VEU-området er skrevet ind i uddannelseslovgivningen eller operationaliseret yderligere i vejledninger, handlingsplaner eller andre retningsanvisende dokumenter på statsligt niveau. I kommunalt regi er det lagt ud til de kommunale handicapråd og byrådspolitikere at tænke princippet ind i de enkelte kommuners handicappolitik.

2.1.2 Kortlægningens formål

For det første er formålet at kortlægge de **eksisterende støttemuligheder** for borgere med funktionsnedsættelser på voksen- og efteruddannelsesområdet og **anvendelsen af disse**. Med andre ord er både den formelle og den faktiske dimension af eksisterende støttemuligheder genstand for kortlægningen. Første del af undersøgelsen vil have fokus på følgende undersøgelsesspørgsmål:

1. Hvilke støttemuligheder eksisterer, og dækker de *formelt* alle borgere med funktionsnedsættelser, som ønsker at tage en voksen- eller efteruddannelse?
2. Hvilke muligheder for specialpædagogisk støtte til deltagelse i de enkelte uddannelser bringes i anvendelse *i praksis* på institutionerne?

For det andet er formålet at afdække **eventuelle barrierer** for optagelse på og deltagelse i voksen- og efteruddannelse for borgere med funktionsnedsættelser. Denne del af undersøgelsen vil have fokus på følgende undersøgelsesspørgsmål:

3. Hvilke udfordringer møder borgere med funktionsnedsættelser i forbindelse med optagelse på og deltagelse i de omfattede voksen- og efteruddannelser?

⁶ Se <http://socialstyrelsen.dk/handicap/hjaelpemidler/om-hjaelpemidler/hjaelpemiddelformidling/regler-om-stotte-til-hjaelpemidler/regler-om-stotte-til-hjaelpemidler>.

⁷ Se *Dansk Handicappolitiks Grundprincipper*, Det Centrale Handicapråd, september 2005

For det tredje er formålet at vurdere de eksisterende støttemuligheders hensigtsmæssighed og tilstrækkelighed. Spørgsmålet om hensigtsmæssighed har at gøre med, om procedurer for sagsbehandling, herunder afklaring af støttebehov, og ansvars- og opgavefordeling mellem de involverede aktører og myndigheder, er medvirkende til, at borgere med funktionsnedsættelser modtager den støtte, de har behov for, i forbindelse med voksen- og efteruddannelse. Sidste del af undersøgelsen vil have fokus på følgende undersøgelsesspørgsmål:

4. Er der udækkede støttebehov?

Dermed er formålet med den samlede undersøgelse dels at kortlægge eksisterende støttemuligheder og deres anvendelse, dels at afdække eventuelle barrierer for optagelse på og deltagelse i voksen- og efteruddannelse for borgere med funktionsnedsættelser, og endelig at afdække eventuelle udækkede støttebehov og årsager hertil.

2.2 Definitioner, metode og datagrundlag

I dette afsnit redegøres der for de anvendte metoder og kortlægningens datagrundlag. Indledningsvis er det relevant med dels en definition af de centrale begreber, dels en afgrænsning af kortlægningens genstandsfelt.

2.2.1 Definitioner og afgrænsning

Specialpædagogisk støtte har til formål at nedbryde de specifikke barrierer for deltagelse i uddannelsen, som funktionsnedsættelsen afstedkommer. Overordnet findes der fire former for kompenserende støtte:

- Hjælpemidler
- Tegnsprogstolkning
- Personlig assistance
- Mentorstøtte.

Hvilken form for støtte, der gives, afhænger af, hvordan funktionsnedsættelsen forhindrer, at borgeren kan deltage i uddannelsen på lige fod med andre. Dermed er specialpædagogisk støtte ikke varig og statisk, men målrettet deltagelse i uddannelsen og afgrænset til det tidsrum, som uddannelsen gennemføres i. Specialpædagogisk støtte defineres i denne sammenhæng som kontekstbestemt støtte i form af hjælpemidler, tegnsprogstolkning, personlig assistance eller mentorstøtte, som borgeren har brug for på matriklen.

Et eksempel er en borger med nedsat hørelse, som bruger høreapparat i alle hverdagens sammenhænge, men kun har behov for en teleslyngeforstærker i undervisningslokalet. Her er netop tale om varig støtte (høreapparat) versus kontekstbestemt støtte (teleslyngeforstærker). Det samme gælder for (varig) støtte i form af borgerstyret personlig assistance, som bevilges til personlig pleje og ledsagelse, og (kontekstbestemt) støtte i form af personlig assistance til fx notetagning i undervisningen. Støtte til befordring til og fra uddannelsesstedet anses i denne sammenhæng ikke som specialpædagogisk støtte.

Funktionsnedsættelser defineres i denne sammenhæng som følgende:

- Ordblindhed og generelle læse-skrivevanskeligheder (sprogvanskeligheder knyttet til, at personen har opholdt sig i Danmark i kort tid, er undtaget)
- Øvrige indlæringsmæssige funktionsnedsættelser (fx talblindhed)
- Fysiske funktionsnedsættelser (fx synshandicap, hørehandicap, bevægehandicap, talevanskeligheder/stammen, erhvervet hjerneskade)
- Psykiske funktionsnedsættelser (fx udviklingsforstyrrelser, herunder ADHD, autisme, Aspergers m.v., og psykiske vanskeligheder, herunder depression, angst, stress, bipolar lidelse m.v.).

I kortlægningen anvendes "funktionsnedsættelse" frem for "handicap". Dette er i tråd med FN's miljørelaterede handicapbegreb – en funktionsnedsættelse bliver først til et handicap i det øjeblik, funktionsnedsættelsen medfører, at der er aktiviteter, som personen ikke kan deltage i på lige fod med andre⁸.

I praksis har det været vanskeligt at indsamle data, der gør det muligt at skelne mellem funktionsnedsættelser. Når det er muligt og meningsfuldt fremdrages forskelle for personer med fysiske, psykiske og indlæringsmæssige funktionsvanskeligheder.

Kortlægningens genstandsfelt er kendetegnet ved stor kompleksitet, idet der er et stort antal involverede aktører og myndigheder, og idet berøringsfladerne mellem disse potentielt er mange. Figuren nedenfor illustrerer genstandsfeltet. Målgrupper, uddannelser og myndigheder/aktører over den horisontale linje er inkluderet i genstandsfeltet, mens målgrupper, uddannelser og myndigheder under linjen ikke er inkluderet.

Figur 2-1: Kortlægningens genstandsfelt

	Målgrupper for støtte (defineret ved forsørgelsesgrundlag)	Voksen- og efteruddannelser og ansvarligt ministerium	Myndigheder og andre aktører, som kan finansiere støtte
+	Beskæftigede (lønmotagere og selvstændige) med en funktionsnedsættelse, som deltager i VEU i relation til erhverv	Arbejdsmarkedsuddannelser (UVM) Forberedende voksenundervisning (UVM)	Kommuner Undervisningsministeriet (Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen)
	Ledige med en funktionsnedsættelse, som deltager i VEU som led i jobplan	Almen voksenuddannelse (UVM) HD (UFM)	Uddannelsesinstitutioner
	Revalidender, som deltager i VEU som led i uddannelsesrevalidering	Akademiuddannelser (UFM) Diplomuddannelser (UFM)	
	SU-modtagere med en funktionsnedsættelse, som deltager i almen voksenuddannelse i mindst 23 ugentlige skemalagte timer (mindst 17, hvis kursisten har et barn på under 7 år)	Masteruddannelser (UFM)	
-	Folke- og førtidspensionister med en funktionsnedsættelse, som deltager i VEU	Hf-enkeltfag Ordblindeundervisning for voksne	Arbejdsgivere
	Efterlønsmodtagere med en funktionsnedsættelse, som deltager i VEU	Voksenerhvervsuddannelser Grundlæggende voksenuddannelse Danskuddannelse til voksne udlændinge	

Kilde: Udviklet af Rambøll i forbindelse med kortlægningen.

* SU-modtagere indgår ikke i kortlægningen af den kommunale aktivitet og forbrug, da SU-modtagere ikke hører til beskæftigelsesområdets målgruppe.

2.2.2 Metode

Et komplekst genstandsfelt bør matches af et mange-facetteret undersøgelsesdesign, som med forskellige metoder giver viden om forskellige aspekter af genstandsfeltet. For at tilvejebringe et så nuanceret og perspektivrigt vidensgrundlag som muligt (indenfor projektets rammer), er følgende fire forhold vægtet i undersøgelsen:

1. At give et grundigt overblik over **gældende lovgivning** på området (desk research)
2. At inddrage **borgerperspektivet** gennem kvalitative interviews⁹

⁸ Se FN's Standardregler om lige muligheder for handicappede.

⁹ Det skal understreges, at der ikke er tale om en repræsentativ undersøgelse blandt borgere med funktionsnedsættelser, og at undersøgelsen derfor ikke tilvejebringer generaliserbar viden om udekkeede støttebehov og det kvantitative omfang heraf.

3. At inddrage **udbyderperspektivet**, dels gennem en spørgeskemaundersøgelse blandt alle relevante uddannelsesinstitutioner (totalundersøgelse), og dels gennem kvalitative interviews med vejledere og uddannelsesledere på udvalgte institutioner
4. At inddrage **myndighedsperspektivet**, dels gennem kvalitative interviews med sagsbehandlere, og dels gennem indsamling af aktivitets- og forbrugstal i otte kommuner.

Tilsammen giver disse metoder og datakilder et billede af, hvilke støttemuligheder der findes, og i hvilket omfang de forskellige støttemuligheder anvendes (undersøgelsesspørgsmål 1 og 2). Der tilvejebringes også viden om barrierer for optagelse på og deltagelse i voksen- og efteruddannelse for borgere med funktionsnedsættelser fra både et borger-, et udbyder- og et myndighedsperspektiv (undersøgelsesspørgsmål 3). Endelig kan undersøgelsen give indikationer på, hvorvidt der er udækkede støttebehov, jf. også fodnote 5 (undersøgelsesspørgsmål 4).

2.2.3 Datagrundlag og forbehold

Indledningsvis er det dog nødvendigt at pege på visse forbehold knyttet til de anvendte metoder og datakilder, samt redegøre for, hvordan de er forsøgt håndteret.

Først og fremmest har det været en metodisk udfordring, at **støttemuligheder på VEU-området ikke er samlet hos én central instans**, men dels administreres og finansieres af Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen (AMU-området), dels af kommunerne (det øvrige VEU-område). Hertil kommer, at der ikke er en ensartet praksis og heraf følgende systematik i kommunernes dokumentation på tværs af kommuner. Derudover spiller uddannelsesinstitutionerne også en rolle, om end uddannelsesinstitutionernes ansvar for at sikre støtte ikke er indskrevet i lovgivningen¹⁰. Dette indebærer, at data om omfanget af støttemulighedernes anvendelse (undersøgelsesspørgsmål 2) skal findes hos Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen, i de enkelte kommuner og på uddannelsesinstitutionerne.

Endvidere er det ikke muligt at udskille **kommunale bevillinger til støtte** givet til deltagelse i VEU fra bevillinger til støtte givet til erhverv, da det gives efter de samme bestemmelser i lovgivningen. Eksempelvis er det ikke muligt på baggrund af økonomital alene at bestemme, om en bevilling af et skærmlæsningsprogram til en borger med synsnedsættelse er givet som kompenserende hjælpemiddel til kontorarbejde eller uddannelse. Derfor har det været nødvendigt at anvende sagsbehandlers skøn til at vurdere, hvor stor en andel af de samlede bevillinger der er givet til deltagelse i VEU. Endvidere har det ikke været muligt at skelne mellem udgifter til støtte givet til forskellige funktionsnedsættelser og til deltagelse i forskellige voksen- og efteruddannelser. Konkret er der indsamlet data om aktivitet og forbrug af kompenserende støtte til deltagelse i voksen- og efteruddannelse i otte udvalgte kommuner (se bilag 2). Det betyder, at den samlede aktivitet og forbrug af kompenserende støtte i alle 98 kommuner estimeres på baggrund af data fra otte kommuner. Der henvises til bilag 2 for en grundig beskrivelse af fremgangsmåde og resultater.

Data om forsøgsordningen på AMU-området stammer fra to kilder. Ordningen består i praksis af fire delordninger, hvorefter der kan gives støtte i form af henholdsvis tegnsprogstolkning, personlig assistance, mentorstøtte og hjælpemidler. Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen (KTS) administrerer de økonomiske midler til alle fire delordninger, men har siden 2001 delt selve driften med Socialstyrelsen. Således ligger opgaven med behandling af sager om tegnsprogstolk, personlig assistance og mentorstøtte hos KTS, mens hjælpemiddelordningen drives af Socialstyrelsen ved AMU Hjælpemiddelservice. Data om hjælpemiddelordningen vurderes til at være at høj kvalitet. AMU Hjælpemiddelservice administreres af én medarbejder, som registrerer alle sager systematisk. Ligeledes registreres alle udgifter og medarbejderens tidsforbrug systematisk, da alt vedrørende ordningen faktureres til Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen. Det har ikke været muligt at få

¹⁰ Arbejdsgivere kan også spille en rolle i forhold til at sikre kompenserende støtte til ansatte, men jf. figur 2-1 er arbejdsgivere ikke inddraget som datakilde i kortlægningen.

samme detaljeringsgrad af data om de tre delordninger, som administreres af KTS, da dette ville kræve en decideret sagsgennemgang.

Der er også forsøgt indsamlet data om tilgang og omfang af kursister med funktionsnedsættelser specifikt på uddannelsesinstitutionerne, og **uddannelsesinstitutionernes støtte** til disse kursister. Dette er gjort via spørgeskemaundersøgelsen til samtlige uddannelsesinstitutionerne, der udbyder VEU. Da uddannelsesinstitutionerne ikke registrerer kursister med funktionsnedsættelser (men kursister generelt), er der tale om et øjebliksbillede baseret på respondenternes viden om kursister med funktionsnedsættelser på undersøgelsestidspunktet. Der er ikke indsamlet data om uddannelsesinstitutionernes egenudgifter til støtte.

Endelig er det vanskeligt at afdække **udækkede støttebehov** (undersøgelsesspørgsmål 4) blandt en gruppe, som ikke kan identificeres via registre. Når man forsøger at afdække udækkede støttebehov, er det vigtigt både at have blik for kursister, som må opgive at *gennemføre* uddannelsen, fordi de ikke får den nødvendige støtte, og for mulige kursister, som *aldrig påbegynder* uddannelsen, fordi de får afslag på eller ikke søger den nødvendige støtte. Begge grupper er vanskelige at indkredse, men den første dog i mindre omfang end den sidste. Med henblik på at nærme os et svar, er det prioriteret at gennemføre en totalundersøgelse blandt alle relevante uddannelsesinstitutioner, da institutionerne i kraft af den direkte kontakt med ansøgere til og deltagere på uddannelserne er den bedste (tilgængelige) datakilde. Selvom uddannelsesinstitutionerne antageligt har den største viden gennem deres kontakt med kursisterne med en funktionsnedsættelse har spørgeskemaundersøgelsen og uddybende kvalitative interviews med uddannelsesinstitutionerne vist, at de også har en begrænset viden på området.

Afslutningsvis understreges det, at undersøgelsen ikke tilvejebringer **kvantitative data om det totale omfang** af kursister med funktionsnedsættelser på VEU-området, anvendelsen af de forskellige støttemuligheder og omfanget af et eventuelt udækket støttebehov på landsplan. Dette skyldes, som allerede nævnt, at feltet er kendetegnet ved et væld af involverede aktører og myndigheder samt et svingende dokumentationsniveau på tværs af disse.

Sammenfattende tilvejebringer nærværende kortlægning ikke en fuldstændig afdækning af omfang og brug af specialpædagogisk støtte på voksen- og efteruddannelsesområdet. Undersøgelsen har dokumenteret, at der forefindes et meget lavt videns- og dokumentationsniveau relateret til VEU for borgere med funktionsnedsættelser. Undersøgelsen bidrager på denne baggrund til at styrke vidensbaseringen af området, men det er vigtigt at fremhæve, at der vil være behov for yderligere dataindsamling, hvis der ønskes mere sikker viden om VEU for borgere med funktionsnedsættelser.

Tabellen nedenfor giver et overblik over undersøgelsens datagrundlag.

Tablet 2-1: Datakilder

	Fase	Styrelser o. lign.	Kommuner	Uddannelses- institutioner	Deltagere på VEU
Kvantitative data	1. fase (opstart)		Eksplorativt interview med økonomikonsulent i Københavns Kommunes beskæftigelsesforvaltning		
	2. fase (dataindsamling)	Aktivitets- og forbrugstal om forsøgsordningen på AMU-området	Aktivitets- og forbrugstal fra otte udvalgte kommuner* Rundringning til sagsbehandlere i jobcentre i samme otte kommuner	Survey med vejledere, uddannelsesledere o. lign. på 198 ud af 240 uddannelsesstyper** (svarprocent = 83)	
	3. fase (validering)		Rundringning til sagsbehandlere i jobcentre i otte større kommuner, som ikke indgår i fase 2	Rundringning til 10 respondenter i surveyen med henblik på kvalitetssikring af data	
Kvalitative data	1. fase (opstart)	Et eksplorativt interview med ansvarlig medarbejder i KTS	Et mindre antal eksplorativt interviews med handicapkonsulent i socialcenter Nordfyn, sagsbehandler i Jobcenter Hjørring, økonomi- og budgetansvarlig i Jobcenter Hjørring, og økonomikonsulent i Københavns Kommunes beskæftigelsesforvaltning	Eksplorative interviews med studiesekretær ved AMU Kursus og Administration UCC Professionshøjskolen og specialkonsulent i AU Studier – SU og SPS, Aarhus Universitet	
	2. fase (dataindsamling)	Interviews med alle medarbejdere i KTS og Socialstyrelsen med ansvar for administration af forsøgsordningen på AMU	Telefoninterviews med sagsbehandlere i otte jobcentre Otte korte telefoninterviews med sagsbehandlere med ansvar for serviceloven	Interviews med 10 vejledere, uddannelsesledere o. lign.	25 telefoninterviews med deltagere på VEU med en funktionsnedsættelse
	3. fase (validering)	Et interview med specialkonsulent i Specialfunktionen Job og Handicap	Interviews med hhv. juridisk specialkonsulent og leder af voksen-specialområdet i en større kommune		

* Følgende kommuner indgår i kortlægningen: København, Egedal, Lejre, Guldborgsund, Nordfyn, Aarhus, Norddjurs og Frederikshavn

** Der er ikke tale om uddannelsesinstitutioner/-steder, da samme institution kan udbyde mere end en uddannelse. For hver uddannelsesstype, uddannelsesinstitutionen udbyder, oprettede vi en kontaktperson, der fik tilsendt spørgeskemaet.

Fase 3 (validering) i ovennævnte tabel er et supplement til kortlægningens oprindelige design. Dette er valgt, da området har vist at bære præg af et lavt vidensniveau, og valideringen har dermed haft til formål at styrke kortlægningen.

2.3 Læsevejledning

Rapporten indledes med et resumé af kortlægningens og analysens resultater (kapitel 1). Foruden nærværende indledning (kapitel 2) består rapporten af tre kapitler. Kapitel 3 omhandler muligheder for optagelse på og deltagelse i voksen- og efteruddannelse for borgere med en funk-

tionsnedsættelse, mens kapitel 4 omhandler barrierer for samme. Kapitel 5 sammenfatter de observationer og resultater, der kan formuleres på baggrund af kapitel 3 og 4, og vurderer de nuværende støttemuligheders tilstrækkelighed og hensigtsmæssighed.

Rapportens bilagsmateriale omfatter en skematisk og detaljeret kortlægning af lovgivningen bag de nuværende støttemuligheder (bilag 1), samt en fremstilling af aktivitets- og forbrug på det kommunale område og af den statslige forsøgsordning på AMU-området (bilag 2).

3. MULIGHEDER FOR OPTAGELSE PÅ OG DELTAGELSE I VEU FOR BORGERE MED EN FUNKTIONSNEDSÆTTELSE

I dette kapitel afdækkes kortlægningens undersøgelsesspørgsmål 1 og 2.

Boks 3-1: Undersøgelsesspørgsmål 1 og 2

1. Hvilke støttemuligheder findes der, og dækker de *i princippet* alle borgere med funktionsnedsættelser, som ønsker at tage en voksen- eller efteruddannelse?
2. Hvilke muligheder for specialpædagogisk støtte til deltagelse i de enkelte uddannelser bringes i anvendelse *i praksis* på institutionerne (herunder tilgang og omfang)?

Første undersøgelsesspørgsmål om *eksisterende støttemuligheder* behandles i afsnit 3.1. Der redegøres for de regelfastsatte støttemuligheder ud fra en desk research-baseret gennemgang af lovgivning på området. Afsnittet afsluttes med en vurdering af, om alle voksne med funktionsnedsættelser er dækket af de eksisterende støttemuligheder, eller om nogle undergrupper falder uden for på grund af deres arbejdsmarkedsstatus eller andre forhold.

Andet undersøgelsesspørgsmål om *anvendelsen af de eksisterende støttemuligheder* behandles i afsnittene 3.2, 3.3 og 3.4. I afsnit 3.2 præsenteres resultaterne af analysen af aktivitets- og forbrugstal for otte kommuner og for den centrale forsøgsordning på AMU-området, som administreres af Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen. Afsnittet beskriver det omtrentlige omfang af anvendelsen af de regelfastsatte støttemuligheder og kommunernes henholdsvis statens udgifter hertil. Derudover beskrives det omtrentlige omfang af kursister med funktionsnedsættelser på VEU-området på undersøgelsestidspunktet. Afsnit 3.3. beskriver administration og sagsbehandlingspraksis i relation til de regelfastsatte støttemuligheder. Afsnittet bygger på interviews med sagsbehandlere med ansvar for relevant lovgivning i de otte kommuner, og på interviews med de medarbejdere, som er ansvarlige for administration af forsøgsordningen på AMU-området. Endelig redegør afsnit 3.4 for uddannelsesinstitutionernes praksis i forhold til kursister med funktionsnedsættelser, herunder organisering og administration af ikke-regelfastsatte støttemuligheder.

3.1 Eksisterende støttemuligheder

For kursister på voksen- og efteruddannelser findes der forskellige muligheder for at søge specialpædagogisk støtte. I indeværende afsnit redegøres der for hovedtrækkene i lovgivningen på området. Der henvises til bilag 1 for en detaljeret og systematisk gennemgang af regler og støtteramme (fx maksimalt antal timer om ugen, der kan bevilges personlig assistance).

3.1.1 Forsøgsordning på AMU

Kursister på arbejdsmarkedsuddannelser har siden 1998 haft mulighed for at søge specialpædagogisk støtte gennem Undervisningsministeriet. Der er tale om en forsøgsordning, som beskrives kortfattet i en tekstanmærkning til hvert års finanslov, men et egentligt lovgrundlag findes ikke. Dette har den juridiske konsekvens, at AMU-kursister med funktionsnedsættelser har mulighed for, men ikke retskrav på, specialpædagogisk støtte. Bevillingen har til formål at "forbedre handicappedes vilkår på AMU-uddannelser ved institutioner for erhvervsrettet ungdomsuddannelse ved udvikling og anskaffelse af kompenserende undervisningsmateriale og udstyr"¹¹. Den del af forsøgsordningen, der har med hjælpemidler at gøre, drives af AMU Hjælpemiddelservice under

¹¹ Se Finanslov for finansåret 2013, Tekst, § 19, tekstanmærkning 159 (s. 277) og ad tekstanmærkning 159 (s. 285).

Socialstyrelsen. Forsøgsordningens målgruppe samt hvilke former for støtte, midlerne er møntet på, fremgår af boksen nedenfor.

Boks 3-2: Beskrivelse af forsøgsordningen

Der kan af den afsatte bevilling udbetales specialpædagogisk støtte til deltagere på arbejdsmarkedsuddannelser, således at deltagere med et særligt behov får mulighed for at gennemføre en arbejdsmarkedsuddannelse. Der er tale om en bevilling, som kan bruges til personer med særlige behov, herunder blandt andet hørehæmmede, synshandicappede, bevægelseshandicappede, ordblinde og læsesvage samt andre, f.eks. psykisk udviklingshæmmede. Midlerne kan blandt andet bruges til særligt udstyr, udvikling af egnede undervisningsmaterialer, afholdelse af særligt tilrettelagte uddannelsesforløb for psykisk udviklingshæmmede, rådgivning af uddannelsesstederne, efteruddannelse af lærerne og informationsspredning. Indsatsen er en forlængelse af den forsøgsordning, der blev iværksat i 1998, og er en fortsættelse af initiativerne inden for denne ramme. Det overvejes fortsat at søge ordningen permanentgjort, men da sagen endnu ikke er afklaret, forventes tekstanmærkningen tidligst at kunne udgå i 2014.

Kilde: Finanslov for finansåret 2013, Tekst, § 19

I enkelte tilfælde dækker forsøgsordningen ikke støttebehov i forbindelse med deltagelse i AMU. Dette gælder følgende:

- Der kan ikke gives støtte med tilbagevirkende kraft. Hvis en borger selv har købt et hjælpemiddel, dækket udgifter til tegnsprogstolk el. lign., men først søger om støtte efter kurset, gives der afslag på støtte. Hvis borgeren søger om støtte under kurset, dækkes støtteudgifterne fra ansøgningstidspunkt og resten af kurset
- Der gives kun støtte til AMU-uddannelser ved institutioner for erhvervsrettet ungdomsuddannelse. Dette betyder, ifølge ansvarlige medarbejdere i KTS, at kurser, som er bestilt af kommunen, fx i forbindelse med jobrotation, og kurser, som er bestilt af virksomheder i forbindelse med kompetenceudvikling af medarbejdere, ikke regnes som godkendte AMU-kurser
- Der gives i princippet ikke støtte til at kompensere for sproglige vanskeligheder, da det ikke regnes som en funktionsnedsættelse. Denne målgruppe bør tilbydes et dansk kursus for tosprogede i stedet¹²
- Der gives ikke støtte til deltagelse i AMU-kurser, som indgår i uddannelse bevilget af jobcenteret. Eksempelvis vil en person med en funktionsnedsættelse, som har fået bevilget en erhvervsgrunduddannelse, og som led heri skal have truckcertifikat, få afslag på støtte med henvisning til sektoransvarlighedsprincippet.

3.1.2 Regelfastsatte støttemuligheder på det øvrige voksen- og efteruddannelsesområde

Kursister på de øvrige voksen- og efteruddannelser (se figur 2-1 i kap. 2) kan søge om specialpædagogisk støtte hos deres bopælskommune efter bestemmelser i Lov om compensation til handicappede i erhverv m.v. (herefter kompensationsloven), Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (herefter LAB-loven) og Lov om aktiv socialpolitik (herefter aktivloven).

¹² I praksis sker det af og til, hvis kursusstedet ikke skriver i ansøgningen, at det drejer sig om sprogvanskeligheder frem for læse- og stavevanskeligheder.

I det følgende redegøres der for formål med og målgruppe for den specialpædagogiske støtte, der kan bevilges efter de nævnte love med henblik på at vurdere, om nogle grupper falder uden for målgruppen. Det understreges, at dette afsnit udelukkende beskæftiger sig med støttemulighedernes formelle dimension, dvs. hvad der kan læses i love, bekendtgørelser, vejledninger mm. De involverede aktører og myndigheders fortolkning og udmøntning af lovgivningen beskrives i senere afsnit. Indledningsvis er en afgrænsning mellem beskæftigelsessektoren og socialsektorens ansvarsområde nødvendig. Kompensationsloven, LAB-loven og aktivloven hører under beskæftigelsessektoren, mens Lov om social service (herefter serviceloven) hører under socialsektoren.

Ligesom kompensationsloven, LAB-loven og aktivloven indeholder serviceloven bestemmelser, hvorefter kommunen kan bevilge støtte til borgere med nedsat funktionsevne. Serviceloven har (bl.a.) til formål at tilgodese behov, der følger af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne med henblik på at fremme den enkeltes mulighed for at klare sig selv, eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten¹³. Den støtte, der kan ydes efter serviceloven, er *ikke* specifikt rettet mod handicappedes deltagelse i erhverv eller uddannelse, men har til formål at forbedre *den generelle livskvalitet* for borgere med funktionsnedsættelser. Eksempelvis er de hjælpemidler, der kan bevilges efter servicelovens § 112, typisk kropsbårne hjælpemidler som kompressionsstrømper, proteser og høreapparater, eller tekniske hjælpemidler som kørestole, rollatorer og badetaburetter¹⁴. I modsætning hertil har de hjælpemidler, som kan bevilges efter LAB-lovens §§ 76 og 77, typisk form af arbejdspladsindretning som særlige arbejdsstole, armstøtte og teleslyngeforstærke eller it-hjælpemidler som it-rygsæk til ordblinde, læsepenne og scannere. At fx et høreapparat eller en kørestol *også* anvendes i den tid, borgeren er på arbejdspladsen eller uddannelsesinstitutionen, gør principielt ikke hjælpemidlet arbejds- eller uddannelsesrelateret. Det afgørende i sådanne tilfælde er, om hjælpemidlet kan nedbryde en barriere, som funktionsnedsættelsen afstedkommer, i direkte relation til uddannelsen, eller om hjælpemidlet snarere er en forudsætning for, at borgeren overhovedet kan være i erhverv eller uddannelse¹⁵. En lignende beslutningsregel gælder i relation til borgerstyret personlig assistance, som bevilges efter servicelovens § 96, og personlig assistance, som bevilges efter kompensationslovens § 14. En borger med nedsat funktionsevne kan modtage borgerstyret personlig assistance til at dække pleje-, overvågnings- og ledsagerbehov i fritiden såvel som i arbejdstiden, men der kan ikke efter serviceloven ydes hjælp til at varetage praktiske opgaver som følger af beskæftigelsen. Støtte til praktiske arbejdsfunktioner bør i stedet bevilges som personlig assistance efter kompensationsloven. Hjælp til pleje, ledsagelse og praktiske arbejdsopgaver kan ydes af samme person, men i så tilfælde deles udgifterne til assistancen mellem kommunens voksenhandicapområde og beskæftigelsesområde¹⁶.

En rundringning til voksenhandicapområdet i otte kommuner underbygger, at denne afgrænsning mellem beskæftigelsessektoren og socialsektorens ansvarsområde også gælder i praksis. Sagsbehandlere og ledere på handicapområdet redegør enstemmigt for, at serviceloven ikke anvendes til at bevilge støtte til brug under voksen- og efteruddannelse. Eksempelvis bevilger både Center for Syn og Hjælpemidler i Aarhus Kommune og Hjælpemiddelcenteret i Københavns Kommune primært kropsbårne hjælpemidler og tekniske hjælpemidler som badetaburetter og kørestole.

I tabel 3-1 på næste side fremstilles lovgivningen bag de støttemuligheder, som kan anvendes i forbindelse med voksen- og efteruddannelse. Der stilles skarpt på de pågældende love og paragraffers formål, hvilken form for støtte der kan bevilges efter paragraffen, specifik målgruppe for paragraffen og hvem der ikke har krav på støtte efter paragraffen. For alle bestemmelser gælder

¹³ Lov om social service, § 1.

¹⁴ For mere information om kropsbårne og tekniske hjælpemidler, som gives efter serviceloven, se <http://www.kk.dk/da/borger/omsorgogsaerligstoette/hjaelpemidler-og-boligaendringer>.

¹⁵ Vejledning om hjælpemidler, biler, boligindretning m.v. (VEJ nr. 7 af 15/02/2011).

¹⁶ Vejledning om borgerstyret personlig assistance (VEJ nr. 9 af 15/02/2011).

det, at de kun kan anvendes, såfremt personen deltager i uddannelse, der *ikke* berettiger til specialpædagogisk støtte i henhold til lovgivning om den pågældende uddannelse.

Tabel 3-1: Regelfastsatte støttemuligheder

Lovgivning	Støtteform	Formål	Eksempler	Målgruppe	Uden for målgruppen
<p><i> Lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v. (LBK nr. 727 af 07/07/2009), kapitel 4, §§ 14 – 14a. </i></p>	<p> Personlig assistance til handicappede under voksen- og efteruddannelsen. </p>	<p> Loven har til formål at styrke og stimulere handicappede personers beskæftigelse med henblik på lige muligheder. </p>	<p> Personlig assistance kan anvendes i undervisningstimer samt til forberedelse, hvis behov herfor. </p> <p> Den personlige assistent assisterer ved at udføre praktiske opgaver, som følger af uddannelsen, og som personen med funktionsnedsættelsen ikke selv kan eller har meget svært ved at udføre. Det kan være at fungere som øjne og ører, udføre skrive-/sekretærarbejde og hjælpe til ved forberedelse. For døve kan den personlige assistance bevilges i form af tegnsprogstolkning. </p>	<p> Lovens målgruppe omfatter personer, som pga. handicap kan have vanskeligt ved at få eller bevare beskæftigelse uden kompensation. Det er et krav, at den fysiske og psykiske funktionsnedsættelse er varig og betydelig. </p> <p> § 14's målgruppe omfatter følgende: </p> <p> Beskæftigede (lønmødtagere og selvstændige), der uden for normal arbejdstid deltager i almindelig voksen- og efteruddannelsen inden for det pågældende erhverv </p> <p> Ledige, der: </p> <ol style="list-style-type: none"> Deltager i tilbud om vejledning og opkvalificering efter LAB-loven Deltager i uddannelse med godtgørelse efter Lov om godtgørelse ved deltagelse i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse Deltager i uddannelse med støtte efter Lov om statens voksenuddannelsesstøtte Modtager dagpenge efter § 62 a i Lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. <p> Personer, der får tilskud til opkvalificering i forbindelse med konkret ansættelse uden løntilskud § 99, stk. 2, nr. 6 i LAB-loven: </p> <ol style="list-style-type: none"> Revalidender Personer, som modtager sygedagpenge Personer, som modtager førtidspension Personer med handicap, som har gennemført en uddannelse af mindst 18 mdr. varighed, som kan berettigge til optagelse i a-kasse, og som ikke har opnået ansættelse efter op til 2 år efter uddannelsens afslutning, og som mangler erhvervs erfaring inden for det område, som uddannelsen kvalificerer til. 	<p> Beskæftigede med en funktionsnedsættelse, som deltager i uddannelse uden for normal arbejdstid, der ikke ligger inden for den pågældende persons erhverv. </p> <p> Personer med en funktionsnedsættelse, som deltager i almen voksenuddannelse i mindst 23 timer om ugen (mindst 17, hvis personen har et barn under 7 år), og som derfor modtager SU. </p> <p> Personen er hverken beskæftiget eller ledig, men under uddannelse (a). </p> <p> Fordi almen voksenuddannelse ikke er erhvervsrettet, kan personen ikke modtage godtgørelse i stedet (b). </p> <p> Personen kan ikke modtage SVU i stedet, da man enten skal være beskæftiget eller ledig opsagt efter uddannelsesstart for at være berettiget til SVU (c). </p> <p> Personen har ikke ret til dagpenge, da personen ikke er ledig men under uddannelse (d). </p> <p> Af disse grunde falder personer, som deltager i AVU og modtager SU, ikke i nogen af målgrupperne for § 14. </p>

Lovgivning	Støtteform	Formål	Eksempler	Målgruppe	Uden for målgruppen
<p><i>Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (LBK nr. 990 af 12/09/2014), kapitel 9c, §§ 31 b – 31 f</i></p>	<p>Mentorstøtte</p>	<p>Loven har til formål at bidrage til et velfungerende arbejdsmarked, bl.a. ved at støtte personer, der pga. begrænsninger i arbejdsevnen har særlige behov for hjælp til at få arbejde.</p> <p>Mentorstøtte kan bevilges med henblik på at fremme, at personer kan opnå eller fastholde aktiviteter, tilbud, ordinær uddannelse*, ansættelse i fleksjob eller ordinær ansættelse.</p> <p>*Ordinær uddannelse omfatter bl.a. almen voksenuddannelse, AMU-kurser og erhvervskompetencegivende uddannelser (se star.dk)</p>	<p>Mentorstøtte i form af støtte, sparring, coaching eller evt. faglig sparring.</p> <p>Mentorstøtte og personlig assistance er rettet mod beslægtede problemstillinger. De adskiller sig dog på flere områder. Mentorstøtten sigter i højere grad på at gøre personen i stand til at kunne udføre et job, hvor personlig assistance løser problemer i forbindelse med arbejdsituationen eller opgaveudførelsen.</p>	<p>Personer, der</p> <ol style="list-style-type: none"> Modtager dagpenge Modtager kontanthjælp og som er jobparate Modtager sygedagpenge Modtager førtidspension pga. varige begrænsninger i arbejdsevnen, og som ikke er i stand til at fastholde eller opnå beskæftigelse på nedsat tid på normale vilkår Ikke modtager førtidspension, og som pga. varige begrænsninger i arbejdsevnen ikke er i stand til at fastholde eller opnå beskæftigelse på normale vilkår Personer med handicap, der har gennemført en uddannelse af mindst 18. mdr. Varighed, som kan berettige til optagelse i en akasse, og som ikke har opnået ansættelse efter op til 2 år efter uddannelsens afslutning, og som mangler erhvervs erfaring inden for det arbejdsområde, som uddannelsen kvalificerer til Er under 18 år, og har behov for en uddannelses- og beskæftigelsesfremmende indsats Ikke er i beskæftigelse, og som ikke opfylder betingelserne for at modtage offentlig hjælp til forsørgelse, herunder dagpenge, kontanthjælp, uddannelseshjælp eller SU, samt personer, der ikke kan få tilbud efter integrationsloven Modtager ressourceforløbsydelse Modtager uddannelseshjælp og er uddannelsesparate Modtager uddannelseshjælp og er aktivitetsparate Som led i et jobafklaringsforløb modtager ressourceforløbsydelse 	<p>Personer med en funktionsnedsættelse, som deltager i almen voksenuddannelse i mindst 23 timer om ugen (mindst 17 hvis personen har et barn under 7 år), og som derfor modtager SU. (Se uddybning ovenfor)</p> <p>Ledige, der modtager kontanthjælp og er omfattet af integrationsprogrammet</p> <p>Beskæftigede med en funktionsnedsættelse, som deltager i uddannelse, der ikke ligger inden for det pågældende erhverv.</p>
<p><i>Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (LBK nr. 990 af 12/09/2014), kapitel 14, §§ 76 – 77.</i></p>	<p>Hjælpe midler</p>	<p>Tilskud til hjælpemidler kan gives med henblik på at understøtte, at personer kan få og deltage i uddannelse som led i opkvalificering eller jobafklaringsforløb.</p>	<p>Tilskud til udgifter til hjælpemidler m.v. Eksempler på hjælpemidler er undervisningsmateriale (fx lærebøger på punktskrift eller indtalt på lydfil), arbejdsredskaber (fx computer med talesyntese program) og arbejdspladsindretning (fx særlige stole og borde).</p> <p>Tilskud til hjælpemidler kan gives som personlig assistance til personer, der modtager rehabiliteringsydelse, ressourcefor-</p>	<p>Ledige, der som led i tilbud om opkvalificering deltager i:</p> <ol style="list-style-type: none"> Uddannelser, der har hjemmel i lov, som udbydes generelt, og som umiddelbart er rettet mod beskæftigelse Uddannelser og kurser, som ikke er omfattet af ovenstående (a), samt særligt tilrettelagte projekter og uddannelsesforløb, herunder praktik under uddannelsesforløbet, danskundervisning og korte vejlednings- og afklaringsforløb. <p>Personer, som er i jobafklaringsforløb (kan bl.a. bestå af opkvalificering).</p>	<p>Personer med en funktionsnedsættelse, som deltager i almen voksenuddannelse i mindst 23 timer om ugen (mindst 17, hvis personen har et barn under 7 år), og som derfor modtager SU. (Se uddybning ovenfor).</p> <p>Beskæftigede med en funktionsnedsættelse, som deltager i uddannelse, der ikke ligger inden for det pågældende erhverv.</p>

			<p>løbsydelse eller ressourceforløbsydelse som led i jobafklaringsforløb (man kan deltage i uddannelse som led i ressourceforløb, revalidering og jobafklaring).</p> <p>Tilskud til hjælpemidler kan gives som økonomisk støtte til særlige udgifter, der er en nødvendig følge af uddannelsen eller af en nedsat funktionsevne til personer, der modtager revalideringsydelse eller ressourceforløbsydelse (evt. som led i jobafklaringsforløb).</p>		
<p><i>Lov om aktiv socialpolitik (LBK nr. 1193 af 13/11/2014), kapitel 6, § 63</i></p> <p><i>Fortsat...</i></p>	<p>Særlig støtte under revalidering</p>	<p>Særlig støtte under revalidering gives med henblik på at understøtte, at personer kan deltage i uddannelse som led i uddannelsesrevalidering.</p>	<p>Der kan gives økonomisk støtte til udgifter, der er en nødvendig følge af uddannelsen eller af en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse. Kun sidstnævnte er relevant i nærværende kortlægning.</p> <p>Støtte, som er en nødvendig følge af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, og som anvendes på matriklen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Undervisningsmateriale, der er nødvendigt på baggrund af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne 2. Værktøj, arbejdsredskaber eller indretninger, der er nødvendige på grund af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som ikke stilles til rådighed af uddannelsesstedet eller arbejdspladsen. 3. Fx sekretærbistand til blinde og svagsynede, tolkebistand til døve og tunghøre, personlig bistand til personer med fysisk handicap. 	<p>Den særlige støtte kan gives til revalidender under forrevalidering og til revalidender, der får revalideringsydelse. Støtten kan endvidere gives til revalidender, som får dækket deres leveomkostninger efter anden lovgivning, fx SU eller førtidspension.</p>	<p>Personer, som ikke er i revalidering.</p>

* Støtteramme, regler og bevillingsansvarlig myndighed fremgår af bilag 1.

Kilde: Lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v., Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, Lov om aktiv socialpolitik og Specialfunktionen Job & Handicap (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering).

Tabel 3-1 fremhæver de centrale aspekter af lovgivningen på området. Den følgende gennemgang af lovgivningen bag personlig assistance-ordningen, mentorordningen og hjælpemiddelordningen bygger dels på tabel 3-1 ovenfor, dels tabel 1, 2 og 3 i bilag 1. Som det fremgår af tabel 3-1 ovenfor, er det ikke typen af funktionsnedsættelse, der er afgørende for, om en person med nedsat funktionsevne har ret til specialpædagogisk støtte i forbindelse med voksen- og efteruddannelse. Forskellige forhold er bestemmende for, om personer med funktionsnedsættelser har ret til personlig assistance, mentorstøtte eller hjælpemidler. Dog er der to generelle betingelser. For det første er det en betingelse, at uddannelsesaktiviteten er relevant i forhold til, at personen kan komme i eller fastholde beskæftigelse. Dette fordi det overordnede formål med lovene på beskæftigelsesområdet er at støtte ledige i at komme i beskæftigelse og bistå arbejdsgivere, som ønsker at fastholde ansatte i beskæftigelse. For det andet er det en betingelse, at funktionsnedsættelsen skaber en barriere i relation til de opgaver, der ligger i uddannelsen.

Tre forhold er bestemmende for, om en person med en funktionsnedsættelse har ret til **personlig assistance under voksen- og efteruddannelse** efter kompensationsloven:

1. For det første skal funktionsnedsættelsen være **varig og betydelig**. Det vil sige, at funktionsnedsættelsen ikke må være af forbigående karakter, og at den skal udgøre en konkret barriere for deltagelse i uddannelsen
2. For det andet kan der ikke ydes personlig assistance, hvis **uddannelsen er uforenelig med funktionsnedsættelsen**. Eksempelvis må det for en person med omfattende funktionsnedsættelser på grund af muskelsvind være meget vanskeligt at gennemføre uddannelsen til lastbilchauffør (AMU) selv med hjælp fra en personlig assistent. Den personlige assistent ville være nødt til at overtage opgaver, som er en del af uddannelsen, frem for blot at understøtte, at den pågældende person selv kan udføre opgaverne. I modsætning hertil vil en døv person være i stand til at gennemføre akademiuddannelsen i finansiell rådgivning såfremt en tegnsprogstolk er til stede i undervisningen
3. For det tredje defineres målgruppen af **forsørgelsesgrundlaget**. Som det fremgår af tabel 3-1, har både beskæftigede og ledige personer med funktionsnedsættelser, som deltager i voksen- og efteruddannelse, ret til personlig assistance, såfremt de øvrige forhold er opfyldt, og såfremt uddannelsen er relevant. For beskæftigede vil det sige, at uddannelsen af arbejdsgiver betragtes som et led i den pågældende persons erhverv og derfor finansierer uddannelsen, og for ledige vil det sige, at uddannelsen giver mulighed for at tilegne sig kompetencer, som højner muligheden for at komme i job, eller er relevante i relation til en konkret, fremtidig ansættelse. Dermed har kompensationslovens personlig assistance-ordning både til formål at fastholde personer med funktionsnedsættelser i job og at hjælpe personer med funktionsnedsættelser til at få fodfæste på arbejdsmarkedet.

LAB-lovens **mentorordning** har blandt andet til formål at fremme, at personer med en funktionsnedsættelse kan deltage i og gennemføre en uddannelse. Mentorstøtte er af mere midlertidig karakter end personlig assistance, da mentorstøtte højst kan bevilges i seks måneder ad gangen, dog med mulighed for forlængelse. Heri ligger en formodning om, at mentorstøtte på sigt kan afhjælpe den barriere, som funktionsnedsættelsen afstedkommer i relation til uddannelsen. Tre forhold spiller en rolle for, om en person har krav på mentorstøtte efter LAB-loven:

1. For det første defineres mentorordningens målgruppe også af **modtagernes forsørgelsesgrundlag**.
2. For det andet skal **mentorstøtten være afgørende** for, at personen kan deltage i og gennemføre uddannelsen. Det betyder dels, at funktionsnedsættelsen skal være så betydelig, at den ved fraværet af kompenserende støtte kan forhindre, at personen kan deltage i uddannelsen på lige fod med andre, dels at mentorstøtten kan gøre personen i stand til at gennemføre uddannelsen
3. For det tredje er det et krav, at behovet for mentorstøtte og omfanget heraf, **ligger ud over, hvad uddannelsesinstitutionen "sædvanligvis forventes at varetage"**. Dette krav

knytter sig ikke til egenskaber ved personer med behov for mentorstøtte, men til uddannelsesinstitutionens sektoransvar. Konsekvensen er, at ansvaret for at sikre støtte ikke automatisk tilfalder beskæftigelsesområdet, heller ikke i tilfælde, hvor en borger deltager i voksen- og efteruddannelse som led i et beskæftigelsesrettet forløb under jobcenteret. Da der ikke findes retningslinjer for, hvor store udgifter uddannelsesinstitutionen selv skal dække, betyder det i praksis, at ansvaret for at dække udgiften skal placeres som led i behandlingen af den konkrete sag – med andre ord skal det afgøres, om sektoransvaret tilfalder jobcenteret eller uddannelsesinstitutionen.

LAB-lovens **hjælpeordning** er ikke udelukkende målrettet personer med nedsat funktionsevne, men også personer uden nedsat funktionsevne, som deltager i erhvervsrettede forløb. Derfor kan der både gives tilskud til eller udlån af hjælpemidler, som er en nødvendig følge af uddannelsen (fx almindeligt undervisningsmateriale) og af funktionsnedsættelsen (fx undervisningsmateriale indtalt på lydfil). Formålet med tilskud til eller udlån af hjælpemidler til personer med funktionsnedsættelser er at fremme, at disse af egen kraft kan deltage i uddannelse og erhverv. Tilskud til hjælpemidler kan gives i form af tilskud til undervisningsmateriale, arbejdsredskaber og mindre arbejdspladsindretninger og i særlige tilfælde personlig assistance. Udover forsørgelsesgrundlaget har tre forhold betydning for, om personer med funktionsnedsættelse har ret til tilskud til eller udlån af hjælpemidler under voksen- og efteruddannelse efter LAB-loven:

1. For det første er det et krav, at hjælpemidler i form af undervisningsmateriale skal være en nødvendig følge af uddannelsen eller af funktionsnedsættelsen
2. For det andet skal tilskud til hjælpemidler i form af arbejdsredskaber eller mindre arbejdspladsindretninger være afgørende for, at personen kan deltage i uddannelsen, ligesom hjælpemidlet skal kompensere for personens funktionsnedsættelse. Det samme gælder for tilskud til personlig assistance
3. For det tredje er det en betingelse, at udgiften til hjælpemidlet ikke ligger ud over, hvad uddannelsesinstitutionen forudsættes at afholde, og at hjælpemidlet ikke er sædvanligt forekommende på uddannelsesinstitutionen¹⁷. Ligesom i sager om mentorstøtte, skal det som led i sagsbehandlingen afgøres, om et hjælpemiddel betragtes som sædvanligt forekommende på uddannelsesinstitutionen. Det bemærkes dog, at dette ikke fremgår af selve LAB-loven, men af en vejledning til serviceloven, som bl.a. afgrænser hjælpemidler efter serviceloven i forhold til hjælpemidler efter LAB-loven.

Sidste regelfastsatte mulighed for støtte til personer med funktionsnedsættelser, som deltager i voksen- og efteruddannelse, er aktivlovens **særlige støtte under revalidering**. Den særlige støtte kan gives dels til udgifter, som er en nødvendig følge af uddannelsen, dels til udgifter, som er en nødvendig følge af funktionsnedsættelsen. Kun udgifter til støtte, som kompenserer for en funktionsnedsættelse, og som borgeren har behov for på matriklen, er relevant i denne sammenhæng (jf. definition af specialpædagogisk støtte i afsnit 2.2). Konkret kan der gives økonomisk støtte til udgifter til undervisningsmateriale, værktøj og arbejdsredskaber, mindre arbejdspladsindretninger og personlig assistance¹⁸. Som det fremgår, er der to betingelser for, at personer med funktionsnedsættelser kan modtage særlig støtte under revalidering; at der er tale om en nødvendig følge af funktionsnedsættelsen, og at personen deltager i uddannelsen som led i tilbud om forrevalidering og revalidering. Forsørgelsesgrundlaget er ikke afgørende i denne sammenhæng, da støtten både kan gives til personer, der modtager revalideringsydelse og revalidender, som får deres leveomkostninger dækket efter anden lovgivning. Særlig støtte under revalidering

¹⁷ Se Vejledning om hjælpemidler, biler, boligindretning m.v. (VEJ nr. 7 af 15/02/2011), afsnit 74: *Generelle retningslinjer for hjælp efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats*. Her fremgår det, at "[d]et er en betingelse for at give tilskud til hjælpemidler efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, at udgiften ligger ud over, hvad arbejdsgiveren henholdsvis uddannelsesinstitutionen forudsættes at afholde, og at hjælpemidlerne ikke er sædvanligt forekommende på arbejdspladsen eller uddannelsesinstitutionen. Det skal således ved bevillingen afgøres, hvorvidt et hjælpemiddel betragtes som et sædvanligt inventar hos arbejdsgiveren eller på uddannelsesinstitutionen."

¹⁸ Se Vejledning om Lov om aktiv socialpolitik (VEJ nr. 39 af 05/03/1998).

gives efter reglerne i LAB-lovens kapitel 14, hvor det påpeges, at ansvaret for at sikre støtte ligger hos uddannelsesinstitutionen frem for jobcenteret, hvis der er tale om støtte til et hjælpemiddel, som sædvanligvis findes på institutionen, eller hvis udgiften til hjælpemidlet ikke overstiger, hvad institutionen forventes at dække.

Ifølge **sektoransvarlighedsprincippet**, som det er defineret i afsnit 2.1, ligger ansvaret for at sikre, at alle personer med og uden funktionsnedsættelser kan deltage i et offentligt tilbud, hos den sektor, som udbyder tilbuddet. Men fordi både beskæftigelsessektoren og uddannelsessektoren i mange tilfælde er inddraget i forbindelse med en borgers deltagelse i voksen- og efteruddannelse, kan man have en hypotese om, at det ofte er vanskeligt med loven i hånden at bestemme, hvor ansvaret for at sikre kompenserende støtte ligger (denne problemstilling er i fokus i afsnit 3.3 og afsnit 4.1). I forbindelse med LAB-lovens mentorordning og hjælpemiddelordning vanskeliggøres det yderligere af, at ansvarsfordelingen mellem beskæftigelsessektoren og uddannelsessektoren kun indirekte er skrevet ind i lovgivningen (ift. hjælpemiddelordningen berøres ansvarsfordelingen udelukkende i en vejledning til serviceloven, jf. ovenfor) og ikke er konkretiseret i vejledninger o. lign. Derfor er det lagt ud til sagsbehandlerne på jobcentrene i hver enkelt sag om hjælpemidler eller mentorstøtte efter LAB-loven at vurdere, om sektoransvaret tilfalder jobcenteret eller uddannelsesinstitutionen. I princippet gælder samme regler i forbindelse med særlig støtte under revalidering, idet aktivlovens § 63 henviser til reglerne i LAB-lovens kapitel 14 (tilskud til udgifter til hjælpemidler mv.) Eneste konkrete krav til tilgængelighed findes i byggeloven, som bl.a. har til formål at fremme handicaptilgængelig indretning af offentlig bebyggelse, altså fysisk tilgængelighed sikret gennem fx kørestolsramper, handicapt toiletter og hensigtsmæssig placering af elevatorknapper¹⁹.

3.1.3 Sammenfatning

Sammenfattende viser gennemgangen af gældende love og regler, at ansvaret for at sikre specialpædagogisk støtte i form af personlig assistance efter kompensationsloven ligger hos beskæftigelsesområdet. Ansvaret for at sikre støtte i form af hjælpemidler, mentorstøtte og særlig støtte under revalidering ligger hos beskæftigelsesområdet". Dette gælder tilsyneladende uanset, om borgeren er ledig og deltager i uddannelse som led i et beskæftigelsesrettet forløb under jobcenteret, eller om borgeren er beskæftiget og deltager i uddannelse inden for sit erhverv.

Fraværet af mere konkrete retningslinjer fra centralt hold *kan* betyde, at LAB-loven fortolkes forskelligt i de enkelte kommuner, og at borgere med funktionsnedsættelser, som har behov for kompenserende støtte i form af hjælpemidler, mentorstøtte eller særlig støtte under revalidering til at deltage i voksen- og efteruddannelse, derfor må navigere i et felt, hvor ansvarsfordelingen mellem kommune og uddannelsesinstitution potentielt altid er til forhandling. Om dette er tilfældet i praksis, undersøges i afsnit 3.3 og 4.1.

Som det fremgår af tabel 3-1, er enkelte undergrupper i princippet ikke dækket af lovgivningen på området:

- Personer med en funktionsnedsættelse, som deltager i almen voksenuddannelse i mindst 23 timer om ugen (mindst 17, hvis personen har et barn under 7 år), og som derfor modtager SU, har hverken ret til personlig assistance efter kompensationsloven eller mentorstøtte og hjælpemidler efter LAB-loven. Dette skyldes, at personen hverken er ledig eller beskæftiget, men fuldtidsstuderende
- Ledige, der modtager kontanthjælp og er omfattet af integrationsprogrammet, har ikke ret til mentorstøtte
- Kun revaliderende har ret til særlig støtte under revalidering

¹⁹ Se Bekendtgørelse af byggeloven (LBK nr. 1185 af 14/10/2010).

- Endelig har beskæftigede med en funktionsnedsættelse, som deltager i en voksen- og efteruddannelse, der ikke ligger inden for deres erhverv, ikke ret til nogen form for specialpædagogisk støtte efter kompensationsloven eller LAB-loven. Dette skyldes, at uddannelse, som ligger uden for den enkeltes jobområde, som ikke betales af arbejdsgiver og som afvikles inden for normal arbejdstid, regnes for fritidsaktivitet. I den forbindelse er det relevant at påpege, at personer uden funktionsnedsættelser, som ønsker at deltage i uddannelse, som ikke betragtes som et led i den pågældendes beskæftigelse, også kan møde en økonomisk barriere i form af deltagerbetaling. Barrieren for at deltage i voksen- og efteruddannelse, som ligger uden for den enkeltes jobområde, er altså ikke nødvendigvis særlig for personer med funktionsnedsættelser.

3.2 Anvendelse af de regelfastsatte støttemuligheder

Med henblik på at undersøge i hvilket omfang de eksisterende støttemuligheder anvendes, er der gennemført en kortlægning af antal sager og udgifter i år 2013 af hhv. forsøgsordningen på AMU-området og i kommunerne.

Detaljerede resultater af kortlægningen, kvaliteten af data samt udfordringer i forhold til dataindsamlingen er beskrevet i bilag 2.

3.2.1 Antal sager og udgifter på AMU-forsøgsordningen

Data vedrørende AMU-forsøgsordningen bygger på oplysninger fra Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen samt Socialstyrelsen.

I 2013 blev der anvendt 4,1 mio. kr. til puljen. Heraf vedrørte omkring 1,45 mio. kr. hjælpemidler, mens de resterende 2,65 mio. kr. vedrørte anden specialpædagogisk støtte, som primært var tolkebistand.

I de 1,45 mio. kr. til hjælpemidler indgår omkring 0,3 mio. kr. til Socialstyrelsens administration af ordningen. De øvrige 1,15 mio. kr. er direkte relateret til at indkøbe og levere hjælpemidlet samt instruere borgeren i at bruge det. Rambøll har ikke modtaget data, der gør det muligt at bryde udgifterne til anden specialpædagogisk støtte yderligere ned.

I 2013 var der 55 borgere, der modtog specialpædagogisk støtte (i form af tolkebistand) gennem den del af puljen, der administreres af Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen. Således var den gennemsnitlige udgift pr. borger omkring 50.000 kr.

Der var 521 sager vedrørende hjælpemidler. En AMU-sag svarer til et AMU-kursus for en person eller flere AMU-kurser umiddelbart efter hinanden for en person. Samme person kan indgå med flere AMU-sager, såfremt AMU-kurserne ikke ligger i umiddelbar forlængelse af hinanden. De 521 sager fordeler sig således på 489 personer. De gennemsnitlige udgifter til en hjælpemiddelsag var således omkring 2.800 kr. per person.

De 521 sager om hjælpemidler var fordelt på 42 AMU-kursussteder. Således var der 55 aktive AMU-kursussteder, som ikke brugte ordningen i 2013. Det er både store og små AMU-kursussteder, der bruger/ikke bruger ordningen. Der er ingen geografiske mønstre i, hvem der bruger/ikke bruger ordningen. Rambøll vurderer, at grunden til, at nogle AMU-skoler ikke bruger ordningen, i høj grad skyldes manglende kendskab til ordningen. Sagerne fordeler sig på mange typer af AMU-uddannelser.

Langt størstedelen af ansøgerne søger støtte på grund af dysleksi eller læse- og skrivevanskeligheder. De fleste borgere modtager en it-rygsæk.

3.2.2 Antal sager og udgifter i kommunerne

Som for kortlægningens øvrige dele, er det eksisterende vidensniveau på området lavt. Kortlægningen af den kommunale aktivitet og forbrug bidrager til at løfte dette vidensniveau, men det har ikke været muligt at lave en præcis og detaljeret opgørelse over omfanget. Til dette er dokumentationen ikke i tilstrækkelig grad eksisterende og tilgængelig. Kortlægningen skal derfor ses som et overordnet estimat på, hvilket niveau omfanget er på, snarere end hvad omfanget præcist er.

Kortlægningen af antallet af sager og udgifter i kommunerne bygger på otte dybdegående kommune-kortlægninger. Derudover er der lavet en validerende og supplerende kortlægning i otte andre kommuner. På baggrund af disse data har vi lavet en opregning til landsplan.

Rambøll vurderer, at der årligt er 100-350 hjælpemiddelsager og 25-400 sager vedrørende personlig assistance i form af tolkebistand til døve. For mentorordningen er der ikke et tilstrækkeligt datagrundlag til at lave en opregning. Ud fra det tilgængelige data vurderes det, at der på landsplan er tale om meget få sager inden for mentorordningen.

En hjælpemiddelsag koster omkring 2.000-10.000 kr. i gennemsnit. De samlede udgifter til hjælpemiddelsager vurderes dermed at ligge mellem **0,2 og 3,5 mio. kr. årligt** på landsplan.

Der er relativt få datapunkter på udgifter til personlig assistance i form af tolkebistand. På den statslige pulje (AMU-området) er udgifterne pr. borger til tolkebistand på omkring 50.000 kr. Dette er samme niveau, som der fx ses i Aarhus Kommune. De samlede udgifter til tolkebistand estimeres dermed til at være på **1,25-20 mio. kr.** på landsplan.

3.2.3 Omfang af kursister med funktionsnedsættelse på VEU-området

For at give et billede af omfanget af kursister med en funktionsnedsættelse på VEU-området, blev uddannelsesinstitutionerne i den udsendte spørgeskemaundersøgelse bedt om at angive, hvor mange kursister med en funktionsnedsættelse der er indskrevet på uddannelsesinstitutionen på det givne tidspunkt. Ved denne metode er det muligt at skabe et øjebliksbillede af omfanget.

Det viste sig at være en udfordring for uddannelsesinstitutionerne at svare på spørgsmål angående omfanget af kursister generelt på VEU samt omfanget af kursister med en funktionsnedsættelse. Omkring halvdelen af uddannelsesinstitutionerne svarede "ved ikke" til spørgsmålet om omfanget af kursister generelt på uddannelsesområdet, og fik derfor ikke det uddybende spørgsmål om omfanget af kursister med en funktionsnedsættelse. Det betyder, at omfanget af kursister med en funktionsnedsættelse indskrevet på uddannelsesinstitutionerne baserer sig på halvdelen af besvarelsene (n=95).

I nedenstående tabel fremgår en oversigt over antal kursister med funktionsnedsættelse på de forskellige uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3-2: Oversigt over antal kursister med funktionsnedsættelse på VEU uddannelserne 2014. Pct.

Antal kursister med funktionsnedsættelse	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser	Samlet for alle uddannelsesinstitutioner
Ingen	9	4	14	7
1 - 5	67	29	50	45
6 - 10	3	17	-	9
11 - 15	3	2	-	2
16 - 20	-	8	-	4
Flere end 20	6	31	21	21
Ved ikke	12	8	14	11

Note: Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU: N=33. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU: N=48. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser: N=14. Samlet for alle uddannelsesinstitutioner: N=95.

Tabellen viser, at omkring halvdelen af uddannelsesinstitutioner, der udbyder uddannelser på VEU-området, for øjeblikket har mellem en og fem kursister med en funktionsnedsættelse, og en femtedel har flere end 20 kursister med en funktionsnedsættelse.

Brydes analysen op på de forskellige VEU-typer, fremgår det, at langt de fleste uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU, har en til fem kursister med en funktionsnedsættelse. I de kvalitative interviews med uddannelsesinstitutionerne, der udbyder AMU, fremhæver de, at de har mange kursister med en funktionsnedsættelse (primært ordblinde), hvilket umiddelbart står i modsætning til spørgeskemaundersøgelserne. Grunden til, at omfanget af kursister med en funktionsnedsættelse ifølge spørgeskemaundersøgelsen ser ud til at være mindre på uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU, kan skyldes, at kursusforløbene typisk er kortvarige, og deres kursistgruppe derfor skifter på ugentlig basis. Derfor har de ikke mange kursister med en funktionsnedsættelse *ad gangen*, men de har eksempelvis en til fem om ugen, hvilket indikerer, at omfanget er langt større, end det fremgår af øjebliksbilledet. En uddannelsesinstitution angiver eksempelvis, at der i gennemsnit er to kursister med en funktionsnedsættelse per kursus (med 24 kursister).

For uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/eller masteruddannelser, angiver halvdelen ligeledes, at de har en til fem kursister med en funktionsnedsættelse indskrevet på deres uddannelser. En fjerdedel af dem angiver desuden, at de har flere end 20. De videregående uddannelsesinstitutioner fremhæver i de kvalitative interviews, at de har få kursister med en funktionsnedsættelse, selvom øjebliksbilledet antyder, at de har relativt mange i forhold til uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU. VEU-uddannelserne på de videregående uddannelsesinstitutioner er i modsætning til AMU-kurserne langvarige og kan strække sig over flere år, og omfanget skal derfor ses i lyset heraf.

Øjebliksbilledet for uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/eller AVU, ser en anelse anderledes ud. Omkring en tredjedel angiver således, at de har en til fem kursister med en funktionsnedsættelse, en anden tredjedel angiver, at de har flere end 20, og endelig angiver knap en femtedel, at de har mellem seks og ti kursister med en funktionsnedsættelse. Af de kvalitative interviews fremgår det på samme vis, at der er stor variation i størrelsen på uddannelsesinstitutionerne, der udbyder FVU og/eller AVU, og at der derfor er stor variation i antallet af kursister med en funktionsnedsættelse på disse uddannelsesinstitutioner.

3.2.4 Sammenfatning

Sammenfattende viser kortlægningen for det første, at forsøgsordningen på AMU-området i 2013 anvendtes af under halvdelen af AMU-kursusstederne. Alle de afsatte midler blev ikke desto mindre brugt.

For det andet viser kortlægningen, at de øvrige regelfastsatte støttemuligheder i kompensationsloven, LAB-loven og aktivloven kun i begrænset omfang anvendes af jobcentrene til at bevilge specialpædagogisk støtte til deltagelse i voksen- og efteruddannelse. De enkelte kommuners udgifter til specialpædagogisk støtte er derfor relativt begrænsede.

For det tredje viser kortlægningen, at omfanget af kursister med en funktionsnedsættelse per kursus eller uddannelse generelt er på omkring en til fem. Umiddelbart synes det ikke af et stort omfang, men det afhænger i høj grad af længden af uddannelsesforløbene, der udbydes, da omfanget baserer sig på et øjebliksbillede. Omfanget på uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU, AVU og/eller FVU, har i højere grad kortere forløb med forholdsvis mange kursister med en funktionsnedsættelse (primært kursister med en indlæringsmæssig funktionsnedsættelse), og de oplever derfor, at omfanget er betydeligt. På uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom-

og/eller masteruddannelser, har de længerevarende uddannelsesforløb, hvor der er få kursister med en funktionsnedsættelse. De oplever derfor, at omfanget er begrænset.

3.3 Administration af de regelfastsatte støttemuligheder

I dette afsnit redegøres der for, hvordan forsøgsordningen på AMU-området og de øvrige støttemuligheder administreres. Der gives et billede af ligheder og forskelle i administration og sagsbehandlingspraksis i de otte kommuner, der indgår i kortlægningen. Datagrundlaget udgøres af data indhentet via kvalitative interviews med de ansvarlige medarbejdere i Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen og Socialstyrelsen (AMU-forsøgsordning) samt nøglepersoner på handicapområdet i otte jobcentre. Nøglepersonerne er sagsbehandlere med ansvar for handicapområdet i lokale jobcentre^{20, 21}.

3.3.1 Administration af AMU-forsøgsordning

Forsøgsordningen på AMU-området består i praksis af fire delordninger, hvorefter der kan gives støtte i form af henholdsvis tegnsprogstolkning, personlig assistance, mentorstøtte og hjælpemidler. Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen (KTS) administrerer de økonomiske midler til alle fire delordninger, men har siden 2001 delt selve driften med Socialstyrelsen. Således ligger opgaven med behandling af sager om tegnsprogstolk, personlig assistance og mentorstøtte hos KTS, mens hjælpemiddelordningen drives af Socialstyrelsen ved AMU Hjælpemiddelservice.

Som det fremgik af afsnit 3.2 drejer ca. 90 pct. af sagerne på AMU-området sig om hjælpemidler, mens ca. 10 pct. er ansøgninger om tegnsprogstolk (der var i 2013 ingen eller ganske få sager om personlig assistance eller mentorstøtte). Driften af AMU Hjælpemiddelservice varetages derfor som en fuldtidsstilling, mens de to KTS-medarbejdere tilsammen bruger en dag om ugen eller mindre på opgaver relateret til forsøgsordningen.

Ansøgninger om specialpædagogisk støtte til brug under AMU behandles uden for Kvalitets- og Tilsynsstyrelsens fagsystem for SPS på ungdomsuddannelser og SU-godkendte videregående uddannelser. Proceduren for administration af forsøgsordning på AMU fremgår af boksen nedenfor.

---

²⁰ I forlængelse af strukturreformen i 2007 bad Arbejdsmarkedsstyrelsen alle jobcentre om at udpege en nøgleperson på handicapområdet. Dette for at sikre, at medarbejderne i jobcentret kan yde en målrettet indsats og løbende få de relevante oplysninger omkring job og handicap. Nøglepersonen skal være bindeled mellem jobcentret og specialfunktionen Job & Handicap. Se mere på <http://bmhandicap.dk/da/Om-SJH.aspx>.

²¹ Interviews med sagsbehandlere på socialområdet indgår ikke i dette afsnits datagrundlag, da ansvaret for specialpædagogisk støtte til uddannelsesformål, jf. afsnit 3.1, ikke tilfalder socialsektoren. De pågældende sagsbehandlere med ansvar for serviceloven har derfor ikke erfaring med at behandle sager om specialpædagogisk støtte.

Boks 3-3: Trin i sagsbehandling, AMU-forsøgsordning

Trin 1: Når en person med en funktionsnedsættelse tilmelder sig et AMU-kursus, kan personen kontakte kursusstedet med henblik på at søge om specialpædagogisk støtte. Ofte gør arbejdsgiver eller jobcenter i forbindelse med tilmelding opmærksom på, at den kommende kursist har behov for støtte.

Trin 2: Kursusstedet udfylder, evt. i samarbejde med den kommende kursist, et ansøgningsskema og sender det til AMU Hjælpe-middelservice eller Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen afhængig af, hvilken form for støtte der søges.

Udover navn og kontaktoplysninger på ansøger og kontaktperson på kursusstedet, indeholder ansøgningsskemaet følgende felter:

- Beskrivelse af funktionsnedsættelse
- AMU-kursus titel og AMU nr.
- Branche
- Kursus start- og slutdato
- Kompendier og undervisningsmaterialer, der anvendes på kurset
- Har kursisten tidligere anvendt hjælpemidler
- Navn og adresse på AMU-kursussted.

Trin 3: AMU Hjælpe-middelservice/Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen modtager ansøgningen.

- a) Hvis der er brug for yderligere beskrivelse af funktionsnedsættelsen og hvorfor den udgør et problem i forbindelse med deltagelse i AMU-kurset, kontaktes kursusstedet
- b) Hvis funktionsnedsættelsen og problemet, som funktionsnedsættelsen forårsager i relation til kurset, er fyldestgørende beskrevet, bevilges støtten i langt de fleste tilfælde. Dette bekræftes i en e-mail til kursusstedet.

Trin 4: Leverandør af tegnsprogstolk, personlig assistance eller mentorstøtte findes / hjælpemidlet indkøbes/klargøres og leveres.

- a) Bevillinger til tegnsprogstolkning lægges ud på tolkeportalen, så de leverandører, der er i geografisk nærhed af kursusstedet, kan byde på opgaven. Opgaven går til den billigste leverandør
- b) Det aftales med uddannelsesinstitutionen, om en medarbejder på stedet kan varetage den personlige assistance eller mentorstøtten. I modsat fald bestilles en personlig assistent eller mentor gennem KTS' faste leverandør
- c) Bevilgede hjælpemidler bestilles og/eller klargøres og leveres på kursusstedet af AMU Hjælpe-middelservices medarbejder, som også monterer hjælpemidlet og/eller instruerer kursisten i at anvende hjælpemidlet. På flere store institutioner har Hjælpe-middelservice dog en aftale om, at it-rygsække sendes med posten og at stedets læsevejleder står for udlevering og instruktion. Ifølge kontrakten mellem Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen og Socialstyrelsen skal hjælpemidlet leveres på kursusstedet inden for fem arbejdsdage.

Trin 5 (gælder kun hjælpemidler): Efter kursets afslutning leveres hjælpemidlet tilbage til AMU Hjælpe-middelservice.

Som det fremgår af boksen ovenfor, kendetegner to forhold administration og sagsbehandlingspraksis i relation til forsøgsordningen på AMU. *For det første* er afklaringen af støttebehovet i vid udstrækning uddelegeret til kursusstederne, og *for det andet* er der intet krav om dokumentation af funktionsnedsættelsen. Rationalet bag begge dele er, at denne praksis er nødvendig for at sikre en smidig og effektiv administration af ordningen. Dette er til fordel for deltagere på de ofte meget korte AMU-kurser, som mange, især ledige, starter på få dage efter tilmelding. At der ikke er et dokumentationskrav, er dog ikke ensbetydende med, at AMU-kursisters funktionsnedsættelser aldrig dokumenteres. Alle udbydere af AMU-kurser skal tilbyde deres deltagere screening af læse- og regnefærdigheder, og kursusstedet vedlægger ofte resultatet af screeningen i ansøgninger om støtte i form af fx it-hjælpemidler til ordblinde, som udgør en stor del af hjælpemiddelbevillingerne. En af de interviewede medarbejdere i Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen fortæller, at de ofte beder om dokumentation, hvis det findes i forvejen, men understreger samtidig, at det er afgørende, at dokumentation ikke er et krav.

I forbindelse med kortlægningen er der interviewet et mindre antal nuværende eller tidligere AMU-kursister²². Alle de pågældende kursister er ordblinde og alle på nær en har modtaget støtte i form af en it-rygsæk gennem AMU Hjælpemiddelservice. Den sidste kursist har modtaget studiestøtte af en ordblindevejleder ansat på kursusstedet (denne støtte er finansieret af kursusstedet selv). Kursisterne hørte først om muligheden for kompenserende støtte enten gennem et informationsbrev før kursusstart eller første dag på kurset. Nogle af kursisterne har været med til at skrive ansøgningen til AMU Hjælpemiddelservice, mens andre blot har kvitteret for modtagelsen af it-rygsækken. Kursisterne oplevede processen med at søge om støtte som ligetil og effektiv

Boks 3-4: Tre kursisters oplevelse af ansøgning om støtte

- Jeg modtog en e-mail fra AMU, da jeg skulle starte, og der stod, at jeg kunne få hjælp, hvis jeg havde brug for det. Det var ikke noget, jeg selv søgte information om. Det var så nemt, og det har været så effektivt for mig.

Kilde: Ordblind kursist på AMU (buskørekoort).

- Jeg undersøgte, om jeg kunne få hjælp, efter jeg startede på kurset. Min underviser hjalp mig med at udfylde papirerne, det gjorde det nemmere at søge om støtte. Jeg kendte ikke til mulighederne, det var noget skolen hjalp mig med, og så fik jeg it-rygsækken en måned inde i forløbet [13 kursusdage fordelt på 6 mdr., red.].

Kilde: Ordblind kursist på AMU (ledelsesudvikling).

- Jeg talte med læreren i pausen den første dag, og så sagde hun, at det ikke var noget problem. Så lå it-rygsækken klar til mig næste gang, jeg kom på kurset. Jeg skulle ikke skrive en ansøgning, men selvfølgelig skrive under på, at den var modtaget. Læreren klarede det hele for at skaffe den, jeg skulle ikke lette en finger. Det virker som om, dem der arrangerer kurserne har rimelig godt styr på det.

Kilde: Ordblind kursist på AMU (tilsynsfunktionær).

²² Derudover er der interviewet en hørehæmmet AMU-kursist, som har modtaget støtte i form af en mentor, og en AMU-kursist med ADHD, som har fået hjælp til oplæsning. Kursisterne kommer fra samme kursussted, og uddannelseslederen på stedet er også interviewet. Kursusstedet anvender ikke forsøgsordningen, da de kun har meget korte kurser og derfor vurderer, at de selv kan sikre kursisterne støtte hurtigere, end hvis det skulle gå igennem forsøgsordningen.

3.3.2 Administration af øvrige støttemuligheder

I dette afsnit beskrives ligheder og forskelle mellem otte kommuners administration af de støttemuligheder, som findes i kompensationsloven, LAB-loven og aktivloven. Afsnittet bygger på interviews med sagsbehandlere i jobcentrene i de otte kommuner, men fordi hovedparten af jobcentrene kun har ganske få sager om kompenserende støtte til deltagelse i VEU, er erfaringsgrundlaget begrænset. Dermed er der ikke tale om en detaljeret fremstilling af sagsbehandlingspraksis, men om en skitse af hovedtrækkene i sagsbehandlingen i de otte kommuner.

På tværs af de otte kommuner i kortlægningen er der **stor opmærksomhed på sektoransvaret**. Dette kommer både til udtryk i interviews med sagsbehandlere på beskæftigelsesområdet og på socialområdet. Denne bevidsthed medvirker til en tydelig kommuneintern arbejdsdeling mellem beskæftigelsessektoren og socialsektoren. Sagsbehandlere på begge områder beretter, at kompenserende støtte til privat brug skal bevilges af socialområdet, og at kompenserende støtte til brug i job skal bevilges af jobcenteret. Ansvarsfordelingen mellem de kommunale jobcentre og de selvejende uddannelsesinstitutioner, der udbyder voksen- og efteruddannelser, er mindre klar på tværs af kommuner. På den ene side understreger alle de interviewede sagsbehandlere i jobcentre, at uddannelsesinstitutionen i nogle tilfælde er ansvarlig for at sikre og finansiere kompenserende støtte til brug under uddannelsen. På den anden side fortæller flere sagsbehandlere, at de i konkrete sager kan være i tvivl om, hvor ansvaret skal placeres. Forståelsen af sektoransvarlighedsprincippet varierer da også i mindre grad fra kommune til kommune, hvilket til dels skyldes, at ingen af de otte kommuner har klare og konkrete retningslinjer for udmøntningen af sektoransvaret på beskæftigelsesområdet²³. Følgende er eksempler på, hvordan princippet om sektoransvarlighed forstås og praktiseres i forskellige kommuner:

- Ansvar for at sikre støtte tilfalder jobcenteret, hvis en borger deltager i voksen- og efteruddannelse som led i sin jobplan eller i relation til sit arbejde
- Ansvar for at sikre støtte tilfalder jobcenteret, hvis en borger deltager i voksen- og efteruddannelse som led i sit arbejde, mens ledige af princip ikke kan deltage i voksen- og efteruddannelse som led i jobplan
- Ansvar for at sikre støtte tilfalder uddannelsesinstitutionen, hvis institutionen har valgt at optage en person på en voksen- og efteruddannelse. Dette gælder uanset om personen deltager i uddannelsen som led i sin jobplan eller i relation til beskæftigelse
- Ansvar for at sikre støtte tilfalder uddannelsesinstitutionen, hvis hjælpemidlet normalt forefindes på institutionen. Eksempelvis it-hjælpemidler og skriveredskaber findes normalt på uddannelsesinstitutionen.

En rundringning til nøglepersoner i otte andre kommuner end de otte, der indgår i kortlægningen, bekræfter, at jobcentrene generelt er opmærksomme på sektoransvarlighedsprincippet, men underbygger også, at mange sagsbehandlere oplever bevillinger af specialpædagogisk støtte til VEU som en gråzone.

På trods af sagsbehandlernes begrænsede erfaring med kompenserende støtte til brug under voksen- og efteruddannelse kan de fleste redegøre for forholdsvis **faste procedurer for sagsbehandling**. Det er ligeledes værd at bemærke, at disse procedurer ikke varierer i betydelig grad fra kommune til kommune. Begge dele skal ses i lyset af, at sagsbehandlere har stor erfaring med at behandle sager om støtte til erhvervsdeltagelse, som bevilges efter samme lovgivning. På baggrund af interviews med sagsbehandlere i de otte kommuner kan følgende generiske trin i sagsbehandlingen fremdrages:

- **Trin 1:** Vurdering af, om borgeren hører til jobcenterets målgruppe

²³ Nogle kommuner har skrevet sektoransvarlighedsprincippet ind i deres handicappolitik, men der er netop tale om overordnede frem for konkrete retningslinjer.

- **Trin 2:** Afdækning af barrierer og afklaring af støttebehov
- **Trin 3:** Bevilling af støtte eller afslag på ansøgning.

Første trin i behandlingen af en henvendelse om kompenserende støtte er typisk at afklare, om borgeren hører til beskæftigelsessektorens, uddannelsessektorens eller socialektorens målgruppe. Ofte retter borgere blot en mundtlig henvendelse til jobcenteret, og i disse tilfælde sker målgruppevurderingen altså i dialog med borgeren. Hvis det i denne indledende fase bliver tydeligt, at borgeren enten kun skal bruge den ansøgte støtte privat, eller at støtten både skal anvendes privat og under uddannelse (fx kropsbårne hjælpemidler), viser jobcenterets sagsbehandler borgeren videre til kommunens socialområde. Hvis sagsbehandleren vurderer, at borgeren hverken hører til beskæftigelsesområdet eller socialrådets målgruppe, opfordrer mange jobcentre i første omgang borgeren til at kontakte uddannelsesinstitutionen og afklare, om støtten findes på stedet. Flere sagsbehandlere fortæller, at de i tvivlsspørgsmål søger vejledning hos specialfunktionen Job & Handicap.

I sagsbehandlingens **andet trin** afklares det dels, hvorvidt borgerens funktionsnedsættelse udgør et handicap i relation til den uddannelse, som borgeren ønsker at deltage i, dels hvilken form for støtte der kan kompensere for handicappet. En sagsbehandler fortæller, at det er et spørgsmål om at oplyse sagen og beskrive den så nøjagtigt som muligt, så det ikke blot bliver klart, om funktionsnedsættelsen forårsager et handicap, men også *hvilket* handicap. Det er netop et krav i lovgivningen, at den støtte, som kommunen bevilger, reelt skal kompensere for handicappet, så borgeren bliver i stand til at deltage i uddannelsen på lige fod med andre. En anden sagsbehandler fortæller, at hun er meget opmærksom på, om funktionsnedsættelsen er forenelig med uddannelsen, da det i modsat fald ikke er meningsfuldt at bevilge støtte. Hovedparten af sagsbehandlere påpeger, at afdækningen af handicappet altid er individuel. Det vil sige, at de konkrete hændelser i forløbet afhænger af borgerens funktionsnedsættelse og historie. Eksempelvis er det relevant, om borgeren tidligere har modtaget støtte under uddannelse. I tilfælde, hvor borgeren har haft en fysisk funktionsnedsættelse i mange år, findes der oftest allerede en grundig beskrivelse af sagen, hvorfor det ikke kræver meget at afdække barrierer og støttebehov. I andre tilfælde – fx psykiske funktionsnedsættelser af mere midlertidig karakter eller en borger med læse- og skrivevanskeligheder, som aldrig er blevet testet for ordblindhed – er det nødvendigt at indhente dokumentation fra læge, psykolog, VUC (ordblindhed) m.v. Boksen nedenfor indeholder et eksempel på, hvordan man griber sagsbehandlingen an i en større kommune.

Boks 3-5: Eksempel på procedure for sagsbehandling

- Vores standardtilgang består af et møde mellem parterne, så vi prøver altid at arrangere et trepartsmøde. På mødet skrives ansøgningen i store træk. Parterne er borgeren, uddannelsesinstitutionen og jobcenteret. Uddannelsesinstitutionen skal være med til at finde ud af, hvad der gør gavn for borgeren i forhold til den konkrete uddannelse. Vi inddrager også altid handicapkonsulenter. For eksempel bruger vi Videnscenter for Specialpædagogik til at afklare støttebehovet hos ordblinde, og Synscentralen til at afklare støttebehovet og afprøve synshjælpemidler til borgere med nedsat syn. I det hele taget inddrager vi dem, der er de ypperligste på området. Vi læner os meget op af eksperter i vores afgørelser.

Kilde: Interview med sagsbehandler på jobcenter.

I lighed med sagsbehandleren i den pågældende kommune fortæller hovedparten af de øvrige sagsbehandlere, at de ofte inddrager eksterne fagpersoner i afklaringen af det specifikke støttebehov, fx ergoterapeuter. En sagsbehandler fortæller desuden, at hun rådfører sig med nøglepersoner i andre kommunale jobcentre, som hun kender gennem specialfunktionen Job & Handicaps regionale netværk. Endelig har flere sagsbehandlere gode erfaringer med at inddrage en vejleder, pædagogisk konsulent el. lign. fra den uddannelsesinstitution, som udbyder uddannelsen. I

kraft af deres kendskab til uddannelsens indhold og tilrettelæggelse samt erfaring med at inkludere kursister med funktionsnedsættelser bidrager de med vigtig viden i forhold til at afgøre, hvilken form for støtte og hvor meget støtte der er behov for. I sager om personlig assistance og mentorstøtte er det endvidere nødvendigt at afklare, om den personlige assistent/mentor skal ansættes på uddannelsesinstitutionen, eller om en eksisterende medarbejder på institutionen kan varetage opgaven. I begge tilfælde dækker beskæftigelsesområdet udgifterne til den bevilgede personlige assistance/mentorstøtte.

I sagsbehandlingens **tredje trin** afgøres det på baggrund af målgruppevurderingen i trin 1 og afdækning af handicap og støttebehov i trin 2, om borgerens ansøgning om specialpædagogisk støtte imødekommes eller gives afslag.

Som led i kortlægningen er der interviewet 11 AVU-kursister med funktionsnedsættelser, en HD-kursist, en kursist på akademiuddannelser, fire kursister på diplomuddannelser og en kursist, som er i gang med en masteruddannelse. Hovedparten af de **ordblinde kursister**, som tager enkeltfag eller hele forløb på almen voksenuddannelse på VUC, fortæller om uproblematiske processer med at søge om støtte. I de fleste tilfælde sikrer uddannelsesinstitutionen støtte i form af it-hjælpe midler og/eller ordblindeundervisning udover den normale undervisning. Det er normal praksis på de pågældende uddannelsesinstitutioner at tilbyde nye kursister screening for ordblindhed. Resultatet af testen anvendes til at bestemme, om der er behov for støtte, såvel som *hvilken form* for støtte og *hvor meget* støtte der er behov for. Der er også eksempler på, at en lærer eller vejleder på VUC hjælper kursisten med at skrive en ansøgning til jobcenteret og fremskaffe dokumentation. Ansøgningsprocessen opleves gerne som længere og mere omstændig af de ordblinde kursister, som modtager støtte fra jobcenteret.

Borgere med **psykiske funktionsnedsættelser**, som går på AVU, og som eksempelvis har behov for en faglig mentor, fortæller ligeledes om længere ansøgningsprocesser. Dette skyldes til dels, at både uddannelsesinstitutionen og jobcenteret ofte er involverede, dels at det kræver et grundigt forarbejde at afdække det præcise støttebehov. Det sker ofte i dialog mellem kursisten, jobcenteret og uddannelsesinstitutionen. Kursisterne giver overordnet udtryk for, at processen med at søge om støtte går godt, da uddannelsesinstitutionernes vejledere hjælper dem hele vejen igennem processen. Der kan dog være forskel på, hvor hurtigt støtten bevilges fra kommune til kommune.

Boks 3-6: Eksempler på samarbejde mellem jobcenter og uddannelsesinstitution

- Ugen efter jeg startede på skolen, kontaktede studievejlederen på skolen mig. De havde et møde med en fra kommunen, hvor de planlagde det hele – hvilken type mentor det skulle være, og hvad jeg havde brug for. Jeg ved ikke, om det var kommunen, der i første omgang tog kontakt til skolen, og at det var derfor, det blev sat op, men det gik i hvert fald stærkt. Jeg skulle bare fortælle til mødet, hvorfor jeg havde brug for hjælp. Efter mødet sørgede kommunen for, at jeg fik en mentor i løbet af fjorten dage.

Kilde: Kursist med borderline personlighedsforstyrrelse, AVU.

- Underviseren henviste mig til Klaus [skolens handicapvejleder, red.], og ham fortalte jeg om mit handicap, og han sagde, at hvis jeg kunne fremskaffe dokumentation, så ville han gerne hjælpe med at ansøge. Det er ham, der presser kommunen for svar, og det er ham, der har stået for at udfærdige ansøgningen. Jeg var selv klar på, at det var en mentor, jeg gerne ville have og ikke andet. Det tager lang tid - kommunen er meget længe om at svare, selv om man har sendt dem alle sine papirer. Det er hårdt at have matematik, og det er meget afgørende, at jeg får hjælp, hvis jeg skal klare mig – underviserne overvejer, om jeg må droppe faget, da jeg ikke kan følge med, men det vil jeg helst ikke.

Kilde: Kursist med Aspergers syndrom, AVU.

I modsætning til de kursister, som tager almen voksenuddannelse på VUC, modtager de øvrige interviewede kursister, som går på henholdsvis HD, akademiuddannelse, diplom- og masteruddannelser, ikke støtte fra uddannelsesinstitutionerne. Dette gælder for kursisterne med indlæringsmæssige funktionsnedsættelser (ordblindhed og problemer med arbejdshukommelse) såvel som for kursister med fysiske funktionsnedsættelser (hørehæmmet og synshæmmet). De kursister, som tidligere har fået bevilget støtte fra kommunen, sørger selv for at søge om støtte til uddannelsen, mens andre finder det meget frustrerende, også selve uddannelsesinstitutionen i enkelte tilfælde bidrager med vejledning. De konkrete barrierer for at få kompenserende støtte til deltagelse i disse uddannelser uddybes i kapitel 4.

3.3.3 Sammenfatning

Dette afsnit har vist, at administrationen af forsøgsordningen på AMU-området dels er kendetegnet ved, at afklaringen af støttebehovet er uddelegeret til kursusstederne, dels ved, at der ikke er krav om dokumentation af funktionsnedsættelsen. Rationalet er, at begge dele er nødvendige, hvis man ønsker en hurtig og effektiv sagsbehandling, hvilket er afgørende, når der er tale om korte kurser.

Administrationen af de øvrige regelfastsatte støttemuligheder er mindre strømlinet. På trods af, at der i alle kortlægningens kommuner er stor opmærksomhed på sektoransvarlighedsprincippet og forholdsvis faste procedurer for sagsbehandling, oplever mange ansvarsfordelingen mellem jobcenteret og uddannelsesinstitutionen som uklar i konkrete sager om specialpædagogisk støtte på VEU-området. Dette resulterer i forskelle i forståelse af sektoransvarlighedsprincippet og følgende forskelle i placering af ansvaret for at sikre og finansiere støtte mellem kommunerne.

3.4 Uddannelsesinstitutionernes støttemuligheder og praksis i forbindelse med kursister med en funktionsnedsættelse

Dette afsnit indeholder en beskrivelse af uddannelsesinstitutionernes praksis i forbindelse med optag af kursister med en funktionsnedsættelse samt deres deltagelse i uddannelsen, herunder kursisternes egen oplevelse af denne praksis. Der indsamles ikke data om uddannelsesinstitutionernes egenudgifter til kompenserende støtte.

Det er relevant at undersøge uddannelsesinstitutionernes praksis af to grunde. *For det første* viste afsnit 3.1, at beskæftigelsessektoren (ved det kommunale jobcenter) kun er forpligtet til at sikre og finansiere støtte, såfremt udgifterne til støtte er større, end hvad uddannelsesinstitutionen "sædvanligvis forventes at varetage", og/eller såfremt hjælpemidlet ikke er "sædvanligt forekommende på institutionen". *For det andet* viste afsnit 3.2, at de kommunale jobcentre kun har få sager på området. Og endelig fremgik det af afsnit 3.3, at der er visse uoverensstemmelser mellem jobcentrenes forståelse af sektoransvarlighedsprincippet, og hvad det betyder for den konkrete ansvarsfordeling mellem jobcenteret og uddannelsesinstitutionen.

3.4.1 Uddannelsesinstitutionernes praksis

Uddannelsesinstitutionernes praksis vedrørende optag af kursister med en funktionsnedsættelse varierer på tværs af uddannelsesinstitutioner, der udbyder de forskellige VEU-uddannelser. I spørgeskemaet til uddannelsesinstitutionerne fremgår det, at flertallet af uddannelsesinstitutionerne afklarer støttebehovet for kursister med en funktionsnedsættelse ved optag på uddannelsen efter behov, eller hvis kursisten ønsker det, og kun få afklarer *ikke* støttebehovet ved optag af kursister med en funktionsnedsættelse.

Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/eller AVU afklarer dog i højere grad end de andre uddannelsesinstitutioner altid kursisternes støttebehov ved optag på uddannelsen, hvor langt de fleste uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/eller masteruddannelser, kun afklarer efter behov, eller hvis kursisten ønsker det. Omkring en fjerdedel afklarer *ikke* støttebehov ved optag på uddannelsen. Se oversigten nedenfor.

Tabel 3-3: Foretager uddannelsesinstitutionen en afklaring af støttebehov i dialog med kursister, når kursister med en funktionsnedsættelse optages på uddannelsen? Pct. ²⁴

	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
Ja	27	46	8
Ja, efter behov/ hvis kursisten ønsker det	68	47	64
Nej	6	4	23
Ved ikke	-	4	5

Note: Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU: N=83. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU: N=110. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser: N=39.

I tabellen nedenfor fremgår en tilsvarende oversigt over, om der ved opstart på uddannelsen tilknyttes en kontaktperson til kursister med en funktionsnedsættelse.

Tabel 3-4: Får kursister med en funktionsnedsættelse tilknyttet en kontaktperson ved start på uddannelsen? Pct.

	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
Ja	8	18	5
Ja, efter behov/ hvis kursisten ønsker det	58	48	36
Nej	23	25	51
Ved ikke	11	9	8

Note: Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU: N=83. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU: N=110. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser: N=39.

²⁴ Det samlede n=198 for hele spørgeskemaundersøgelsen. Antallet af uddannelsesinstitutioner i noten til tabellerne summerer til 232. Dette skyldes, at der er i alt 34 respondenter, der svarer, at deres uddannelsesinstitution udbyder flere af følgende uddannelserne på tværs af vores opdeling. Det betyder, at disse 34 respondenter indgår i flere af ovenstående kolonner.

Af tabellen fremgår samme differentierede billede på tværs af VEU-typerne. På en femtedel af uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/eller AVU, tilknyttes en kontaktperson ved start på uddannelsen, og på halvdelen tilknyttes en kontaktperson efter behov, eller hvis kursisten ønsker det. På uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU, tilknyttes der i højere grad kun en kontaktperson efter behov, eller hvis kursisten ønsker det. I modsætning hertil angiver omkring halvdelen af uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/eller masteruddannelser, at de *ikke* tilknytter en kontaktperson ved start på uddannelsen, og lidt over en tredjedel tilknytter en efter behov, eller hvis kursisten ønsker det.

I de uddybende kvalitative interviews forklarer flere vejledere o. lign. på uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/eller masteruddannelser, at de generelt afviser at afklare og støtte kursister med funktionsnedsættelser, når de går på voksen- og efteruddannelserne, med begrundelsen, at de ikke er dækket af SPS-ordningen. De viser dem dog videre til sagsbehandlere og/eller uddannelsesinstitutioner, der afklarer ordblindhed, eller kommunerne generelt. Omvendt forklarer uddannelsesinstitutionerne, der udbyder AMU, FVU og/eller AVU, at de ikke giver afslag på at afklare eller støtte kursister med en funktionsnedsættelse. Disse uddannelsesinstitutioner har mange kursister med en indlæringsmæssig funktionsnedsættelse, og flere af dem screener/tester alle deres kursister for læse-/skrivefærdigheder ved optag på uddannelsen. Nogle har desuden et system, hvor kursisterne kan angive deres støttebehov ved tilmelding til uddannelsen, hvor andre tager dialog med kursisterne, når de henvender sig med et behov. Ofte kontakter de kommunen for kursisten, hvis uddannelsesinstitutionen ikke selv kan støtte vedkommende, og det er kommunen, der skal stille støtten til rådighed. Uddannelsesinstitutionerne, der udbyder AMU, FVU og/eller AVU, fremhæver, at de ikke giver afslag til kursister med funktionsnedsættelse, men enkelte nævner, at der ikke gives støtte til kursister med en psykisk funktionsnedsættelse, og at deres svar primært gælder for kursister med indlæringsmæssige funktionsnedsættelser.

3.4.2 Uddannelsesinstitutionernes former for støtte til kursister med funktionsnedsættelse

På uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU, har kursister med funktionsnedsættelser mulighed for at modtage støtte gennem forsøgsordningen, men kursister på andre voksen- og efteruddannelser end AMU er hverken omfattet af forsøgsordningen eller den permanente SPS-ordning. For at afdække hvilke former for kompenserende støtte kursister med en funktionsnedsættelse kan få stillet til rådighed på andre voksen- og efteruddannelser end AMU, blev disse uddannelsesinstitutioner spurgt hertil i spørgeskemaet og i uddybende kvalitative interviews.

I nedenstående tabeller fremgår en oversigt over hjælpemidler og ydelser, som uddannelsesinstitutionerne, der udbyder andre voksen- og efteruddannelser end AMU, kan tilbyde kursister med en funktionsnedsættelse. Det fremgår ikke, om kursisterne gør brug af de forskellige hjælpemidler eller ydelser, men om uddannelsesinstitutionerne kan tilbyde dem.

Tabel 3-5: Hvilke af følgende hjælpemidler kan uddannelsesinstitutionen udlåne til kursister med funktionsnedsættelser? Pct.

	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
It-hjælpemidler til ordblinde og kursister med øvrige læse- og skrivevanskeligheder	78	46
It-hjælpemidler til synshandicappede	18	8
Hjælpemidler til kursister med nedsat fysisk funktionsevne	12	15
It-hjælpemidler til kursister med ADHD eller autisme	6	10
Øvrige hjælpemidler til synshandicappede	4	8
Hjælpemidler til hørehandicappede	3	5
Andre	10	13
Ved ikke	2	8

Ingen	15	36
--------------	----	----

Note: Uddannelsesinstitutionerne har haft mulighed for at vælge flere svarmuligheder. Derfor summerer kolonnen ikke til 100. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU: N=110. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser: N=39.

Tablet 3-6: Hvilke af følgende ydelser kan uddannelsesinstitutionen tilbyde kursister med en funktionsnedsættelse? Pct.

	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
Instruktion i anvendelsen af it-hjælpemidler	67	39
Specialundervisning i læsning, skrivning, stavning	52	23
Studiestøttetimer, hvor der bl.a. arbejdes med planlægning og struktur	26	23
Mentorordning, hvor en mentor eller støtteperson yder støtte i at indgå i studiemiljøet	26	18
Tegnsprogstolk	3	3
Andet	17	18
Ved ikke	9	39

Note: Uddannelsesinstitutionerne har haft mulighed for at vælge flere svarmuligheder. Derfor summerer kolonnen ikke til 100. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU: N=110. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser: N=39.

Tabellerne viser, at flertallet af uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/eller AVU, stiller it-hjælpemidler til ordblinde og kursister med øvrige læse- og skrivevanskeligheder til rådighed og yder instruktion i anvendelsen af it-hjælpemidler. Derudover tilbyder halvdelen af dem specialundervisning i læsning, skrivning og stavning, og omkring en fjerdedel har ydelserne; studiestøttetimer, hvor der bl.a. arbejdes med planlægning og struktur, og mentorordning, hvor en mentor eller støtteperson yder støtte i at indgå i studiemiljøet. For uddannelsesinstitutionerne, der udbyder VVU, diplom- og/eller masteruddannelser, er det lidt under halvdelen, der tilbyder it-hjælpemidler til ordblinde og kursister med øvrige læse- og skrivevanskeligheder og instruktion i anvendelsen af dem. Hver femte udbyder desuden ydelserne; studiestøttetimer, hvor der bl.a. arbejdes med planlægning og struktur, og mentorordning, hvor en mentor eller støtteperson yder støtte i at indgå i studiemiljøet. En stor del af uddannelsesinstitutionerne, der udbyder VVU, diplom- og/eller masteruddannelser, svarer "ved ikke" til, hvilke ydelser de kan tilbyde kursister med en funktionsnedsættelse, og "ingen" til, hvilke hjælpemidler de kan udlåne til kursisterne.

I de kvalitative interviews nævner uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/eller AVU, i høj grad it-hjælpemidlerne til ordblinde og kursister med øvrige læse- og skrivevanskeligheder, men stort set ingen andre støttemuligheder nævnes. Uddannelsesinstitutionerne, der udbyder VVU, diplom- og/eller masteruddannelserne, nævner ikke støttemulighederne fra spørgeskemaet. I stedet nævner de, at de i højere grad tilbyder ekstra vejledning, forberedelsestid og/eller længere tid ved eksamen til deres kursister med en funktionsnedsættelse. Derudover fremhæver enkelte, at de samarbejder med kursisternes støttepersoner/mentorer fra andre instanser. Eksempelvis har en uddannelsesinstitution samarbejdet med en døvetolk (bevilliget af anden instans), der skulle deltage i undervisningen, for at kursisten kunne deltage på lige fod i undervisningen. Som det fremgår af spørgeskemaet, er der også en del, der har svaret "andet", som dækker over alt fra ordblindeundervisning til coaching og socialrådgivning. En uddannelsesinstitution tilbyder eksempelvis "et behandlingsforløb med en uddannet psykolog af fem samtaler for at få studerende på fode igen eller vejledt videre i behandlingssystemet, hvis de er særligt sårbare, har misbrugsproblemer, sværere psykiske funktionsnedsættelser el. lignende".

Hvis uddannelsesinstitutionerne ikke kan stille den nødvendige kompenserende støtte til rådighed for kursisten med en funktionsnedsættelse, yder uddannelsesinstitutionen hjælp og vejledning til at søge om støtte hos bopælskommunen på de fleste uddannelsesinstitutioner. I nedenstående

tabel fremgår det, at langt størstedelen af uddannelsesinstitutionerne, der udbyder FVU og/eller AVU, hjælper i tilfælde, hvor kursisten har behov for hjælp til ansøgning, og at omkring halvdelen af uddannelsesinstitutionerne, der udbyder VVU, diplom- og/eller masteruddannelser, gør samme.

Tabel 3-7: I tilfælde, hvor uddannelsesinstitutionen ikke råder over eller kan fremskaffe den nødvendige støtte, ydes der da hjælp og vejledning til at søge om støtte hos bopælskommunen til kursister med en funktionsnedsættelse? Pct.

	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
Ja, i tilfælde hvor kursisten har behov for hjælp til ansøgning	80	49
Nej	10	33
Ved ikke	10	18

Note: Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og AVU: N=110. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- el. masteruddannelser: N=39.

3.4.3 Sammenfatning

Sammenfattende viser kortlægningen, at der er forskel mellem uddannelsesinstitutionernes praksis afhængig af, hvilken type voksen- og efteruddannelse de udbyder. På langt de fleste uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU, FVU og/eller AVU, afklarer de altid kursisternes støttebehov eller efter behov/hvis kursisten ønsker det, og de fleste tilknytter en kontaktperson til kursisten med en funktionsnedsættelse ved start på uddannelsen. På uddannelsesinstitutionerne, der udbyder VVU, diplom- og/eller masteruddannelser, afklarer man primært kursisternes støttebehov efter behov, eller hvis kursisten ønsker det og tilknytter en kontaktperson på en tredjedel af uddannelsesinstitutionerne. I forhold til at stille hjælpemidler og ydelser til rådighed for kursisterne med en funktionsnedsættelse fremgår det af spørgeskemaundersøgelsen, at det primært er it-hjælpemidler og instruktion i anvendelsen af dem, som tilbydes på uddannelsesinstitutionerne. Ca. hver fjerde uddannelsesinstitution tilbyder desuden studiestøttetimer og mentorordning. En stor del af uddannelsesinstitutionerne, der udbyder VVU, diplom- og/eller masteruddannelser, kender ikke til, hvilke ydelser de kan tilbyde, men uddyber i de kvalitative interviews, at de giver ekstra tid til eksamen eller ekstra vejledning til kursister med funktionsnedsættelser.

4. BARRIERER FOR VOKSEN- OG EFTERUDDANNELSE FOR BORGERE MED EN FUNKTIONSNEDSÆTTELSE

I dette kapitel afdækkes kortlægningens undersøgelsesspørgsmål 3 og 4.

Boks 4-1: Undersøgelsesspørgsmål 3 og 4

3. Hvilke udfordringer møder borgere med funktionsnedsættelser i forbindelse med optagelse på og deltagelse i de omfattede voksen- og efteruddannelser?

4. Er der udækkede støttebehov?

I dette kapitel undersøges det, om sagsbehandlere i kommuner samt uddannelsesinstitutioner oplever **barrierer** og **udfordringer** i forbindelse med at sikre specialpædagogisk støtte til personer med funktionsnedsættelser, som ønsker at deltage i voksen- og efteruddannelse. Endvidere beskrives udvalgte kursisters oplevelse af barrierer for at søge om og modtage støtte. Afslutningsvis undersøges det, hvorvidt barrierer for at sikre støtte til personer med funktionsnedsættelser medvirker til, at nogle personer med funktionsnedsættelser må opgive at starte på eller gennemføre en voksen- og efteruddannelse.

Barrierer for deltagelse i voksen- og efteruddannelse for kursister med funktionsnedsættelser kan have forskellig karakter. I de følgende afsnit rettes fokus mod eventuelle juridiske, økonomiske, administrative, tekniske og pædagogiske barrierer. **Juridiske barrierer** er barrierer, som er knyttet til selve lovgivningen. **Økonomiske barrierer** kan være knyttet til den enkelte kommunes såvel som uddannelsesinstitutionens økonomi. **Administrative barrierer** kan være knyttet til både de kommunale sagsbehandlers administration af de regelfastsatte støttemuligheder og uddannelsesinstitutionernes praksis i forhold til at sikre kursister med funktionsnedsættelser den nødvendige støtte. Endelig **er tekniske og pædagogiske barrierer** kendetegnet ved underviseres potentielle vanskeligheder ved at integrere et hjælpemiddel eller anden form for støtte i undervisningen på en måde, så kursisten får mest muligt ud af støtten.

Kortlægningen af eventuelle barrierer og udækkede støttebehov bygger på flere datakilder. Den primære datakilde er spørgeskemaundersøgelsen blandt uddannelsesinstitutioner, da antagelsen har været, at institutionerne har tættest dialog med de borgere, der ønsker uddannelse. Dertil kommer interviews med vejledere o. lign. på uddannelsesinstitutioner, interviews med sagsbehandlere på jobcentre samt interviews med udvalgte kursister med funktionsnedsættelser.

4.1 Juridiske barrierer

I nedenstående tabel fremgår det, i hvilken grad uddannelsesinstitutionerne oplever juridiske barrierer for, at kursister med en funktionsnedsættelse kan deltage i og gennemføre en voksen- eller efteruddannelse.

Tablet 4-1: Juridiske barrierer. Pct.

Hvor enig er du i følgende udsagn...	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
Det er en barriere, at der ikke er klare retningslinjer for ansvarsfordelingen i forhold til at sikre den nødvendige støtte mellem kursistens bopælskommune og uddannelsesinstitution	50	66	36

Note: Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU: N=82. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU: N=110. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser: N=39. Andelen, der angiver "helt enig" og "overvejende enig".

Af tabellen fremgår det, at halvdelen af uddannelsesinstitutionerne, der udbyder AMU, angiver uklare retningslinjer for ansvarsfordelingen mellem uddannelsesinstitution og kursisters bopælskommune som en barriere for, at kursister med en funktionsnedsættelse modtager den nødvendige støtte. Dette resultat forekommer umiddelbart overraskende, da AMU-udbydere har mulighed for at søge støtte på vegne af deres kursister gennem forsøgsordningen, herunder AMU Hjælpe-middelservice. At halvdelen af AMU-udbydere i undersøgelsen er helt eller overvejende enige i, at uklare retningslinjer for ansvarsfordelingen mellem uddannelsessted og kommune udgør en barriere for at sikre støtte, kan være udtryk for manglende kendskab til forsøgsordningen. Dette underbygges dels af, at over halvdelen af AMU-udbydere ikke anvendte forsøgsordningen i hele 2013 (se bilag 2), dels af, at de ansvarlige medarbejdere i AMU Hjælpe-middelservice og Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen vurderer, at kursusstedernes kendskab til ordningen er begrænset på trods af, at den har eksisteret siden 1998.

Som nævnt i afsnit 3.3, er der i forbindelse med kortlægningen interviewet et mindre antal AMU-kursister med funktionsnedsættelser. De pågældende kursister har vanskeligt ved at forholde sig til spørgsmål om barrierer, dels fordi de hverken kender til lovgivningen på området eller forholdene omkring forsøgsordningen AMU, dels fordi de alle modtager den støtte, de har behov for. Dette gælder både de kursister, som modtager støtte gennem forsøgsordningen og de kursister, som modtager støtte finansieret af det pågældende AMU-sted. Det bør dog nævnes, at der er en mulighed for positivt bias; kun kursister, som modtager støtte, er interviewet.

Blandt uddannelsesinstitutionerne, der udbyder FVU og/eller AVU, angiver over halvdelen, at uklarheder i lovgivningen på området er en barriere, hvor en tredjedel af uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom-og/eller masteruddannelser angiver samme barriere. De fleste af disse uddannelsesinstitutioner forklarer i de uddybende kvalitative interviews, at de ikke mener, at der er juridiske barrierer for kursisterne med en funktionsnedsættelse, eller at de ikke har kendskab nok til kursister med en funktionsnedsættelse på VEU-området til at vurdere barriererne. En enkelt uddannelsesinstitution, der udbyder FVU, fremhæver, at det er en barriere, at kursister med funktionsnedsættelse på voksen- og efteruddannelser ikke er berettiget til SPS som AMU-kursisterne, men fremhæver, at det er vigtigt – især for de kortere uddannelser – at dokumentationskravet ikke bliver ligeså omfattende som ved SPS-ordningen på eksempelvis erhvervsuddannelserne. Dette begrundes særligt med leveringstiden på hjælpemidler samt de administrative omkostninger. Endelig er der i kortlægningen fundet et eksempel på, at personer med en funktionsnedsættelse, som modtager SU i forbindelse med almen voksenuddannelse, ikke har ret til støtte efter hverken kompensationsloven eller LAB-loven. Dette skyldes, som beskrevet i afsnit 3.1, at personen hverken er i beskæftigelse eller ledig, men studerende, og derfor ikke er inden for lovgivningens målgruppe.

Boks 4-2: Eksempel på juridisk barriere fra FVU-udbyders perspektiv

- Det er en udfordring, at en har gået til OBU (ordblindeundervisning), hvor de har været på kontanthjælp – man [red. kommunen] har sagt, de skal i gang med undervisning eller FVU, så fortsætter de med at have kontakt til en mentor [i kommunen], så mennesket kommer i gang igen (eller ud af isolation) i den periode, de er her, så støtten fortsætter i den periode. Men når de overgår til AVU og får SU, så ophører kommunens forpligtelse til at hjælpe borgeren. Det har vi haft dialog med kommunen om. Der kan de ikke søge SPS, når det er AVU, selvom de får SU. Der er et hul her.

Kilde: Interview med uddannelsesvejleder på FVU.

Som det fremgik af afsnit 3.3, er der forskel på de interviewede sagsbehandlers forståelse af sektoransvarlighedsprincippet og dermed den præcise ansvarsfordeling mellem den kommunale beskæftigelsessektor og uddannelsessektoren. Dette kan ses som udtryk for, at lovgivningen ikke er fuldstændig klar på området, og derfor fortolkes forskelligt i forskellige kommuner. Flere sagsbehandlere beskriver da også, at processen med at placere ansvaret i enten beskæftigelsessektoren eller uddannelsessektoren i konkrete sager kan trække ud og ofte kræver en del dialog mellem jobcenteret og uddannelsesinstitutionen. En sagsbehandler i en mindre kommune fortæller i den forbindelse, at en langtrukken sagsbehandling kan være til gene for borgeren. En anden sagsbehandler i en mindre kommune har i enkelte tilfælde oplevet problemer med at afklare ansvarsfordelingen mellem kommunen og uddannelsesinstitutionen.

Boks 4-3: Eksempel på juridisk barriere fra en sagsbehandlers perspektiv

- Jeg har oplevet, at det er et problem at få uddannelsesinstitutionen til at tage ansvaret på sig. Jeg mener jo, at alt, hvad der hedder læse-/skriveredskaber [herunder it-hjælpe midler], bør ligge hos institutionen. Der er ofte meget snak om det – fx om licenser, som ikke er beregnet til det ene og det andet. Der er det nemmeste, hvis det lå i institutionen, og vi ikke skulle have slåskampen hver gang. Det skulle være enhver handicappets ret at få den hjælp på uddannelsesstedet, som de har behov for. For der må sidde nogle pædagoger, som er bedre til at vurdere behovet. Jeg kan godt vurdere behovet på en arbejdsplads, men på uddannelsesinstitutionerne må pædagoger have erfaring, som jeg ikke ville kunne opnå ved at have en enkelt sag en gang imellem.

Kilde: Interview med sagsbehandler i jobcenter.

Uklarheden om ansvarsfordelingen mellem jobcenteret og uddannelsesinstitutionen har i nogle tilfælde betydning for, om personer med funktionsnedsættelser sikres den støtte, de har behov for til at deltage i og gennemføre en voksen- eller efteruddannelse. Som det fremgik af afsnit 3.3, er det ifølge de interviewede kursister primært en udfordring på de videregående voksen- og efteruddannelser. I boksen nedenfor fortæller en kursist på VVU om sin frustrerende oplevelse.

Boks 4-4: Eksempel på juridisk barriere fra en kursists perspektiv (VVU)

- Jeg har spurgt min kommune, om de kunne hjælpe med støtten, men de siger, at det er skolens ansvar. Skolen siger, at det er kommunens ansvar. Og Ordblindeinstituttet siger, at det enten er uddannelsesinstitutionens eller kommunens ansvar. Jeg har også fået at vide på Ordblindeinstituttet, at der ikke er støtte til den uddannelse, jeg har valgt. De forklarer ikke hvorfor, men at der bare er enkelte uddannelser, hvor man ikke kunne få hjælp. Derfor får jeg min mand til at læse op, da jeg ikke har mulighed for hjælp til oplæsning. Det er første gang, jeg oplever i uddannelsessystemet, at jeg ikke kan få støtte til min ordblindhed i uddannelsen. Man skal kæmpe meget mere og det er svært at vide, hvor man skal finde hjælp. Ingen hjemmesider om det, og intet på skolens heller. Man skal ringe for at finde ud af det og så sendes man rundt som en kasterbold. Man bliver kastet rundt i systemet. Ingen kan sige, hvor jeg skal henvende mig. De kaster mig bare rundt.

Kilde: Interview med ordblind kursist (akademiuddannelse).

Sammenfattende vurderer en betragtelig andel af uddannelsesinstitutionerne på VEU-området, at uklare retningslinjer for ansvarsfordelingen mellem beskæftigelsessektoren og uddannelsessekto-

ren udgør en barriere for institutionernes mulighed for at sikre støtte til kursister med funktionsnedsættelser. Flere af de interviewede sagsbehandlere giver ligeledes udtryk for dette. Gennemgangen af lovgivningen bag de forskellige støttemuligheder sandsynliggjorde tilsvarende (jf. afsnit 3.1), at uklarhed om ansvarsfordelingen mellem beskæftigelsessektoren og uddannelsessektoren kan være årsag til tvivl om, hvem der har ansvar for hvad, i forhold til at sikre deltagelse i VEU for borgere med funktionsnedsættelser.

4.2 Administrative barrierer

Tabellen nedenfor viser i hvor høj grad vejledere o. lign. på uddannelsesinstitutionerne oplever det som en administrativ barriere, at ansvaret for at sikre kompenserende støtte til kursister med funktionsnedsættelser, er delt mellem flere aktører og myndigheder.

Tabel 4-2: Administrative barrierer. Pct.

Hvor enig er du i følgende udsagn...	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
Det er en barriere, at ansvaret for at sikre kompenserende støtte til kursister med en funktionsnedsættelse er delt mellem flere aktører / myndigheder	52	67	36

Note: Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU: N=82. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU: N=110. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser: N=39. Andelen, der angiver "helt enig" og "overvejende enig".

Af tabellen fremgår det, at halvdelen af uddannelsesinstitutionerne, der udbyder AMU, angiver det som en barriere, at ansvaret for at sikre støtte er delt mellem flere aktører og myndigheder. Dette kan ses i forlængelse af, at halvdelen af AMU-udbydere angiver uklare retningslinjer for ansvarsfordelingen som en barriere (jf. afsnit 4.1).

I de uddybende kvalitative interviews med udvalgte AMU-udbydere fremgår det, at de generelt ikke mener, at der er administrative barrierer, men at det kan være svært for kursisten at vide, hvor de skal henvende sig for at få støtte og vejledning. Derudover nævner en uddannelsesinstitution, der udbyder AMU, at leveringstiden på hjælpemidler (eller anden støtte) er afgørende, da nogle først henvender sig umiddelbart før studiestart eller ved opstart på uddannelsen. Endvidere oplever flere ordblinde AMU-kursister det som en barriere, at ansøgningen om kompensatoriske hjælpemidler skal være skriftlig.

Ifølge en central medarbejder i AMU Hjælpemiddelservice er det en administrativ barriere, at den samarbejdsaftale, som Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen har indgået med Notas netbibliotek E17 om at producere særligt undervisningsmateriale til kursister med funktionsnedsættelser ikke omfatter AMU. Biblioteket laver og leverer studiematerialer til bl.a. ordblinde, blinde og svagsynede elever og studerende, som modtager specialpædagogisk støtte gennem ordningerne på ungdomsuddannelser og de SU-godkendte videregående uddannelser. AMU-kursister har derfor ikke mulighed for at bestille specialfremstillet undervisningsmateriale, som ikke allerede findes i biblioteket. Såfremt en fagbog el. lign. allerede er fremstillet som fx lydbog til elever på erhvervsuddannelser, kan AMU-kursister i princippet låne undervisningsmaterialet. Det er et krav, at funktionsnedsættelsen skal være dokumenteret, for at en person kan blive medlem af Nota og dermed bestille specialfremstillet undervisningsmateriale.

En lidt større andel af de uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/eller AVU, angiver, at de administrative forhold udgør en barriere. Fra de uddybende kvalitative interviews fremgår der ikke et entydigt billede af, hvorfor de mener, at det er en barriere, at ansvaret for at sikre kompenserende støtte til kursister med en funktionsnedsættelse er delt mellem flere aktører / myndigheder. Et eksempel på en administrativ barriere fremgår i boksen nedenfor.

Boks 4-5: Eksempel på en administrativ barriere fra en uddannelsesvejleders synspunkt

- En person kommer ind med læse- og skrivevanskeligheder og er berettiget til ordblindeundervisning (OBU) og går på et AVU-tilbud. Vedkommende kan ikke lige købe en computer [på grund af manglende økonomisk grundlag]. Det er en barriere, da vedkommende så ikke kan lave lektier eller forberede sig eller bruge programmerne derhjemme. Der søger vi gennem kommunen en it-rygsæk, og der går lang tid før, at der sker noget fra kommunens side. Det gør jo, at vedkommende bliver forhindret i at kunne deltage på lige fod med andre. I det her eksempel går vi selv ind og låner en bærbar (af vores egne på uddannelsesstedet) til kursisten, så det ikke er en barriere for vedkommende. Det er sådan, vi må tænke: Hvad kan vi få til at lykkes, indtil der kommer ordening?

Vi mangler en ordening for dem, der går på AVU og FVU. Det kunne være så fedt, at de kunne søge støtte på forhånd ligesom på AMU – fx en it-rygsæk.

Kilde: Interview med uddannelsesvejleder på en uddannelsesinstitution, der udbyder FVU og AVU.

Uddannelsesinstitutionerne, der udbyder AMU, FVU og/eller AVU, angiver desuden i de uddybende kvalitative interviews, at det kan være en barriere, at kursisterne selv skal kende deres støttebehov, og at de selv skal henvende sig til uddannelsesinstitutionen eller kommunen for at få støtten. Disse uddannelsesinstitutioner fremhæver endvidere, at det er en barriere, at flere kursister (og deres arbejdspladser) ikke har erkendt, at kursisten har brug for støtte. Det er en barriere, da uddannelsesinstitutionen derfor ikke kan stille den rette støtte til rådighed fra start.

Uddannelsesinstitutionerne, der udbyder VU, diplom- og/eller masteruddannelser, forklarer i de uddybende kvalitative interviews, at de ikke kender til de administrative forhold for kursister med en funktionsnedsættelse på en voksen- og efteruddannelse og derfor ikke kan vurdere, om der er administrative barrierer for dem. Til gengæld nævner de, at kursister med funktionsnedsættelser, som går på en diplom- og masteruddannelse, typisk har en bachelor- eller kandidatgrad og er i beskæftigelse. Det betyder, at de allerede ved overgangen fra det ordinære uddannelsessystem til arbejdsmarkedet har været nødt til at undersøge beskæftigelsessektorens støttemuligheder. Denne undergruppe af kursister med funktionsnedsættelser er ifølge vejlederne på de pågældende uddannelsesinstitutioner kendetegnet ved, at de kender deres støttebehov og er i stand til at navigere i systemet. I forlængelse heraf peger flere sagsbehandlere i de kommunale jobcentre på, at borgere i beskæftigelse ofte har fået bevilget den nødvendige støtte i forbindelse med deres arbejde, og at de derfor blot tager hjælpemidlet eller den personlige assistance med, når de skal på uddannelse.

Derudover oplever sagsbehandlere i jobcentrene ingen barrierer udover den lange sagsbehandlingstid, der kan opstå i forbindelse med afklaring af ansvarsfordeling mellem beskæftigelsessektoren og uddannelsessektoren, jf. tidligere afsnit 3.3.

I modsætning til sagsbehandlerne og de uddannelsesinstitutioner, der udbyder videregående voksen- og efteruddannelse, konfronteres kursister på videregående VEU med konsekvenserne af, at ansvaret for at sikre støtte er delt mellem eller er svært at placere hos jobcenteret og uddannelsesinstitutionerne. Som nævnt i afsnit 3.3, har ingen af de kursister, som går på henholdsvis HD, akademiuddannelse, diplom- og masteruddannelser, modtaget støtte i form af hjælpemidler, personlig assistance eller mentorstøtte fra uddannelsesinstitutionen. De kursister, som tidligere har modtaget støtte fra jobcenteret, er i stand til at navigere i systemet, mens de øvrige kursister oplever det som ganske frustrerende.

Boks 4-6: Eksempler på administrative barrierer fra kursisters perspektiv

- Ja, det har næsten været umuligt – man skal have så mange ressourcer for at kunne navigere i den jungle. Jeg har selv skullet finde alle informationer – der har ikke været nogen kyndig vejledning overhovedet! Eller uddannelsesinstitutionen har vejledt en lille smule, og selvom jeg ikke er startet der endnu, så er det dem, der har vejledt mig bedst – ham, jeg talte med, vidste noget om mulighederne for sådan en som mig. Det var også ham, der satte mig i kontakt med hende, der nu er min mentor [frivillig, red.].

Derudover har der ikke været ret meget hjælp at hente. Jobcentret og IBOS [Institut for blinde og Svagsynede] har ikke haft ideer til, hvordan de kunne hjælpe mig – det er alt sammen noget, jeg selv har skullet finde.

Kilde: Blind kursist, diplomuddannelse.

- Det har været en lang proces. Jeg startede med at søge om støtte på første år i 2012. Jeg tog kontakt til studievejledningen, men der fik jeg ikke hjælp. Da jeg så skulle skrive min masteropgave, så gik jeg derhen igen, og der kom jeg i kontakt med en anden vejleder, som gerne ville hjælpe. Vejlederen sagde: "Du har kognitive vanskeligheder – du skal gå til støttecentret". Støttecenteret spurgte, om jeg ville have en mentor, og det ville jeg jo gerne. De ville gerne hjælpe, hvis kommunen ville betale. Studievejlederen anbefalede, at jeg fik en, som kendte til faget – så sådan en fik jeg. Der var en udveksling mellem kommunen og støttecentret, men jeg ved ikke så meget om det.

Jeg skulle selv holde gryden i kog, og det har virkelig været en udfordring – hvis ikke det var fordi, at jeg havde sådan en stærk vilje, så var jeg nok faldet fra.

Kilde: Kursist med nedsat arbejdshukommelse, masteruddannelse.

Sammenfattende peger kortlægningen af administrative barrierer på to forhold:

For det første vurderer en betragtelig andel af vejledere o. lign. på uddannelsesinstitutioner med grundlæggende voksen- og efteruddannelse, at det er en administrativ barriere, at ansvaret for at sikre støtte er delt mellem flere aktører og myndigheder. Samtidig fortæller kursister på sådanne uddannelsesinstitutioner om støtte sikret af uddannelsesstedet og om uproblematisk proces med at søge om støtte hos kommunen. At kursister på de grundlæggende voksenuddannelser således ikke oplever administrative barrierer kan være udtryk for, at der bliver taget hånd om dem på uddannelsesstederne. De kursister, der modtager støtte fra kommunen, fortæller netop, at de er blevet hjulpet af vejledere på uddannelsesstedet. Disse vejledere har overblik over systemet, og er derfor på samme tid bevidste om de administrative barrierer og i stand til at overkomme dem. Det understreges, at denne betragtning bygger på interviews med syv kursister.

For det andet vurderer vejledere o. lign. på uddannelsesinstitutioner med videregående voksen- og efteruddannelse i mindre grad, at det er en administrativ barriere, at ansvaret for at sikre støtte er delt mellem flere aktører og myndigheder. Dette kan være udtryk for, at kompenserede støtte til kursister med funktionsnedsættelser i mindre grad er sat i system på denne type institutioner end på institutioner med grundlæggende VEU. Dette understøttes af de kvalitative interviews med vejledere såvel som kursister på institutioner, der udbyder videregående VEU. De

syv interviews med kursister på disse uddannelser indikerer, at der er to grupper kursister med funktionsnedsættelser på videregående VEU – en gruppe, som før har modtaget støtte fra jobcenteret, og en gruppe, som ikke tidligere har modtaget støtte fra jobcenteret. For den sidste gruppe kan mødet med systemet være en frustrerende oplevelse.

4.3 Økonomiske barrierer

Tabellen nedenfor viser, hvorvidt uddannelsesinstitutionerne oplever økonomiske barrierer for deltagelse i VEU for borgere med funktionsnedsættelser.

Tabel 4-3: Økonomiske barrierer. Pct.

Hvor enig er du i følgende udsagn...	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
Det er en barriere, at uddannelsesinstitutionen ikke har tilstrækkelig økonomiske ressourcer til selv at indkøbe hjælpemidler, aflønne støttepersoner o. lign.	50	54	26

Note: Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU: N=82. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU: N=110. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser: N=39. Andelen, der angiver "helt enig" og "overvejende enig".

Af tabellen fremgår det, at halvdelen af AMU-udbydere angiver, at institutionens økonomiske forhold er en barriere for, at kursister med en funktionsnedsættelse sikres den nødvendige støtte. Disse institutionernes begrænsede ressourcer til at finansiere støtte er formentlig et udtryk for manglende kendskab til forsøgsordningen på AMU-området. En krydstabulering viser netop, at de AMU-udbydere, der angiver begrænsede ressourcer som en barriere, er dem, der selv finansierer forskellige former for støtte. Interviews med de ansvarlige medarbejdere i AMU Hjælpemiddel-service og Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen viser i den forbindelse, at udgifterne til forsøgsordningen vil stige betragteligt, såfremt kendskabet til ordningen udbredes til hele AMU-området. I 2013 var de samlede udgifter til forsøgsordningen 4.1 mio. kr.

Ligesom AMU-udbydere angiver halvdelen af de uddannelsesinstitutioner, der udbyder grundlæggende VEU, de økonomiske forhold som en barriere. Også her gælder det, at de institutioner, der angiver økonomiske barrierer, er dem, der sikrer og finansierer støtte til kursister med funktionsnedsættelser. I de uddybende kvalitative interviews fremhæver enkelte af uddannelsesinstitutionerne, der udbyder AMU, FVU og/eller AVU, at der kan være økonomiske barrierer for uddannelsesinstitutionerne i forhold til at yde den nødvendige støtte. Eksempelvis forklarer to uddannelsesinstitutioner, at de selv skal finansiere screening og afklaring af kursisternes støttebehov (for indlæringsmæssige funktionsnedsættelser), og at det derfor ikke er alle uddannelsesinstitutioner, der yder denne hjælp. En anden uddannelsesinstitution nævner, at de i en sag vurderede, at tolkebistand (til en døv) i syv dage, som kurset varede, var for dyrt, hvorfor de ikke støttede kursisten.

Uddannelsesinstitutionerne, der udbyder VVU, diplom- og/eller masteruddannelser, mener ikke, at der er væsentlige økonomiske barrierer, eller ved ikke, om der eksisterer økonomiske barrierer for at give kompenserende støtte til kursister med en funktionsnedsættelse på en voksen- og efteruddannelse. En krydstabulering viser, at de få institutioner, som angiver økonomien som en barriere, i vid udstrækning heller ikke sikrer støtte til kursister med funktionsnedsættelser.

I modsætning til de uddannelsesinstitutioner, der udbyder grundlæggende VEU, vurderer sagsbehandlere i de otte kommuner i kortlægningen, at økonomiske forhold ikke udgør en barriere for, at borgere med funktionsnedsættelse modtager kompenserende støtte til voksen- og efteruddannelse. At sagsbehandlere ikke møder økonomiske barrierer for at sikre støtte kan hænge sammen med, at alle kommuner i kortlægningen har ganske få sager om kompenserende støtte set i forhold til indbyggertal (se bilag 2). Citaterne i boksen nedenfor illustrerer det økonomiske princip, som ligger bag sagsbehandling og bevillinger af støtte i to større kommuner.

Boks 4-7: Eksempler på de økonomiske forhold i to større kommuner

- Der er ingen problemer med bevillinger i forhold til økonomi. Men vi er nu opmærksomme på sektoransvar, og derfor er vi skarpe på, hvilken type bevilling der gælder i den enkelte situation. Vi bevilliger det, der er behov for, men heller ikke mere.

Vi har ikke øvre grænse for udgifterne som følge af sagsbehandlingen. Det er rettighedslovgivning. Men vi kigger på den billigste og bedste løsning. Vi har på intet tidspunkt sagt; "det er for dyrt og det kan vi ikke!"

Kilde: Interviews med sagsbehandlere i to større kommuner.

Sammenfattende er der for en væsentlig del af uddannelsesinstitutionerne på VEU-området økonomiske barrierer for at sikre støtte til borgere med funktionsnedsættelser. Omvendt oplever sagsbehandlerne i de otte kommunale jobcentre ikke, at deres sagsbehandling er hæmmet af beskæftigelsesområdet budget, og flere giver udtryk for, at det heller ikke bør være sådan, da lovgivningen på området er rettighedslovgivning. Det er imidlertid væsentligt at understrege, at nærværende kortlægning ikke kan svare på, om dette økonomiske princip for sagsbehandlingen også vil gælde i en situation med markant flere sager om støtte til voksen- og efteruddannelse.

De interviewede kursister finder det vanskeligt at forholde sig til spørgsmål om økonomiske barrierer. Dette kan skyldes, at de ikke har indsigt i hverken kommunens eller uddannelsesinstitutionens økonomiske forhold, men blot oplever eventuelle økonomiske barrierer indirekte.

4.4 Tekniske og pædagogiske barrierer

I tabellen nedenfor fremgår en oversigt over uddannelsesinstitutionernes vurdering af, om der er tekniske og pædagogiske barrierer for, at kursister med en funktionsnedsættelse kan deltage i og gennemføre en VEU.

Tabel 4-4: Tekniske og pædagogiske barrierer. Pct.

Hvor enig er du i følgende udsagn...	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
Det er en barriere, at uddannelsesinstitutionen ikke har de tekniske kompetencer og den tekniske viden om de forskellige hjælpemidler	32	33	21
Det er en barriere, at underviserne ikke har tilstrækkelig viden om/erfaringer med it-hjælpemidler og integration af disse i undervisningen	29	31	31

Note: Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU: N=82. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU: N=110. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser: N=39. Andelen, der angiver "helt enig" og "overvejende enig".

Af tabellen ovenfor fremgår det, at omkring en tredjedel mener, at det er en barriere, at uddannelsesinstitutionen ikke har de tekniske kompetencer og den tekniske viden om de forskellige hjælpemidler, og at det er en barriere, at underviserne ikke har tilstrækkelig viden om/erfaringer med it-hjælpemidler og integration af disse i undervisningen. Flertallet mener således ikke, at der er tekniske eller pædagogiske barrierer for, at kursister med en funktionsnedsættelse kan deltage i og gennemføre en voksen- eller efteruddannelse. Ligeledes er der kun én uddannelsesinstitution, der i de uddybende kvalitative interviews mener, at det er en udfordring, og uddannelsesinstitutionen understreger, at det kun er en barriere for nogle undervisere. Flere uddannelsesinstitutioner forklarer, at hjælpemidlerne typisk er til kursister med en indlæringsmæssig funktionsnedsættelse, og at underviserne er vant til at anvende og integrere programmer og computere i deres undervisning som støtte til kursisterne med en funktionsnedsættelse.

Der er kun indsamlet meget begrænset data om kursisters oplevelse af tekniske og administrative barrierer, da de interviewede kursister ikke oplever væsentlige tekniske eller pædagogiske barrierer.

Sammenfattende viser kortlægningen, at barriererne for, at kursister med funktionsnedsættelser kan deltage i voksen- og efteruddannelse på lige fod med andre, primært er af juridisk, administrativ og økonomisk art. Hvis disse barrierer for at *modtage støtte* nedbrydes, er der ikke grundlag for at antage, at kursisterne vil møde væsentlige tekniske eller pædagogiske barrierer for, at de kan *udnytte den pågældende form for støtte* bedst muligt.

4.5 Udækkede støttebehov

I spørgeskemaundersøgelsen blandt uddannelsesinstitutionerne blev uddannelsesinstitutionerne spurgt ind til, om de oplever, at der er udækkede støttebehov, samt hvor ofte en kursist ikke starter på en uddannelse eller må opgive at gennemføre en uddannelse grundet et udækket støttebehov²⁵. I de to nedenstående tabeller vises en oversigt over uddannelsesinstitutionernes vurdering af omfanget af udækket støttebehov for kursister med en funktionsnedsættelse.

Tabel 4-5: Hvor ofte sker det efter din vurdering, at kursister med en fysisk, psykisk eller indlæringsmæssig funktionsnedsættelse ikke modtager den nødvendige kompenserende støtte, og derfor må opgive at gennemføre uddannelsen? Pct.

	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
Ofte	2	8	-
Af og til	17	29	13
Sjældent	43	35	39
Aldrig	20	9	18
Ved ikke	18	19	31

Note: Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU: N=82. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og AVU: N=110. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- el. masteruddannelser: N=39.

Tabel 4-6: Hvor ofte modtager uddannelsesinstitutionen henvendelser fra personer med en fysisk, psykisk eller indlæringsmæssig funktionsnedsættelse, som ønsker at påbegynde en uddannelse, men aldrig starter, fordi vedkommende ikke kan få dækket sit støttebehov af uddannelsesinstitutionen eller bopælskommunen? Pct.

	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
Ofte	1	2	-
Af og til	9	21	8
Sjældent	28	41	39
Aldrig	32	7	26
Ved ikke	31	29	28

Note: Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU: n=82. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og AVU: n=110. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- el. masteruddannelser: n=39.

Generelt angiver flertallet af uddannelsesinstitutionerne, at der sjældent eller aldrig er udækkede støttebehov. Omkring hver femte uddannelsesinstitution svarer dog, at de ikke ved, om der er udækkede støttebehov. Af tabellerne ovenfor fremgår det desuden, at uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/eller AVU, oftere oplever, at der er kursister, som ikke får dækket deres støttebehov, end andre uddannelsesinstitutioner. Lidt under en tredjedel af disse uddannelsesinstitutioner oplever ofte eller af og til, at der er kursister, der må opgive at starte på eller gennemføre uddannelsen på grund af et udækket støttebehov, hvor det for de andre er omkring henholdsvis en femtedel og en tiendedel af uddannelsesinstitutioner, der oplever det samme.

²⁵ Dette afsnit inddrager ikke interviews med kursister, da langt størstedelen af kursisterne i kortlægningen modtager en form for kompenserende støtte, om end nogle har oplevet en længere og mere vanskelig ansøgningsproces end andre. På baggrund af dette, kan det ikke konkluderes, at der ikke findes udækkede støttebehov. Det er snarere udtryk for et muligt positivt bias, som skyldes, at kursisterne er fundet ved at kontakte uddannelsesinstitutionerne, som primært har kontakt til kursister, som enten er i gang med eller har gennemført en voksen- og efteruddannelse. Dermed er det ikke muligt at vurdere, om der er udækkede støttebehov på baggrund af kursistinterviewene.

Nedenstående tabel viser, hvilket udækket støttebehov, der er hyppigst forekommende ifølge de uddannelsesinstitutionerne, der ofte eller af og til oplever, at kursister med funktionsnedsættelse ikke modtager den nødvendige kompenserende støtte. Oversigten baserer sig på de forholdsvis få uddannelsesinstitutioner, der ofte eller af og til oplever, at der er kursister, der ikke får dækket deres støttebehov.

Tabel 4-7: Hvilket udækket støttebehov er efter din vurdering hyppigst forekommende blandt kursister med fysisk, psykisk eller indlæringsmæssig funktionsnedsættelse på uddannelsen? Pct. (antal).

	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU	Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser
Behovet for hjælpemidler	19 (3)	22 (9)	60 (3)
Behovet for personlig assistance	31 (5)	15 (6)	40 (2)
Behovet for en mentor	25 (4)	24 (14)	-
Det forekommer lige hyppigt, at en kursist ikke kan få dækket sit støttebehov for et hjælpemiddel, personlig assistance og en mentor	13 (2)	22 (9)	-
Der er ingen udækket støttebehov	-	-	-
Ved ikke	13 (2)	7 (3)	-

Note: Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU: N=16. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/el. AVU: N=41. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- og/el. masteruddannelser: N=5. Spørgsmålet er kun blevet stillet til dem, der har svaret "ofte" eller "af og til" i spørgsmålet: "Hvor ofte sker det efter din vurdering, at kursister med en fysisk, psykisk eller indlæringsmæssig funktionsnedsættelse ikke modtager den nødvendige kompenserende støtte, og derfor må opgives at gennemføre uddannelsen? (se evt. tabel 4-5).

Uddannelsesinstitutioner, der udbyder AMU, vurderer, at behovet for personlig assistance og behovet for en mentor er de mest hyppigt forekommende udækkede støttebehov, hvor uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/eller AVU, angiver, at behovet for en mentor og behovet for hjælpemidler er de mest hyppigt forekommende udækkede støttebehov. Uddannelsesinstitutioner, der udbyder VVU, diplom- eller masteruddannelser, angiver, at behovet for hjælpemidler og personlig assistance er de mest hyppigt forekommende udækkede støttebehov.

Af de uddybende kvalitative interviews fremgår det generelt, at uddannelsesinstitutionerne har et begrænset kendskab til udækkede støttebehov, og at de ikke følger kursisterne med en funktionsnedsættelse, efter de har henvendt sig for at få støtte. Derfor har de ikke et overblik over antallet af kursister med en funktionsnedsættelse, som aldrig starter på uddannelsen/kurset på grund af et udækket støttebehov, eller om de falder fra på grund af et udækket støttebehov. De kvalitative interviews indikerer, at uddannelsesinstitutioner mangler overblik og viden på området. Heller ikke de otte sagsbehandlere, som er interviewet i forbindelse med kortlægningen, har kendskab til et stort, udækket støttebehov. Ud fra dette slutter nogle sagsbehandlere, at der ikke er et udækket støttebehov, mens andre er mere usikre. Derfor kan det ikke på baggrund af denne kortlægning udelukkes, at der kan være et større antal kursister, der aldrig starter på eller gennemfører en uddannelse grundet et udækket støttebehov.

Sammenfattende viser kortlægningen som forventet, at det er vanskeligt at afdække udækkede støttebehov, og at de udækkede støttebehov er svære at identificere. Det fremgår dog, at der eksisterer udækkede støttebehov, og at de på uddannelsesinstitutioner, der udbyder FVU og/eller AVU, oftere oplever, at kursister har et udækket støttebehov, der gør, at de ikke starter på eller gennemfører en uddannelse.

4.6 Sammenfatning

Sammenfattende viser kortlægningen på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen og interviews med uddannelsesinstitutioner, sagsbehandlere og kursister, at de største barrierer for kursister med en funktionsnedsættelses deltagelse i og gennemførelse af en voksen- eller efteruddannelse er af juridisk, administrativ eller økonomisk art. Ved de juridiske barrierer fremhæves en uklar

ansvarsfordeling mellem beskæftigelsessektoren og uddannelsessektoren i lovgivningen på området. I tråd med de juridiske barrierer fremhæver uddannelsesinstitutioner og kursister, at det er uklart, hvor kursisterne skal få deres støtte fra. Flere kursister oplever, at den administrative proces er langstrakt og krævende i forhold til at finde rundt i systemet, også selvom de ender med at få tildelt den kompenserende støtte. De økonomiske barrierer for at tildele støtte til kursister med en funktionsnedsættelse er primært en barriere, som uddannelsesinstitutionerne oplever. Sagsbehandlerne oplever ikke økonomien som en barriere for tildeling af støtte.

Uddannelsesinstitutionerne forklarer desuden i de uddybende kvalitative interviews, at der ikke er forskelle i barrierer i forhold til støttemuligheder mellem kursister med de forskellige funktionsnedsættelser. De eneste forskelle, der fremhæves, er, hvilke støtteformer og hjælpemidler de har brug for, for ikke at opleve barrierer ved deltagelse i uddannelsen. Eksempelvis kan det være en barriere for ordblinde, at der mangler mulighed for lektiehjælp, hvor det for en fysisk handicappet kan være en barriere, at det er gamle bygninger med mange trapper, hvor det er svært at komme rundt. Ud fra interviews med kursister lader det dog til, at der er en særlig barriere for personer med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, fordi uddannelsesinstitutionerne i mindre grad sikrer den form for støtte, som de har behov for.

Afslutningsvis viser kortlægningen, at uddannelsesinstitutionerne generelt set har et begrænset kendskab til og viden om kursisternes udfordringer og støttebehov, og har svært ved at adskille forholdene for kursister med en funktionsnedsættelse på voksen- og efteruddannelse fra kursister med en funktionsnedsættelse på fuldtidsuddannelserne. De udækkede støttebehov har derfor været vanskelige at afdække i kortlægningen.

5. SAMMENFATNING

I dette kapitel vurderes det på baggrund af kortlægningens observationer og resultater (kapitel 3 og 4), hvorvidt de eksisterende støttemuligheder er hensigtsmæssige og tilstrækkelige. Denne vurdering er foretaget på det eksisterende datagrundlag, jf. de nævnte forbehold i kapitel 2.

De eksisterende støttemuligheder for borgere med funktionsnedsættelser udgøres af den centrale forsøgsordning på AMU-området, de regelfastsatte støttemuligheder i lovgivningen på området, samt uddannelsesinstitutionernes muligheder for at yde specialpædagogisk støtte til kursister med indlæringsmæssige, fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser.

Spørgsmålet om støttemulighedernes hensigtsmæssighed henviser blandt andet til, om de eksisterende støttemuligheder administreres på en måde, der medvirker til eller modvirker, at personer med en indlæringsmæssig, fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse modtager den støtte, som de har behov for til at deltage i og gennemføre en voksen- eller efteruddannelse. Administration af støttemulighederne omfatter jobcentrenes og AMU Hjælpe middelse service/Kvalitets- og Tilsynsstyrelsens procedurer for sagsbehandling (herunder afdækning af barrierer og afklaring af støttebehov), såvel som uddannelsesinstitutionernes praksis i relation til inklusion af personer med funktionsnedsættelser i voksen- og efteruddannelserne. Spørgsmålet om hensigtsmæssighed har også at gøre med, om ansvaret for at sikre specialpædagogisk støtte til voksen- og efteruddannelse er delt mellem de involverede aktører og myndigheder på en måde, som medvirker til god og effektiv sagsbehandling for borgerne.

Spørgsmålet om støttemulighedernes tilstrækkelighed henviser til, om personer med funktionsnedsættelser modtager den specialpædagogiske støtte, de har behov for til at deltage i og gennemføre en voksen- eller efteruddannelse. Der er to dimensioner af dette spørgsmål; modtager personer med funktionsnedsættelser støtte nok, og modtager de den rigtige form for støtte?

5.1 Eksisterende støttemuligheder

Kortlægningen viser *for det første*, at personer med funktionsnedsættelser, som ønsker at gennemføre en anden voksen- eller efteruddannelse end AMU, har mulighed for at søge deres bopælskommune om specialpædagogisk støtte efter kompensationsloven (personlig assistance, fx i form af tegnsprogstolk), LAB-loven (hjælpe midler og mentorstøtte) og aktivloven (økonomisk støtte under revalidering til udgifter, som følger af en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse). Typen af funktionsnedsættelse er ikke afgørende for, om en person med nedsat funktionsevne har ret til specialpædagogisk støtte i forbindelse med voksen- og efteruddannelse efter kompensationsloven, LAB-loven eller aktivloven. Derimod er der ikke i Lov om social service hjemmel til at bevilge støtte udelukkende til uddannelsesformål. Den form for støtte, der kan ydes efter serviceloven, er ikke specifikt rettet mod handicappedes deltagelse i uddannelse eller erhverv, men har til formål at forbedre den generelle livskvalitet for borgere med funktionsnedsættelser.

I modsætning hertil har specialpædagogisk støtte til formål at nedbryde *de specifikke barrierer* for deltagelse i uddannelsen, som funktionsnedsættelsen afstedkommer. Specialpædagogisk støtte er netop kontekstbestemt støtte i form af hjælpemidler, tegnsprogstolkning, personlig assistance eller mentorstøtte, som borgeren har brug for til at varetage opgaver, som er en følge af uddannelsen. Det kan ikke udelukkes, at serviceloven bruges til at give specialpædagogisk støtte i tilfælde, hvor anden lovgivning ikke gælder. Eksempelvis har kortlægningen vist, at personer, som modtager SU under almen voksenuddannelse, ikke har ret til støtte efter hverken kompensationsloven, LAB-loven eller aktivloven. Dog er der ikke fundet eksempler på, at denne undergruppe bevilges specifik støtte til deltagelse i uddannelse efter serviceloven i stedet.

Det er en vigtig pointe, at beskæftigelsessektoren (ved det kommunale jobcenter) kun har pligt til at sikre mentorstøtte og hjælpemidler efter LAB-loven, såfremt udgifterne til støtte er større, end hvad uddannelsesinstitutionen "sædvanligvis forventes at varetage", og/eller såfremt hjæl-

pemidlet ikke er "sædvanligt forekommende på uddannelsesinstitutionen". Det betyder, at uddannelsesinstitutionerne også har et vist ansvar for at sikre specialpædagogisk støtte. En grundig gennemgang af lovgivningen bag de regelfastsatte støttemuligheder viser, at der ikke findes konkrete retningslinjer for, hvordan princippet om sektoransvarlighed bør udmøntes.

5.2 Anvendelse af de eksisterende støttemuligheder

Kortlægningen viser *for det andet*, at de kommunale jobcentre kun i lav grad anvender de regelfastsatte støttemuligheder til at bevilge støtte til borgere, som ønsker at deltage i en voksen- eller efteruddannelse. Kortlægningen omfatter ikke alle landets kommuner, men det tegnes et ensartet billede af, at jobcentrene i forholdsvis begrænset omfang bevilger hjælpemidler, personlig assistance og mentorstøtte til brug under voksen- og efteruddannelse. Dermed viser kortlægningen, at specialpædagogisk støtte til voksen- og efteruddannelse generelt er et lille område i kommunerne²⁶.

I forlængelse heraf er det relevant at se på, om uddannelsesinstitutionerne som supplement sikrer specialpædagogisk støtte til kursister med funktionsnedsættelser (AMU undtaget pga. forsøgsordning). Kortlægningen viser overordnet, at der er forskel mellem institutionernes praksis i forhold til inklusion af personer med funktionsnedsættelser afhængig af, hvilken type voksen- og efteruddannelse der udbydes.

Skillelinjen går generelt mellem voksen- og efteruddannelse på grundlæggende niveau på den ene side (forberedende voksenundervisning og almen voksenuddannelse), og voksen- og efteruddannelse på videregående niveau på den anden side (HD, akademi-, diplom- og masteruddannelser). På hovedparten af de uddannelsesinstitutioner, der udbyder grundlæggende voksenuddannelse, tilbydes kursisterne både hjælp til at afklare deres støttebehov og en form for støtte. En markant mindre andel af de institutioner, der udbyder videregående voksen- og efteruddannelse, tilbyder hjælp til afklaring af støttebehov såvel som dækning af støttebehov.

Blandt de grundlæggende såvel som videregående VEU-institutioner, der kan tilbyde støtte, er der oftest tale om it-hjælpemidler til ordblinde og instruktion i anvendelse af disse. Dette skyldes sandsynligvis, at ordblinde udgør en større andel af kursisterne på VEU-området end personer, med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse. I de kvalitative interviews med vejledere, uddannelsesledere o. lign. samt kursister angiver de interviewede også, at der i visse tilfælde ikke er samme fokus på at imødekomme støttebehov hos personer med psykiske eller fysiske funktionsnedsættelser. Det giver dog ikke viden om *omfanget* af et eventuelt udækket støttebehov blandt kursister med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser. Kortlægningen viser endvidere, at AMU-udbydere i relativt begrænset omfang anvender forsøgsordningen. Således anvendte under halvdelen af AMU-udbydere forsøgsordningen i 2013. Den begrænsede anvendelse kan indikere begrænset kendskab til forsøgsordningen. På trods af dette sikrer hovedparten af AMU-udbydere kompenserende støtte til kursister med funktionsnedsættelser.

5.3 Barrierer for specialpædagogisk støtte til personer med funktionsnedsættelser

Kortlægningen viser, at jobcentrene (sagsbehandlere) er opmærksomme på sektoransvarlighedsprincippet, men at både jobcentrene og en betydelig andel af uddannelsesinstitutionerne oplever uklarhed om ansvarsfordelingen mellem beskæftigelsessektoren og uddannelsessektoren som en barriere for at sikre støtte; hvilke aktører har pligt til at dække hvilke støttebehov? Dermed indikerer kortlægningen, at der kan være en **juridisk barriere i form af uklarhed om placeringen af sektoransvaret**. Som nævnt ovenfor, tilfalder ansvaret beskæftigelsessektoren i de tilfælde, hvor udgiften til støtte i form af mentorstøtte overskrider det, som uddannelsesinstitutionen "sædvanligvis forventes at varetage" og/eller såfremt et givent hjælpemiddel ikke er "sædvanligt forekommende på uddannelsesinstitutionen". I praksis dækker uddannelsesinstituti-

²⁶ Der er indsamlet aktivitets- og forbrugstal i otte udvalgte kommuner. Kortlægningen af aktivitet og forbrug er suppleret med en rundringning til syv øvrige kommuner med henblik på at validere, at specialpædagogisk støtte til VEU er et meget lille område i kommunerne.

onerne primært støttebehov til kursister med indlæringsmæssige funktionsnedsættelser, de institutioner, der udbyder grundlæggende VEU, dog mere end de institutioner, der udbyder videregående VEU.

I forlængelse af dette beretter flere sagsbehandlere i jobcentre om lang sagsbehandlingstid i tilfælde, hvor ansvarsfordelingen mellem de to sektorer ikke umiddelbart kan afklares. En betydelig andel af de uddannelsesinstitutioner, der udbyder grundlæggende VEU, giver ligeledes udtryk for, at det kan være en barriere, at ansvaret for at sikre støtte er delt mellem flere aktører og myndigheder. Hovedparten af disse institutioner angiver, at de hjælper kursister med at søge om støtte hos kommunen, hvis institutionen ikke selv kan sikre støtte. Dette underbygges af interviews med et mindre antal kursister på grundlæggende voksenuddannelse, som oplever, at der bliver 'taget godt hånd om dem'. Dermed indikerer kortlægningen, at uddannelsesinstitutioner med grundlæggende VEU oplever **administrative barrierer**, men at kursister med funktionsnedsættelser ofte sikres støtte på trods af dette, fordi institutionerne involverer sig i det.

De institutioner, der udbyder videregående VEU, peger i mindre grad på administrative barrierer. Dog indikerer de kvalitative interviews med vejledere o. lign. på sådanne institutioner, at det kan være udtryk for manglende kendskab til støttemuligheder i lovgivningen. Kun halvdelen af de institutioner, der udbyder videregående VEU, angiver i spørgeskemaet, at de yder hjælp til at ansøge om støtte hos jobcenteret, hvis uddannelsesinstitutionen ikke selv kan sikre støtte. I forlængelse heraf er der i kortlægningen flere eksempler på, at kursister med funktionsnedsættelser på videregående VEU savner hjælp til at navigere i systemet. Dette gælder for kursisterne med indlæringsmæssige funktionsnedsættelser (fx ordblindhed og problemer med arbejdshukommelse) såvel som for kursister med fysiske funktionsnedsættelser (fx hørehæmmede og synshæmmede)²⁷. De kursister, som tidligere har fået bevilget støtte fra kommunen, sørger selv for at søge om støtte til uddannelsen, mens andre finder det meget frustrerende at være på egen hånd.

Endelig viser kortlægningen, at en væsentlig del af uddannelsesinstitutionerne på VEU-området oplever **økonomiske barrierer** for at sikre støtte til kursister med funktionsnedsættelser. Generelt angiver institutioner med grundlæggende VEU økonomiske barrierer, men sikrer og finansierer alligevel støtte, mens institutioner med videregående VEU oplever økonomiske barrierer, hvilket de angiver som årsag til, at de *ikke* sikrer støtte. Omvendt oplever sagsbehandlere i de otte kommunale jobcentre ikke, at deres sagsbehandling er hæmmet af budgetmæssige årsager. Dette bør dog ses i lyset af, at de pågældende kommuner ifølge sagsbehandlernes skøn har forholdsvis få sager om specialpædagogisk støtte på VEU.

Sammenfattende viser kortlægningen, at barriererne for, at kursister med funktionsnedsættelser kan deltage i voksen- og efteruddannelse på lige fod med andre ifølge uddannelsesinstitutionerne, primært er af juridisk, administrativ og økonomisk art. Der er en vis tendens til, at de oplevede administrative og økonomiske barrierer håndteres forskelligt på uddannelsesinstitutioner med grundlæggende VEU henholdsvis videregående VEU. Kortlægningen indikerer endvidere, at hvis barrierer for at *modtage støtte* nedbrydes, møder kursisterne ikke væsentlige tekniske eller pædagogiske barrierer for, at den specialpædagogiske støtte kan integreres i undervisningen.

5.4 Vurdering af støttemulighedernes hensigtsmæssighed og tilstrækkelighed

For det første kan der på baggrund af kortlægningens observationer og resultater peges på følgende forhold knyttet til Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen/AMU Hjælpe-middelservices administration af forsøgsordningen, kommunernes administration af de regelfastsatte støttemuligheder samt ansvarsfordelingen mellem de involverede aktører og myndigheder:

- Forsøgsordningen på AMU-området administreres på en måde, som medvirker til, at kursister med funktionsnedsættelser modtager den specialpædagogiske støtte, som de har

²⁷ Der er ikke interviewet kursister med psykiske funktionsnedsættelser på videregående voksen- og efteruddannelser.

behov for, og at de modtager den tids nok. Tre forhold er centrale; dels er ansvaret for afdækning af barrierer og afklaring af støttebehov uddelegeret til AMU-udbydere; dels er der intet dokumentationskrav; og dels leveres hjælpemidler på stedet af AMU Hjælpe-middelservice, som også monterer og/eller instruerer kursister i at anvende hjælpemidlet. Dog er kendskabet til forsøgsordningen forholdsvis begrænset blandt AMU-udbydere.

- Jobcentrenes administration af de øvrige regelfastsatte støttemuligheder er kendetegnet ved stor opmærksomhed på sektoransvarlighedsprincippet og forholdsvis faste procedurer for sagsbehandling. Men kortlægningen viser, at jobcentrene oplever en juridisk barriere i form af uklarhed om ansvarsfordelingen mellem beskæftigelsessektoren og uddannelsessektoren, og følgelig en administrativ barriere i form af, at ansvaret for at sikre støtte er delt mellem flere aktører og myndigheder. Dette resulterer dels i forskelle i placering af sektoransvaret på tværs af kommuner, dels, i nogle tilfælde, i lang sagsbehandlingstid. Endelig er der i kortlægningen fundet eksempler på, at kursister ikke modtager den nødvendige støtte, fordi hverken jobcenteret eller uddannelsesinstitutionen tager ansvaret på sig.

For det andet kan der på baggrund af kortlægningen peges på følgende forhold knyttet til uddannelsesinstitutionernes praksis i relation til inklusion af kursister med funktionsnedsættelser:

- En betydelig andel af uddannelsesinstitutionerne oplever samme juridiske og administrative barrierer som jobcentrene, men der er en tendens til, at institutioner med grundlæggende VEU og institutioner med videregående VEU håndterer barriererne på forskellig vis. Hovedparten af de uddannelsesinstitutioner, der udbyder grundlæggende voksen- og efteruddannelser, imødekommer kursisternes støttebehov enten ved selv at stille støtte til rådighed eller ved at yde hjælp til at søge om støtte hos jobcenteret. En markant mindre andel af de uddannelsesinstitutioner, der udbyder videregående voksen- og efteruddannelser, sikrer støtte og yder hjælp til at ansøge jobcenteret om støtte. Der er i kortlægningen fundet eksempler på kursister på videregående VEU, som har svært ved at navigere i systemet på egen hånd, og som derfor enten først sikres støtte efter start på uddannelsen eller ikke modtager støtte. Dette gælder uanset funktionsnedsættelsens art. Dermed indikerer kortlægningen, at en persons mulighed for at modtage støtte ikke afhænger af funktionsnedsættelsen, men at det kan afhænge af, hvilken uddannelse personen går på. Dette kan måske skyldes, at målgruppen for grundlæggende VEU netop er fagligt svage voksne, hvorfor disse institutioner har erfaring med at inkludere denne gruppe i uddannelserne. Målgruppen for videregående VEU udgøres derimod primært af personer, som i forvejen har en videregående uddannelse. Det kan ikke på baggrund af kortlægningen afvises, at disse personer i forvejen modtager støtte i forbindelse med deres erhverv, og at de tager den støtte med, når de skal på uddannelse.
- Endelig indikerer kortlægningen, at uddannelsesinstitutionerne primært selv sikrer støtte til ordblinde kursister og kursister med øvrige indlæringsmæssige funktionsnedsættelser, men kun i mindre grad har fokus på behov hos kursister med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser.

De ovenfor nævnte forhold har betydning for de eksisterende **støttemuligheders hensigtsmæssighed**, idet de bevirker, at støttemulighederne ikke altid administreres på en måde, der sikrer personer med funktionsnedsættelser den nødvendige specialpædagogiske støtte inden start på uddannelsen eller i det hele taget. Dermed er støttemulighedernes hensigtsmæssighed en del af forudsætningen for **støttemulighedernes tilstrækkelighed**; modtager personer med funktionsnedsættelser støtte nok i forbindelse med voksen- og efteruddannelse, og modtager de den rigtige form for støtte? I den forbindelse understreges det, at det er vanskeligt at afdække **udækkede støttebehov**, da hverken uddannelsesinstitutioner, jobcentre eller øvrige aktører har overblik over omfanget af personer med funktionsnedsættelser, som aldrig påbegynder eller frafalder en voksen- og efteruddannelse på grund af manglende specialpædagogisk støtte.

Flertallet af uddannelsesinstitutioner vurderer, at der sjældent eller aldrig er udækkede støttebehov, mens omtrent en femtedel ikke ved, om der er udækkede støttebehov. Heller ikke sagsbehandlerne i jobcentrene har kendskab til et stort, udækket støttebehov. Kortlægningen indikerer imidlertid, at der *kan være* udækkede støttebehov som følge af de juridiske, administrative og økonomiske barrierer. Især lader det til, at personer med funktionsnedsættelser, som ønsker at deltage i videregående voksen- og efteruddannelse, kan møde udfordringer i forbindelse med at søge om støtte. Det er da også værd at bemærke, at en betydelig andel af disse institutioner ikke har systemer for at sikre eller vejlede kursister om kompenserende støtte. Det understreges dog, at kortlægningen udelukkende har tilvejebragt indikatorer på udækkede støttebehov på videregående VEU, og at *omfanget* af eventuelle udækkede støttebehov ikke kan bestemmes.

Endelig kan kommunernes meget begrænsede aktivitet på området indikere, at der er en gruppe af personer med funktionsnedsættelser, som aldrig påbegynder en voksen- eller efteruddannelse på grund af manglende viden om de eksisterende støttemuligheder. Det understreges dog, at det ikke på baggrund af eksisterende datakilder er muligt at undersøge, om borgere med funktionsnedsættelser i signifikant lavere grad end borgere uden funktionsnedsættelser deltager i VEU. Det kan heller ikke på baggrund af kortlægningen afvises, at en del kursister på VEU i forvejen modtager kompenserende støtte i forbindelse med deres arbejde, og at de tager denne støtte med, når de skal på uddannelse.

BILAG 1
KORTLÆGNING AF NUVÆRENDE STØTTEMULIGHEDER

Tabel B1-1

Bekendtgørelse af lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v. (LBK nr. 727 af 07/07/2009)	
§ 14	
Indhold	Personlig assistance til handicappede under efter- og videreuddannelse
Formål	Loven har til formål at styrke og stimulere handicappede personers beskæftigelse med det formål at give disse de samme muligheder for erhvervsudøvelse som personer uden handicap (§ 1).
Målgruppe	<p>Loven omfatter personer, der på grund af handicap kan have vanskeligt ved at få eller bevare beskæftigelse uden kompensation efter denne lov (§ 2).</p> <p>§ 14 (personlig assistance til handicappede under efter- og videreuddannelse) har følgende specifikke målgrupper:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Beskæftigede (lønmodtagere og selvstændige), der uden for normal arbejdstid deltager i alm. efter- og videreuddannelse inden for det pågældende erhverv. 2. Ledige <ol style="list-style-type: none"> a. Der deltager i tilbud om vejledning og opkvalificering efter LAB-loven b. Der deltager i uddannelse med godtgørelse efter Lov om godtgørelse ved deltagelse i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse c. Der deltager i uddannelse med støtte efter Lov om SVU d. på dagpenge efter § 62 a i Lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. 3. Personer, der i forbindelse med ansættelse uden løntilskud får tilskud til opkvalificering efter § 99, stk. 2, nr. 6, i Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (dvs. revalidender, sygedagpengemodtagere, førtidspensionister, personer med handicap, jf. Lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v., der har gennemført en uddannelse af mindst 18 måneders varighed, som kan berettige til optagelse i en arbejdsløshedskasse, og som ikke har opnået ansættelse efter op til to år efter uddannelsens afslutning, og som mangler erhvervs erfaring inden for det arbejdsområde, som uddannelsen kvalificerer til).
Støtteform	Tilskud til personlig assistance kan gives til undervisningstimer samt til forberedelse, hvis personen med handicap har brug for assistance til forberedelsen.
Støtteramme	Tilskud kan ydes op til 20 timer per uge i gennemsnit per kvartal. Der kan i særlige tilfælde ydes tilskud op til fuld tid.

	<p>I forbindelse med efteruddannelse forud for et konkret ansættelsesforhold kan der ydes tilskud op til fuld tid. En person, der har mere end én funktionsnedsættelse eller har en meget betydelig funktionsnedsættelse, kan efter en konkret vurdering få tilskud op til fuld tid.</p>
Regler	<p>Den personlige assistent skal bistå personen med funktioner, der følger af uddannelsen, og som den pågældende pga. funktionsnedsættelsen har behov for særlig assistance til.</p> <p>Der kan ikke ydes tilskud til personlig assistance, hvis uddannelsen er uforenelig med funktionsnedsættelsen.</p> <p>Bevilling skal gives for en bestemt periode og til en bestemt uddannelse.</p> <p><i>Personlig assistance til ledige:</i> Den personlige assistent ansættes i jobcenteret eller rekvireres som tegnsprogstolk efter nærmere fastsatte regler herfor. Den personlige assistent kan endvidere rekvireres hos et vikarbureau. Den handicappede person skal forud for ansættelse af en assistent godkende denne.</p> <p><i>Personlig assistance til beskæftigede:</i> Tilskuddet ydes til en virksomhed til aflønning m.v. af en personlig assistent for en ansat eller en person, der skal ansættes i virksomheden, eller virksomhedens indehaver.</p> <p>Den personlige assistent ansættes i virksomheden på normale vilkår, eller den personlige assistance rekvireres som tegnsprogstolkning efter nærmere fastsatte regler herfor. Den personlige assistent kan endvidere rekvireres hos et vikarbureau. Den handicappede person skal forud for ansættelse af en assistent godkende denne.</p> <p>Der kan ydes refusion af udgifter til den personlige assistent ved arbejdsbetingede rejser og til vikardækning ved assistentens længerevarende sygdom og lignende.</p> <p>Tilskuddets størrelse svarer til den overenskomstmæssige studentertimelønssats inden for statens område. Til assistance i form af tegnsprogstolkning kan ydes et tilskud svarende til den ordinære sats for tegnsprogstolkning. Efter en konkret vurdering kan jobcenteret, hvis karakteren af den påkrævede assistance kræver det, yde et tilskud svarende til den ordinære sats for det pågældende arbejde. Tilskuddet kan dog ikke overstige virksomhedens faktiske lønudgift til den personlige assistent.</p>
Bevillingsansvarlig myndighed	Jobcenteret i bopælskommunen.

Tabel B1-2

Bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (LBK nr. 990 af 12/09/2014)	
§§ 76-77	
Indhold	Tilskud til udgifter til hjælpemidler, personlig assistance og støtte til særlige udgifter
Formål	<p>Loven har til formål at bidrage til et velfungerende arbejdsmarked, bl.a. ved at give service til offentlige og private arbejdsgivere, der vil fastholde ansatte i beskæftigelse, og ved at støtte personer, der pga. begrænsninger i arbejdsevnen har særlige behov for hjælp til at få arbejde.</p> <p>I forbindelse med deltagelse i tilbud om vejledning og opkvalificering, virksomhedspraktik og nytteindsats og ansættelse med løntilskud kan der ydes tilskud til hjælpemidler med henblik på at understøtte, at personen kan få og deltage i tilbuddet.</p>
Målgruppe	<p>Tilskud til hjælpemidler kan gives til:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ledige, som deltager i <ol style="list-style-type: none"> a. Uddannelser, der har hjemmel i lov, som udbydes generelt, og som umiddelbart er rettet mod beskæftigelse (opkvalificering) b. Uddannelser og kurser, som ikke er omfattet af ovenstående (a), samt særligt tilrettelagte projekter og uddannelsesforløb, herunder praktik under uddannelsesforløbet, danskundervisning og korte vejlednings- og afklaringsforløb (opkvalificering) 2. Ledige i virksomhedspraktik og nytteindsats 3. Personer, som er ansat i løntilskud. <p>Der kan gives støtte til særlige udgifter, der er nødvendig følge af uddannelsen eller af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, til personer</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Med begrænsninger i arbejdsevnen, som er omfattet af kapitel 6 i lov om aktiv socialpolitik (revalidering) 2. Der modtager ressourceforløbsydelse efter kapitel 6 a i lov om aktiv socialpolitik 3. Der som led i et jobafklaringsforløb efter kapitel 12 b modtager ressourceforløbsydelse efter kapitel 6 b i lov om en aktiv socialpolitik 4. Der modtager dagpenge under sygdom efter lov om sygedagpenge og som, jf. kapitel 6 (revalidering) i lov om aktiv socialpolitik, deltager i tilbud som led i afklaringen af den enkeltes arbejdsevne. <p>Tilskud til hjælpemidler kan gives som tilskud til personlig assistance til personer</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Med begrænsninger i arbejdsevnen, som er omfattet af kapitel 6 i lov om aktiv socialpolitik (revalidering)

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Der modtager ressourceforløbsydelse efter kapitel 6 a i lov om aktiv socialpolitik 3. Der som led i et jobafklaringsforløb efter kapitel 12 b modtager ressourceforløbsydelse efter kapitel 6 b i lov om en aktiv socialpolitik.
Støtteformer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tilskud til hjælpemidler kan gives som tilskud til undervisningsmateriale, arbejdsredskaber og mindre arbejdspladsindretninger. Hjælpemidler kan i stedet for tilskud gives som udlån under forudsætning af, at det udlånte i fuldt omfang tilgodeser behovet. Eksempler på hjælpemidler er undervisningsmateriale (fx lærebøger på punktskrift eller indtalt på lydfil), arbejdsredskaber (fx computer med talesynteseprogram) og arbejdspladsindretning (fx særlige stole og borde) 2. Tilskud til personlig assistance 3. Tilskud til særlige udgifter, som er en følge af uddannelsen eller af den fysiske eller psykiske funktionsnedsættelse.
Støtteramme	-
Regler	<p>Det er en betingelse for at give tilskud til undervisningsmateriale, at materialet er nødvendigt følge af et tilbud om vejledning og opkvalificering eller af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.</p> <p>Det er en betingelse for at give tilskud til arbejdsredskaber og mindre arbejdspladsindretninger, at tilskuddet er af afgørende betydning for, at personen kan deltage i tilbuddet, eller at redskabet eller indretningen kompenserer for personens eventuelle begrænsning i arbejdsvevnen.</p> <p>Det er en betingelse for at give tilskud til personlig assistance, at assistancen er nødvendigt følge af et tilbud om vejledning og opkvalificering eller af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.</p> <p>Tilskud til hjælpemidler kan gives uden hensyn til personens og ægtefællens indtægts- og formueforhold.</p>
Bevillingsansvarlig myndighed	Jobcenter i bopælskommunen.
§§ 31 b - f*	
Indhold	Mentorstøtte
Formål	<p>Loven har til formål at bidrage til et velfungerende arbejdsmarked, bl.a. ved at støtte personer, der pga. begrænsninger i arbejdsvevnen har særlige behov for hjælp til at få arbejde.</p> <p>Der kan gives mentorstøtte med henblik på at fremme, at personer kan opnå eller fastholde aktiviteter, tilbud, ordinær uddannelse, ansættelse i fleksjob eller ordinær ansættelse.</p>
Målgruppe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ledige, der modtager dagpenge efter lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. 2. Personer, der modtager kontanthjælp efter lov om aktiv socialpolitik, og som er jobparate, bortset fra kon-

	<p>tanthjælpsmodtagere, som er omfattet af integrationsprogrammet efter integrationsloven</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Personer, der modtager kontanthjælp efter lov om aktiv socialpolitik, og som er aktivitetsparate, bortset fra kontanthjælpsmodtagere, som er omfattet af integrationsprogrammet efter integrationsloven 4. Personer med begrænsninger i arbejdsevnen, som er omfattet af kapitel 6 i lov om aktiv socialpolitik, bortset fra personer, der er omfattet af nr. 5 5. Personer, der modtager dagpenge under sygdom efter lov om sygedagpenge 6. Personer under folkepensionsalderen, jf. § 1 a i lov om social pension, med varige begrænsninger i arbejdsevnen, der modtager førtidspension efter lov om social pension eller efter lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v., og som ikke er i stand til at fastholde eller opnå beskæftigelse på nedsat tid på normale vilkår på arbejdsmarkedet 7. Personer med varige begrænsninger i arbejdsevnen, der ikke modtager førtidspension efter lov om social pension eller lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v., og som ikke er i stand til at fastholde eller opnå beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet 8. Personer med handicap, jf. lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v., der har gennemført en uddannelse af mindst 18 måneders varighed, som kan berettige til optagelse i en arbejdsløshedskasse, og som ikke har opnået ansættelse efter op til to år efter uddannelsens afslutning, og som mangler erhvervs-erfaring inden for det arbejdsområde, som uddannelsen kvalificerer til 9. Personer under 18 år, som har behov for en uddannelses- og beskæftigelsesfremmende indsats 10. Personer, der ikke er i beskæftigelse, og som ikke opfylder betingelserne for at modtage offentlig hjælp til forsørgelse, herunder dagpenge efter lov om arbejdsløshedsforsikring m.v., kontanthjælp eller uddannelseshjælp efter lov om aktiv socialpolitik eller SU efter lov om statens uddannelsesstøtte, samt personer, der ikke kan få tilbud efter integrationsloven 11. Personer, der modtager ressourceforløbsydelse efter kapitel 6 a i lov om aktiv socialpolitik, bortset fra personer, der er omfattet af nr. 14 12. Personer, der modtager uddannelseshjælp efter lov om aktiv socialpolitik, og som er uddannelsesparate 13. Personer, der modtager uddannelseshjælp efter lov om aktiv socialpolitik, og som er aktivitetsparate 14. Personer, der som led i et jobafklaringsforløb efter kapitel 12 b modtager ressourceforløbsydelse efter kapitel 6 b i lov om aktiv socialpolitik.
Støtteformer	<p>Mentorstøtte i form af støtte, sparring, coaching eller evt. faglig sparring.</p> <p>Mentorstøtte og personlig assistance er rettet mod beslægtede problemstillinger. De adskiller sig dog på flere områder. Mentorstøtten sigter i højere grad på at gøre personen i stand til at kunne udføre et job, hvor personlig assistance løser problemer i forbindelse med arbejdssituationen eller opgaveudførelsen (kilde: Specialfunktionen Job & Handicap).</p>
Støtteramme	<p>Timetal fastsættes nærmere i samarbejde mellem jobcenter og uddannelsesinstitution.</p>

Regler	<p>Ved afgivelse af tilbud om mentorstøtte skal der indgås en skriftlig aftale om mentorstøtte mellem jobcenteret og den person, der får støtten. Aftalen kan højst indgås for seks måneder med mulighed for forlængelse. Aftalen skal indeholde oplysning om:</p> <ol style="list-style-type: none"> Målet med mentorstøtten, Mentorens navn og kontaktdata Hvilke opgaver mentoren skal bistå ved Varigheden af aftalen Timetallet for mentorstøtten Klagevejledning. <p>Hvis en virksomhed eller en uddannelsesinstitution får støtte til at varetage en mentorfunktion, skal indsatsen ligge ud over, hvad arbejdsgiveren eller uddannelsesinstitutionen sædvanligvis forventes at varetage, og mentorfunktionen skal være afgørende for aktiviteten, tilbuddet eller ansættelsen.</p> <p>Støtte til en mentorfunktion i en virksomhed eller en uddannelsesinstitution bevilges til dækning af lønomkostninger ved frikøb af medarbejderen, der varetager mentorfunktionen, eller honorar til en ekstern konsulent. Med henblik på at forbedre en medarbejders mulighed for at varetage mentorfunktionen kan der bevilges tilskud til køb af uddannelse for medarbejderen.</p> <p>Ud fra en konkret vurdering af behov og forudsætninger hos personen, der har brug for mentor, fastsættes et timetal for mentorfunktionen i samarbejde med virksomheden eller uddannelsesinstitutionen. Hvis der ydes støtte til en mentorfunktion for flere personer, kan der fastsættes et timetal for mentorfunktionen pr. plads i stedet for pr. person.</p>
Bevillingsansvarlig myndighed	Jobcenter i bopælskommunen.

Tabel B1-3

Bekendtgørelse af lov om aktiv socialpolitik (LBK nr. 1193 af 13/11/2014)	
§ 63	
Indhold	Særlig støtte under revalidering
Formål	Kommunen kan under revalidering, herunder forrevalidering, og når revalidenden modtager hjælp efter anden lovgivning til dækning af leveomkostninger, give støtte til de særlige udgifter, der er nødvendig følge af uddannelsen

	eller af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter reglerne i kapitel 14 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsat [tilskud til udgifter til hjælpemidler mv. – se §§ 76 – 77 i LAB ovenfor].
Målgruppe	Den særlige støtte kan gives til revalidender under forrevalidering og til revalidender, der får revalideringsydelse. Støtten kan endvidere gives til revalidender, som får dækket deres leveomkostninger efter anden lovgivning, fx statens uddannelsesstøtte eller førtidspension.
Støtteformer	<p>1) Støtte, som er en nødvendig følge af uddannelsen:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Bøger og andet undervisningsmateriale b. Befordring <p>2) Støtte, som er nødvendig følge af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Befordring b. Undervisningsmateriale, der er nødvendigt på baggrund af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne c. Værktøj, arbejdsredskaber eller indretninger, der er nødvendige på grund af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som ikke stilles til rådighed af uddannelsesstedet eller arbejdspladsen d. Fx sekretærbistand til blinde og svagsynede, tolkebistand til døve og tunghøre, personlig bistand til personer med fysisk handicap.
Støtteramme	<p>Udgifterne kan beregnes på grundlag af de gennemsnitlige udgifter pr. semester/studieår efter en af uddannelsesinstitutionens godkendte liste over nødvendige bøger og andet undervisningsmateriale til uddannelsen. Det er således ikke nødvendigt, at revalidenden fremlægger dokumentation for konkrete bogindkøb, men listen over nødvendige bøger m.v. udgør dokumentationsgrundlaget for udgiften. Til gengæld kan kommunen afslå at yde hjælp til boganskaffelser o. l., der ikke er med på uddannelsesinstitutionens liste, medmindre behovet for støtten skyldes særlige forhold hos revalidenden.</p> <p>Kommunen sørger for, at dokumentationsgrundlaget er tidssvarende.</p> <p>Kommunen afgør, hvorledes beløbet udbetales, dog således at revalidenden har mulighed for at foretage de nødvendige indkøb ved semestrets/studieårets start.</p> <p>Eventuelle studierejser og udgifter til særlige undervisningsredskaber m.m. kan ikke indgå i beregningen, men skal behandles individuelt.</p>
Regler	<p>Revalidender skal dog selv betale de første 200 kr. pr. måned af udgiften til befordring, medmindre udgiften er en følge af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.</p> <p>Kan revalidenden ikke benytte offentlige transportmidler af helbredsmæssige eller geografiske grunde, kan kom-</p>

	<p>munen give tilskud til kørsel i egen bil efter laveste sats i henhold til statens regler herom.</p> <p>De udgifter, der ydes hjælp til, er udgifter, som revalidenden får som følge af revalideringen, og som skyldes, at pågældende har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Der er endvidere tale om udgifter, der ikke forudsættes afholdt af en eventuel invaliditetsydelse, invaliditetsbeløb eller af bistands- og plejetillæg.</p> <p>Kommunen kan give den særlige støtte som udlån under forudsætning af, at det udlånte i fuldt omfang opfylder revalidendens behov.</p>
Bevillingsansvarlig myndighed	Jobcenter i bopælskommunen.

BILAG 2
KORTLÆGNING AF AKTIVITET OG FORBRUG

Om kortlægningen

Rambøll har gennemført en kortlægning af det nuværende omfang (aktivitet/forbrug) af specialpædagogisk støtte til borgere med funktionsnedsættelser i regi af den statslige pulje på AMU-området og i kommunerne.

Som for kortlægningens øvrige dele er det eksisterende vidensniveau på området lavt. Kortlægningen bidrager til at løfte dette vidensniveau, men det har ikke været muligt at lave en præcis og detaljeret opgørelse over, hvor stort aktiviteten/forbruget er. Til dette er dokumentationen på området ikke i tilstrækkelig grad eksisterende og tilgængelig. Kortlægningen skal derfor ses som et overordnet estimat på, hvilket niveau omfanget er på, snarere end hvad omfanget præcist er.

Der er forskel på niveauet af det eksisterende data på området, alt efter om der er tale om kommuner eller den statslige pulje. Kvaliteten af data samt udfordringer i forhold til dataindsamlingen er beskrevet under de respektive afsnit for hhv. den statslige pulje og kommuner.

Data er som udgangspunkt indsamlet for kalenderåret 2013. Flere kommuner rapporterer om, at aktiviteten kan svinge meget fra år til år. Det samme er gældende på den statslige ordning. F.eks. var antallet af hjælpemiddelsager under den statslige pulje 30 pct. højere i 1. kvartal 2014 end i 1. kvartal 2013, men har så til gengæld været lavere end normalt resten af året. Hverken kommuner eller de ansvarlige for den statslige pulje har kunnet forklare, hvorfor disse udsving finder sted.

Den statslige pulje (forsøgsordningen på AMU-området)

Data og metode

Puljen administreres af Kvalitets- og tilsynsstyrelsen. Socialstyrelsen varetager driften på den del af ordningen, der omhandler hjælpemidler. Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen varetager driften på den del af puljen, der vedrører øvrig specialpædagogisk støtte som primært består af tegnsprogstolkning.

Data vedr. hjælpemidler er modtaget fra Socialstyrelsen. Vi vurderer, at data fra Socialstyrelsen har en høj kvalitet. Driften af ordningen varetages af én konsulent i Socialstyrelsen, som registrerer alle sager systematisk. Ligeledes registreres alle udgifter og konsulentens tidsforbrug systematisk, da alt vedrørende ordningen faktureres til Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen.

På den del, som Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen varetager, har det ikke været muligt at få samme detaljeringsgrad af data, da dette ville have krævet en decideret sagsgennemgang.

Kortlægning af omfang

Antal sager (aktivitet)

I 2013 var der 55 borgere, der modtog specialpædagogisk støtte i form af tolkebistand gennem den del af puljen, der varetages af Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen.

I 2013 var der i alt 521 sager vedrørende hjælpemidler. En AMU-sag svarer til et AMU-kursus for en person eller flere AMU-kurser umiddelbart efter hinanden for en person. Samme person kan indgå med flere AMU-sager, såfremt AMU-kurserne ikke ligger i umiddelbar forlængelse af hinanden. De 521 sager fordeler sig således på 489 personer. I det følgende præsenterer vi forskellige forhold omkring hjælpemiddelsagerne i 2013.

De 521 sager i 2013 var fordelt på 42 AMU-skoler. Dvs. der er 55 aktive AMU-skoler, som ikke har benyttet ordningen i 2013. At nogle AMU-skoler ikke bruger ordningen, skyldes i høj grad manglende kendskab til ordningen. Der er ikke nogen systematik i (fx i forhold til geografi eller

størrelse), hvilke skoler der benytter ordningen, og hvilke, der ikke gør. Tabel B2-1 herunder viser, hvor mange SPS-sager de enkelte skoler havde sammenholdt med antallet af kursister.

Tabel B2-1: Antal hjælpemiddelsager under den statslige pulje og antal kursister i 2013 pr. AMU-skole

AMU-skoler MED SPS-sager	Kurister 2012/2013	Antal SPS-sager 2013	AMU-skoler UDEN SPS-sager	Kurister 2012/2013
AMU-Fyn	26.919	61	Aalborg Handelsskole	15.738
AARHUS TECH	8.889	51	Learnmark Horsens	15.522
Mercantec	15.665	31	Campus Vejle	14.321
EUC Nordvestsjælland	8.201	30	IBC International Business College	13.532
Københavns Tekniske Skole	15.232	27	Viden Djurs	12.447
Den jyske Haandværkerskole	3.343	24	Tech College Aalborg	11.184
TUC A/S	7.104	22	SOSU Nord	10.659
AMU SYD	17.563	20	Århus Købmandsskole	10.119
AMU CENTER TUC SYD A/S	3.022	18	EUC Vest	8.420
AMU CENTER MIDTJYLLAND ApS	7.532	17	EUC Lillebælt	7.042
EUC Sjælland	6.509	17	Herningsholm Erhvervsskole	6.944
Tradium	19.264	15	Rybners	6.775
Syddansk Erhvervsskole Odense-Vejle	15.277	14	CELFF - Center for erhv.rettede udd. Lolland-Falster	6.467
Social- og Sundhedsskolen Fredericia-Vejle-Horsens	8.215	13	Zealand Business College	6.402
SOSU-Sjælland	9.085	13	Randers Social- og Sundhedsskole	5.910
Uddannelsescenter Holstebro	14.825	12	Social- og Sundhedsskolen Fyn	5.753
Selandia - CEU	10.280	12	Business College Syd Mommark HKS - Sønderborg HS	5.354
Slagteriskolen i Roskilde	5.933	12	SOPU Sundhed, omsorg, pædagogik København og Nordsjælland	4.862
EUC Nord	13.156	11	Roskilde Tekniske Skole	4.761
TEC Teknisk Erhvervsskole Center	16.330	10	Erhvervsskolerne Aars	4.471
AMU Nordjylland	19.696	9	Skive Tekniske Skole	4.298
UCplus A/S	9.825	9	Social- og Sundhedsskolen Skive-Thisted-Viborg	4.276
EUC Nordvest	5.438	8	Roskilde Handelsskole	4.228
EUC Syd	10.820	7	Nordjyllands Landbrugsskole	3.856
Social- og Sundhedsskolen i Silkeborg	3.048	7	Teknisk Skole Silkeborg	3.774
AMU Hoverdal	1.110	7	Frederikshavn Handelsskole	3.742
Midtjysk Erhvervskøreskole	Ukendt	6	UddannelsesCenter Ringkøbing-Skjern	3.517
AMU-Vest	17.238	5	Handelsskolen Silkeborg	3.410
CPH - Uddannelsescenter København Vest	11.538	5	Haderslev Handelsskole	3.331
Cramers Køreskole ApS	308	5	SOSU Nykøbing F.	3.232
Social- og Sundhedsskolen Syd	3.405	4	Professionshøjskolen VIA University College	3.165
Århus Social- og Sundhedsskole	2.763	4	Social & SundhedsSkolen, Herning	3.120
Jordbrugets UddannelsesCenter Århus	1.518	4	Svendborg Erhvervsskole	3.075
Professionshøjskolen UC Syddanmark	1.904	3	SOSU C Social- og Sundhedsuddannelses Centret	2.488

Erhvervsskolen Nordsjælland	20.220	2	Professionshøjskolen UCC (University College)	2.424
Hotel- og Restaurantskolen	3.842	2	Uddannelsescenter Fyn ApS	2.349
Niels Brock (Copenhagen Business College)	18.195	1	Dansk Brand og sikringsteknisk Institut (NUSA)	1.819
TietgenSkolen	13.127	1	Juuls Køreskole	1.642
Social- og Sundhedsskolen Esbjerg	3.922	1	COK - Center for Offentlig Kompetenceudvikling	1.517
Grøns Transport Uddannelser	2.939	1	Dalum Landbrugsskole	1.499
Campus Bornholm	1.702	1	HANSENBERG	1.454
Teknisk Skole, Esbjerg	Ukendt	1	Kold College	1.293
			Strandens Uddannelsescenter ApS	1.261
			Køge Handelsskole	1.156
			Handelsfagskolen	1.135
			Skanderborg-Odder Center for uddannelse	1.097
			Erhvervskøreskolen A/S	925
			Københavns Universitet	842
			København Nord	829
			Bornholms Sundheds- og Sygeplejeskole	552
			Pharmakon	306
			Kjærgård Landbrugsskole	229
			Bygholm Landbrugsskole	53
			Københavns Erhvervsakademi (KEA)	52
			Medieskolerne, Viborg Mediecenter	16

Sagerne fordeler sig på mange typer af AMU-uddannelser. Nogle af de hyppigst repræsenterede brancher og fagområder er vist herunder. Disse oplysninger er givet af Socialstyrelsens konsulent. En præcis opgørelse af antallet af sager pr. uddannelse ville have krævet en decideret sags gennemgang, der ligger uden for rammerne af nærværende opgave.

- Transport: Godstransport med lastbil, Vogntog, ADR, Kran A-E, Gaffeltruck
- VVS: Kloakmester, Rørlægger, Nivellering og faglig regning
- Service: Grundlæggende vagt, rengøring, servicetekniker
- Byggeriet: Asfaltør, maskinfører, kedelpasser, maskinuddannelse
- Andet: Minkpasser, gartneri, fødevarerhygiejne, dagpleje, pædagogmedhjælper, SOSU, kontor og administration, ledelse, lager og logistik m.fl.

Langt størstedelen af ansøgerne søger støtte på grund af dysleksi eller læse- og skrivevanskeligheder. Der er nogle få ansøgere med synsnedsettelse. Meget sjældent (gennemsnitligt hvert andet år) er der en enkelt hørehæmmet, borgere med mobilitetsproblemer, koncentrationsproblemer eller andet, der ansøger om støtte.

Udover typen af funktionsnedsettelse, indeholder data ikke oplysninger om køn, alder og andre forhold omkring ansøgeren – herunder om der er tale om en ledig eller borger i beskæftigelse.

I langt de fleste af sagerne modtager borgerne it-rygsække. Der er omkring 2-6 sager om året, der ikke omhandler it-rygsække. Disse kan fx være specialsoftware og materialer til læse- og skrivehjælp, Zoomtext eller cctv-anlæg, FM-udstyr m. teleslynge, specialborde og stole, skærm-dæmper til pc-skærm m.v.

Udgifter (forbrug)

I 2013 var der bevilliget 3,5 mio. kr. til puljen, mens der blev regnskabsført 4,1 mio. kr. Heraf vedrørte omkring 1,45 mio. kr. hjælpemidler, mens de resterende 2,65 mio. kr. vedrørte anden kompenserende støtte (tolkebistand).

Således var der en gennemsnitlig udgift pr. borger, der modtog tolkebistand i 2013, på omkring 50.000 kr.

Udgifterne til hjælpemidler fordeler sig således:

- Honorar til Socialstyrelsens konsulent: 985.000-990.000 kr. om året
- Transportudgifter: 150.000 kr. om året
- Udgifter til materiale/udstyr: 310.000-315.000 om året.

Honoraret til Socialstyrelsens konsulent dækker dels over konsulent-/transporttimer (60 pct.) i forbindelse med introduktion af udstyret og kørsel (10 pct.) i forbindelse med levering udstyret, dels over administrationstimer (30 pct.).

Transportudgifter dækker over afregning efter statens takst, broafgift og endelig udgifter til forsendelse af udstyr.

De 10-15.000 kr. til materiale/udgifter er primært bøger i pdf-format fra TUR Forlaget. Dertil kommer indkøb af supplerende hardware, primært headset, samt indkøb af specialsoftware som ZoomText og Dictus. Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen afholder derudover en række udgifter til udstyr. I år 2014 er der fx indkøbt 30 it-startpakker á 6.000 kr. inkl. moms og 30 USB-programpakker til 4.000 kr. inkl. moms – i alt 300.000 kr. inkl. moms.

Den kommunale aktivitet

Data og metode

På det kommunale område er specialpædagogisk støtte kendetegnet ved en høj grad af kompleksitet. Som udgangspunkt var fokus for nærværende kortlægning både på det sociale område og beskæftigelsesområdet. Som beskrevet i afsnit 3.1 i kortlægningsrapporten, har det dog vist sig, at Serviceloven ikke anvendes til specialpædagogisk støtte inden for voksen- og efteruddannelse. Vores kortlægning af omfang belyser derfor udelukkende beskæftigelsesområdet, hvilket har mindsket kompleksiteten, men der er dog stadig tale om et område med en betydelig kompleksitet set fra et datamæssigt synspunkt.

Udgifterne vedr. den specialpædagogiske støtte til voksen- og efteruddannelse konteres på en række forskellige konti, jf. Tabel B2-2.

Tabel B2-2: Relevante konti i den kommunale kontoplan

Lovgrundlag	Hovedkonto	Underkonto
LAB §76-76	5.57.71 Sygedagpengemodtagere	009 Hjælpe midler til sygedagpengemodt. efter §§76-77 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Det bemærkes at udgifter til undervisningsmateriale efter §§ 76-77 registreres på funktion 5.68.90 grp. 008
LAS §63 (LAB §76-77)	5.58.80 Revalidering	003 Hjælpe midler under revalidering efter §§ 76-77 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Det bemærkes, at udgifter til undervisningsmateriale efter §§ 76-77 reg. på funktion 5.68.90 grp. 006
LAB §76-76	5.58.81 Løntilskud mv. til personer i fleksjob og personer i løntilskudsstillinger i målgruppe	004 Udgifter til hjælpe midler efter §§ 76-77 i lov om aktiv beskæftigelsesindsats
LAB §76-76	5.58.82 Ressourceforløb	006 Hjælpe midler 50 pct. refusion, ressourceforløb 009 Ressourceforløb, mentorudgifter med 50 pct. refusion, jf. lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 31 b-31 f 010 Ressourceforløb, mentorudgifter for flere personer med 50 pct. refusion, jf. lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 31 b-31 f (§ 31 e, stk. 2, 2. punktum)
LAB §76-76	5.68.91 Beskæftigelsesindsats for forsikrede ledige	006 Hjælpe midler m.v. vedr. forsikrede ledige og beskæftigede med 50 pct. refusion (ekskl. undervisningsmateriale), jf. §§ 76, 77, 82, stk. 4 og 100 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats
§14		008 Personlig assistance til handicappede under efter- og videreuddannelse med 50 pct. refusion, jf. § 14 i lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v.
LAB §76-76		011 Udgifter til hjælpe midler til aktiverede kontant-hjælpsmodtagere
LAB §31	5.68.98 Beskæftigelsesordninger	012 Udgifter til mentor med 50 pct. refusion 017 Udgifter til mentorordning, flere personer

Ingen af disse konti – med undtagelse af 5.68.91.008, som ikke anvendes særligt meget – er afgrænset specifikt til kompenserende støtte som følge af funktionsnedsættelser i forbindelse med voksen- og efteruddannelse. Der er dermed en række udfordringer ved at identificere udgifterne til området.

I forhold til registreringen af den type støtte, der gives, skelnes der regnskabsmæssigt mellem hjælpe midler m.v., personlig assistance og mentorordning. Inden for hjælpe midler er der dog både tale om hjælpe midler, som er krævet som følge af funktionsnedsættelser, og hjælpe midler, som er krævet som følge af uddannelsen/erhvervet. Dvs. sikkerhedssko for en aktiveret ydelsesmodtager vil også høre under dette. Derudover registreres der ofte befordring og undervisningsmaterialer på samme konto som hjælpe midlerne.

Generelt skelnes der regnskabsmæssigt ikke mellem borgere, der deltager i uddannelse og borgere, der har behov for støtte i forbindelse med beskæftigelse. Der skelnes ligeledes ikke mellem ordinær uddannelse og voksen- og efteruddannelse.

Nogle af disse oplysninger findes i andre af kommunens systemer, men også her er der en række udfordringer. *For det første* er der både tale om borgere i erhverv og borgere, der modtager ydelser. Disse borgere registreres i forskelligt omfang i kommunens systemer. Således har kommunerne flere oplysninger om ydelsesmodtagere end borgere i beskæftigelse i deres systemer.

For det andet registreres oplysninger om funktionsnedsættelser ikke systematisk på beskæftigelsesområdet på samme måde, som det er tilfældet på socialområdet. Der er dog en række ydelser, hvor der vil være en nedsat arbejdsevne, som i nogle tilfælde vil være ensbetydende med en funktionsevnenedsættelse, men i andre tilfælde ikke. Det gælder fx for sygedagpengemodtagere,

fleksjobbere og revalidender. Der er dog andre funktionsnedsættelser, fx læse-/stavevanskeligheder, som ikke på samme måde kan knyttes til en bestemt type ydelsesmodtagere.

Oplysningerne fra kommunernes økonomisystemer kan derfor ikke i tilpas grad afgrænse specialpædagogisk støtte som følge af funktionsnedsættelser i forbindelse med voksen- og efteruddannelse. Vi supplerer derfor med oplysninger fra sagsbehandlere på området om, hvor mange sager der ligger inden for det specifikke område.

Dette har dog heller ikke været uden udfordringer for sagsbehandlerne at levere disse oplysninger. I og med, at der – som beskrevet ovenfor – er tale om mange forskellige borgere og typer af støtte, er der er meget stor mængde af potentielle sager. Det har derfor ikke været muligt for sagsbehandlerne at lave en decideret sagsgennemgang for at opgøre antallet af sager. Ligeledes er organiseringen i flere kommuner således, at sagsbehandlingen vedrørende revalidender fx er adskilt fra andre ydelsesmodtagere, eller at sagsbehandlingen vedrørende personer i beskæftigelse og ydelsesmodtagere er adskilt.

Kortlægning af omfang

I det følgende præsenterer vi beskrivelser af de otte kommuner. Omfanget er belyst ved antal sager. Hvor det har været muligt belyses det endvidere i form af udgifter til området. Vi ser alene på udgifter til den specialpædagogiske støtte (fx til selve hjælpemidlet), og ikke på udgifter i forbindelse med administration og sagsbehandling. Alle tal er kommunens bruttoudgifter – herfra skal fratrækkes statslig refusion på 50 pct.

En økonomimedarbejder og en sagsbehandler i kommunerne har haft kommunebeskrivelserne til gennemsyn/validering.

Egedal Kommune	
Arbejdsstyrke	I Egedal Kommune bor der 24.128 personer mellem 18 og 64 år. Heraf er 89 pct. i beskæftigelse og yderligere 5 pct. arbejdsløse eller på forskellige ikke-permanente ydelser (midlertidigt uden for arbejdsstyrken). De resterende er uden for arbejdsstyrken og dermed ikke relevante for analysen.
VEU	Årligt er der 4.818 kursister fra Egedal Kommune, der deltager i voksen- og efteruddannelse. Dette kan dog dække over færre personer, da den samme person kan indgå flere gange. 14 pct. af disse er almene/forberedende kurser, 68 pct. AMU-kurser og 18 pct., er videregående uddannelser (fx diplom- og masteruddannelser).
Hjælpemidler	Inden for beskæftigelseslovgivningen havde Egedal i 2013 udgifter på i alt 210.000 kr. til hjælpemidler. Heraf vurderer kommunen, at omkring 10.000 kr. vedrører borgere med funktionsnedsættelser, som deltager i voksen- og efteruddannelse. De øvrige udgifter til hjælpemidler vedrører borgere i erhverv, borgere i ordinær uddannelse eller hjælpemidler, der ikke skyldes funktionsnedsættelser. Kommunen skønner, at det dækker over 1-3 sager.
Personlig assistance	Der har i 2013 ikke været udgifter til personlig assistance – herunder tolkebistand – til borgere med funktionsnedsættelser under voksen- og efteruddannelse.
Mentor	Kommunen har under beskæftigelseslovgivningen haft udgifter til mentorordning på 685.000 kr. i 2013. Kommunen vurderer, at omkring 20.000 kr. af disse vedrører borgere med funktionsnedsættelser under voksen- og efteruddannelse. De resterende udgifter vedrører borgere i erhverv, borgere i ordinær uddannelse eller borgere, der har fået mentorordning som følge af andre forhold end funktionsnedsættelser. Kommunen skønner, at der er tale om max. fem borgere.
Samlet omfang	Samlet set bruger Egedal Kommune ca. 30.000 kr. årligt på området – heraf 10.000 kr. på hjælpemidler og 20.000 kr. på mentorordning. Dette dækker over kompensationsloven §14, LAS §63 og LAB §76-77. Dog er det kommunens vurdering, at LAS §63 kun udgør en meget lille del, hvis nogen overhovedet. Kommunen har 6-8 sager om året. Heraf omkring 1-3 hjælpemiddelsager og max. fem borgere, der modtager mentorstøtte på området.
Vurdering af datakvalitet:	Høj En økonomiansvarlig har udtrukket de poster, som vedrører hhv. hjælpemidler, personlig assistance og mentorordning. Den økonomiansvarlige og en sagsbehandler har i samarbejde vurderet, hvilke poster der kunne vedrøre borgere med funktionsnedsættelser, som

deltager i voksen- og efteruddannelse. Der er tale om et skøn og ikke en decideret sags-gennemgang. Da der er tale om en mindre kommune, vurderer Rambøll, at sagsbehand- leren har gode forudsætninger for at kunne give et retvisende skøn.

Guldborgsund Kommune	
Arbejdsstyrke	I Guldborgsund Kommune bor der 35.422 personer mellem 18 og 64 år. Heraf er 74 pct. i beskæftigelse og yderligere 7 pct. arbejdsløse eller på forskellige ikke-permanente ydelser (midlertidigt uden for arbejdsstyrken). De resterende er uden for arbejdsstyrken, og dermed ikke relevante for analysen.
VEU	Årligt er der 10.893 kursister fra Guldborgsund Kommune, der deltager i voksen- og efteruddannelse. Dette kan dog dække over færre personer, da den samme person kan indgå flere gange. 27 pct. af disse er almene/forberedende kurser, 66 pct. AMU-kurser og 7 pct. er videregående uddannelser (fx diplom- og masteruddannelser).
Hjælpe midler	Inden for beskæftigelseslovgivningen brugte kommunen 84.375 kr. brutto på hjælpemidler i 2013 fordelt på 37 borgere – dvs. 2.280 kr. pr. borger i gennemsnit. Kommunen har 3-5 hjælpemiddelsager årligt, der vedrører voksen- og efteruddannelse. Udgifterne til hjælpemiddelsager, der vedrører voksen- og efteruddannelse estimeres dermed til at være omkring 6.000-12.000 kr.
Personlig assistance	Kommunen bruger 10,7 mio. kr. på personlig assistance. Kommunen har ikke kunnet opføre udgifter til tolkebistand. Kommunen har ikke haft nogen sager vedr. personlig assistance eller tolkebistand det seneste år vedr. voksen- og efteruddannelse.
Mentor	Kommunen bruger 10,4 mio. kr. på mentorområdet – heraf vedrører 133.264 kr. revali- dender. Kommunen har ikke haft nogen sager på mentorområdet vedr. voksen- og efter- uddannelse det seneste år.
Samlet omfang	Samlet bruger Guldborgsund Kommune omkring 6.000-12.000 kr. årligt på hjælpemid- lerne på området på 3-5 hjælpemiddelsager. Kommunen har ingen aktivitet på personlig assistance (herunder tolkebistand) samt mentorordninger.
Vurdering af datakvalitet	Mellem En økonomiansvarlig har udtrykt de poster, der vedrører hhv. hjælpemidler, personlig assistance og mentorordning, men har ikke kunne identificere, hvor mange/hvilke der vedrører borgere med funktionsnedsættelser, som deltager i voksen- og efteruddannelse. En sagsbehandler har vurderet, hvor mange sager kommunen har for borgere med funk- tionsnedsættelser, som deltager i voksen- og efteruddannelse. Da der er tale om en mindre kommune, vurderer Rambøll, at sagsbehandleren har gode forudsætninger for at kunne give et retvisende skøn.

Nordfyns Kommune	
Arbejdsstyrke	I Nordfyns Kommune bor der 16.969 personer mellem 18 og 64 år. Heraf er 79 pct. i beskæftigelse og yderligere 8 pct. arbejdsløse eller på forskellige ikke-permanente ydelser (midlertidigt uden for arbejdsstyrken). De resterende er uden for arbejdsstyrken, og dermed ikke relevante for analysen.
VEU	Årligt er der 6.161 kursister fra Nordfyns Kommune, der deltager i voksen- og efteruddannelse. Dette kan dog dække over færre personer, da den samme person kan indgå flere gange. 13 pct. af disse er almene/forberedende kurser, 82 pct. AMU-kurser og 6 pct. er videregående uddannelser (fx diplom- og masteruddannelser).
Hjælpe midler	I 2013 havde kommunen bruttoudgifter for 365.643 kr. til hjælpemidler til revalidender (udgifter til hjælpemidler – herunder arbejdsredskaber og arbejdspladsindretning efter §§ 76-77 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats). Endvidere havde kommune bruttoudgifter på 41.114 kr. til hjælpemidler vedr. forsikrede ledige og beskæftigede jf. §§ 76, 77, 82 skt. 4, og 100 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Det har ikke været muligt for kommunen at opgøre, hvor mange af disse udgifter der vedrører voksen- og efteruddannelse, men der er tale om et begrænset antal sager.
Personlig assistance	Der har i 2013 ikke været udgifter til personlig assistance til handicappede under efter- og videreuddannelse.
Mentor	Nordfyns Kommune har i 2013 haft bruttoudgifter på 3,6 mio. kr. til mentorer under beskæftigelsesordninger (vedrører aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere, uddannelseshjælpsmodtagere, revalidender, ansatte i fleksjob, modtagere af sygedagpenge og ledighedsydelse samt 15-17 årige, der deltager i tilbud efter kapitel 10-11). Det har ikke været muligt for kommunen at opgøre, hvor mange af disse udgifter der vedrører voksen- og efteruddannelse, men der er tale om et begrænset antal sager.
Samlet omfang	Det har ikke været muligt, at lave et samlet estimat på udgifter og antal sager i Nordfyns Kommune. Der er dog tale om relativt få sager og dermed begrænsede udgifter.
Vurdering af datakvalitet	Lav En økonomiansvarlig har udtrykt de poster, der vedrører hhv. hjælpemidler, personlig assistance og mentorordning, men har ikke kunne identificere, hvor mange/hvilke der vedrører borgere med funktionsnedsættelser, som deltager i voksen- og efteruddannelse. Sagsbehandleren har ikke kunne give et skøn på antallet af sager, men kan dog sige, at der ikke er tale om ret mange. Den sagsbehandler, som ved mest om området, er sygemeldt.

Frederikshavn Kommune	
Arbejdsstyrke	I Frederikshavn Kommune bor der 35.216 personer mellem 18 og 64 år. Heraf er 78 pct. i beskæftigelse og yderligere 7 pct. arbejdsløse eller på forskellige ikke-permanente ydelser (midlertidigt uden for arbejdsstyrken). De resterende er uden for arbejdsstyrken, og dermed ikke relevante for analysen
VEU	Årligt er der 12.122 kursister fra Frederikshavn Kommune, der deltager i voksen- og efteruddannelse. Dette kan dog dække over færre personer, da den samme person kan indgå flere gange. 15 pct. af disse er almene/forberedende kurser, 80 pct. AMU-kurser og 4 pct. er videregående uddannelser (fx diplom- og masteruddannelser).
Hjælpe midler	Kommunen bruger 539.871 kr. på hjælpemidler heraf: <ul style="list-style-type: none"> - 93.404 kr. på forsikrede ledige og beskæftigede - 46.838 kr. på kontanthjælpsmodtagere - 394.272 kr. på revalidender - 5.357 på sygedagpengemodtagere. <p>Kommunen vurderer ikke, at der er nogen af disse udgifter, der vedrører borgere med funktionsnedsættelse i voksen- og efteruddannelse.</p>
Personlig assistance	Personlig assistance: <ul style="list-style-type: none"> - 1.228.340 kr. forsikrede ledige. <p>Kommunen vurderer ikke, at der er nogen af disse udgifter, der vedrører borgere med funktionsnedsættelse i voksen- og efteruddannelse.</p>
Mentor	Mentorordning: 7.458.762 kr. <p>Kommunen vurderer ikke, at der er nogen af disse udgifter, der vedrører borgere med funktionsnedsættelse i voksen- og efteruddannelse.</p>
Samlet omfang	Frederikshavn Kommune har ingen aktivitet på området.
Vurdering af datakvalitet	Høj <p>En økonomiansvarlig har udtrukket de poster, der vedrører hhv. hjælpemidler, personlig assistance og mentorordning, men har ikke kunne identificere, hvor mange/hvilke der vedrører borgere med funktionsnedsættelser, som deltager i voksen- og efteruddannelse.</p> <p>En sagsbehandler har vurderet, at kommunen ikke har nogen sager for borgere med funktionsnedsættelser, som deltager i voksen- og efteruddannelse. Da der er tale om en mindre kommune, vurderer Rambøll, at sagsbehandleren har gode forudsætninger for at kunne give et retvisende skøn.</p> <p>Rambøll har modtaget samtlige posteringer på disse udgiftsposterne, og en overordnet gennemgang af disse viser det samme billede som sagsbehandleren angiver.</p>

Norrdjurs Kommune	
Arbejdsstyrke	I Norrdjurs Kommune bor der 22.508 personer mellem 18 og 64 år. Heraf er 77 pct. i beskæftigelse og yderligere 7 pct. arbejdsløse eller på forskellige ikke-permanente ydelser (midlertidigt uden for arbejdsstyrken). De resterende er uden for arbejdsstyrken, og dermed ikke relevante for analysen
VEU	Årligt er der 10.173 kursister fra Norrdjurs Kommune, der deltager i voksen- og efteruddannelse. Dette kan dog dække over færre personer, da den samme person kan indgå flere gange. 22 pct. af disse er almene/forberedende kurser, 73 pct. AMU-kurser og 4 pct. er videregående uddannelser (fx diplom- og masteruddannelser).
Hjælpe midler	Der har været én sag med hjælpemidler inden for voksen- og efteruddannelse i 2013. Vi har ikke modtaget oplysninger til undersøgelsen fra kommunens økonomiansvarlige, og det er derfor ikke muligt at estimere udgiften til denne sag.
Personlig assistance	Kommunen har omkring 80-90 sager om personlig assistance for borgere i arbejde om året. Ingen af disse sager vedrører specifikt voksen- og efteruddannelse.
Mentor	Kommunen har ikke haft sager vedr. voksen- og efteruddannelse på mentorordninger.
Samlet omfang	Norrdjurs Kommune har haft en hjælpemiddelsag på voksen- og efteruddannelse i 2013. Rambøll vurderer ud fra data fra de andre kommuner, at det svarer til udgifter på omkring 2.000-5.000 kr.
Vurdering af datakvalitet	<p>Lav/mellem</p> <p>En sagsbehandler i Norrdjurs kommune har vurderet antallet af sager i kommunen. Da der er tale om en mindre kommune, vurderer Rambøll, at sagsbehandleren har gode forudsætninger for at kunne give et retvisende skøn.</p> <p>Rambøll har ikke modtaget oplysninger fra den økonomiansvarlige i Norrdjurs Kommune, men da der er tale om få eller ingen sager, vurderer Rambøll, at økonomidata alligevel ikke ville være relevante.</p>

Lejre Kommune	
Arbejdsstyrke	I Lejre Kommune bor der 15.251 personer mellem 18 og 64 år. Heraf er 87 pct. i beskæftigelse og yderligere 5 pct. arbejdsløse eller på forskellige ikke-permanente ydelser (midlertidigt uden for arbejdsstyrken). De resterende er uden for arbejdsstyrken, og dermed ikke relevante for analysen
VEU	Årligt er der 3.476 kursister fra Lejre Kommune, der deltager i voksen- og efteruddannelse. Dette kan dog dække over færre personer, da den samme person kan indgå flere gange. 16 pct. af disse er almene/forberedende kurser, 70 pct. AMU-kurser og 14 pct. er videregående uddannelser (fx diplom- og masteruddannelser).
Hjælpe midler	Lejre Kommune vurderer, at de ikke haft nogen sager vedr. hjælpemidler inden for voksen- og efteruddannelse.
Personlig assistance	Lejre Kommune vurderer, at de ikke haft nogen sager vedr. personlig assistance inden for voksen- og efteruddannelse.
Mentor	Lejre Kommune vurderer, at de ikke haft nogen sager vedr. mentorordning inden for voksen- og efteruddannelse.
Samlet omfang	Lejre Kommune har ingen aktivitet på området.
Vurdering af datakvalitet	<p>Mellem/lav</p> <p>En sagsbehandler i Lejre Kommune har vurderet antallet af sager i kommunen. Da der er tale om en mindre kommune, vurderer Rambøll, at sagsbehandleren har gode forudsætninger for at kunne give et retvisende skøn.</p> <p>Rambøll har ikke modtaget oplysninger fra den økonomiansvarlige i Lejre Kommune, men da der er tale om ingen sager, vurderer Rambøll, at økonomidata alligevel ikke ville være relevante.</p>

Københavns Kommune	
Arbejdsstyrke	I Københavns Kommune bor der 402.283 personer mellem 18 og 64 år. Heraf er 72 pct. i beskæftigelse og yderligere 7 pct. arbejdsløse eller på forskellige ikke-permanente ydelser (midlertidigt uden for arbejdsstyrken). De resterende er uden for arbejdsstyrken, og dermed ikke relevante for analysen
VEU	Årligt er der 82.702 kursister fra Københavns Kommune, der deltager i voksen- og efteruddannelse. Dette kan dog dække over færre personer, da den samme person kan indgå flere gange. 14 pct. af disse er almene/forberedende kurser, 68 pct. AMU-kurser og 24 pct. er videregående uddannelser (fx diplom- og masteruddannelser).
Hjælpe midler	<p>Københavns Kommune havde i 2013 ingen udgifter til hjælpemidler som følge af funktionsnedsættelser til forsikrede ledige, der deltog i voksen- og efteruddannelse.</p> <p>Kommunen havde udgifter til befordring, hjælpemidler, undervisningsmaterialer m.v. for 104.906 kr. i 2013 for kontanthjælpsmodtagere, der deltog i voksen- og efteruddannelse. Af disse vurderer Rambøll, at op til 11.291 kr. kan være hjælpemidler i forbindelse med funktionsnedsættelser.</p> <p>For revalidender havde kommunen udgifter til hjælpemidler, befordring, undervisningsmaterialer m.v. for 503.539 kr. for revalidender, der deltog i voksen- og efteruddannelse. Heraf vurderer Rambøll, at op til 67.141 kr. kan være hjælpemidler som følge af funktionsnedsættelser.</p> <p>Kommunen havde ingen udgifter til hjælpemidler som følge af funktionsnedsættelser for sygedagpengemodtagere i 2013.</p> <p>Det er ikke muligt at opgøre udgifter til hjælpemidler for personer i erhverv, der deltager i voksen- og efteruddannelse.</p> <p>Kommunen vurderer, at der samlet er 20-30 sager årligt med hjælpemidler inden for voksen- og efteruddannelse.</p>
Personlig assistance	<p>Kommunen har ikke udgifter til personlig assistance til voksen- og efteruddannelse.</p> <p>Kommunen havde tolkeudgifter til kontanthjælpsmodtagere i voksen- og efteruddannelse for 2.130 kr. i 2013, og 9.571 kr. til revalidender i voksen- og efteruddannelse. Disse udgifter vedrører få borgere.</p>
Mentor	<p>Kommunen har haft udgifter til mentorordninger for personer, der deltager i voksen- og efteruddannelse på 3.597.011 kr.</p> <p>Kommunen vurderer, at de ikke haft nogen sager vedrørende mentorordning med relation til funktionsnedsættelser.</p>
Samlet omfang	Kommunen har 20-30 hjælpemiddelsager og enkelte tolkesager.
Vurdering af datakvalitet	<p>Mellem</p> <p>Kvaliteten af økonomidata er høj, mens kvaliteten af data vedrørende sager er lav.</p> <p>En økonomiansvarlig har udtrykt alle posteringer, der vedrører hjælpemidler, personlig assistance og mentorordning. Disse er efterfølgende koblet af økonomimedarbejderen med oplysninger fra kommunens sagsbehandlingssystem (Opera) i forhold til, hvilke borgere der deltager i voksen- og efteruddannelse. Det er dog kun ydelsesmodtagere, som kommunen har registreret dette for. Den økonomiansvarlige har endvidere grupperet større grupper af udgiftsposter, hvor det er tydeligt, hvilke type udgift der er tale om. Dermed har det været muligt fx at fjerne alle udgifter vedrørende befordring og undervisningsmaterialer, som ikke er relevante. Rambøll har modtaget posteringer og har ud fra disse vurderet, hvilke poster, der ikke kan afvises at være relevante.</p> <p>En sagsbehandler har vurderet, hvor mange sager kommunen har. Da der er tale om en stor kommune, vurderer Rambøll, at sagsbehandleren som udgangspunkt har svære forudsætninger for at kunne give et retvisende skøn. Men Rambøll vurderer dog, at niveauet er retvisende.</p>

Aarhus Kommune	
Arbejdsstyrke	I Aarhus Kommune bor der 214.439 personer mellem 18 og 64 år. Heraf er 71 pct. i beskæftigelse og yderligere 7 pct. arbejdsløse eller på forskellige ikke-permanente ydelser (midlertidigt uden for arbejdsstyrken). De resterende er uden for arbejdsstyrken, og dermed ikke relevante for analysen
VEU	Årligt er der 40.315 kursister fra Aarhus Kommune, der deltager i voksen- og efteruddannelse. Dette kan dog dække over færre personer, da den samme person kan indgå flere gange. 31 pct. af disse er almene/forberedende kurser, 50 pct. AMU-kurser og 20 pct. er videregående uddannelser (fx diplom- og masteruddannelser).
Hjælpe midler	Kommunen havde i 2013 udgifter til hjælpemidler m.v. for forsikrede ledige og beskæftigede på 645.354 kr. fordelt på 83 personer – dvs. omkring 7.800 kr. pr. borger For kontanthjælpsmodtagere havde kommunen udgifter til hjælpemidler m.v. på 758.351 kr. fordelt på 446 borgere – dvs. omkring 1.700 kr. pr. borger. 522 revalidender stod for udgifter på 1.671.481 kr. til hjælpemidler mv., svarende til omkring 3.200 kr. pr. borger. 66 sygedagpengemodtagere havde udgifter for 167.035 kr. til hjælpemidler m.v., svarende til omkring 2.500 kr. pr. borger. Disse udgifter kan dække over hjælpemidler, undervisningsmaterialer og befordring. Der kan være tale om hjælpemidler som følge af erhvervet/undervisningen (fx arbejdstøj) og hjælpemidler som følge af funktionsnedsættelser. Udgifterne dækker både over hjælpemidler til ordinær uddannelse, voksen- og efteruddannelse samt beskæftigelse. Kommunen vurderer, at der er omkring 10-20 sager samlet på hjælpemidler og personlig assistance (tolkning). Det har ikke været muligt at fordele disse.
Personlig assistance	I 2013 havde kommunen udgifter til personlig assistance på 1.253.217 kr. fordelt på 14 personer. Én borger modtager alene 713.145 kr. For de øvrige 13 var den gennemsnitlige udgift pr. borger på omkring 41.500 kr. Kommunen vurderer, at der er omkring 10-20 sager samlet på hjælpemidler og personlig assistance (tolk). Det har ikke været muligt at fordele disse.
Mentor	Der har ikke været udgifter til mentorordning.
Samlet omfang	Kommunen har omkring 10-20 sager inden for hjælpemidler og tolkning.
Vurdering af datakvalitet	Mellem/lav Kvaliteten af økonomidata er mellem, mens kvaliteten af data vedrørende sager er lav. En økonomiansvarlig har udtrykt de poster, der vedrører hhv. hjælpemidler, personlig assistance og mentorordning, men har ikke kunne identificere, hvor mange/hvilke der vedrører borgere med funktionsnedsættelser, som deltager i voksen- og efteruddannelse. En sagsbehandler har vurderet, at der er mellem 10 og 20 borgere, der har modtaget støtte, og at der primært er tale om tolk til døve.

Supplerende kortlægning af kommuner

Rambøll havde inden analysens start vurderet, at det bedste design til kortlægning af omfanget af specialpædagogisk støtte til VEU ville være otte dybdegående kommunekortlægninger og herefter en opregning til nationalt niveau på baggrund af disse. Vi fandt en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse uegnet, dels på grund af områdets kompleksitet med mange forskellige berørte i den kommunale administration, og dels på grund af afgrænsningen af målgruppen, ligesom området ikke umiddelbart er en opdeling, der arbejdes med i det kommunale økonomi- og sagsbehandlingssystem. Dette er til fulde blevet bekræftet gennem de udfordringer, der har været i forbindelse med dataindsamlingen.

Vi valgte, at Københavns Kommune og Aarhus Kommune skulle være to af de otte kommuner. Dette skete dels for at få et billede af aktiviteten i de helt store kommuner og dels for at sikre, at netop disse to kommuner, hvor en stor del af aktiviteten måtte formodes at finde sted, blev kortlagt og ikke blot estimeret ud fra andre kommuner. Rambøll udvalgte de resterende seks kom-

muner ud fra forskellige kriterier om størrelse, socioøkonomi og aktivitet inden for voksen- og efteruddannelsesområdet.

Som det ses af ovenstående kommunebeskrivelser, har det dog vist sig, at der er en meget begrænset aktivitet i kommunerne. Vi har derfor vurderet, at den oprindelige tilgang med en deltageret opregning ikke vil være meningsfuld eller valid.

Vi har derfor gennemført en supplerende dataindsamling i yderligere otte kommuner. Vi har fokuseret på større kommuner, da kortlægningen har vist, at aktiviteten i de mindre kommuner er næsten ikke-eksisterende. Det har ikke været muligt inden for den tidsmæssige og økonomiske ramme at lave samme dybdegående kortlægninger af disse kommuner, som vi har gjort for de otte oprindelige kommuner.

Hvor vi i dybdekortlægningen af de otte kommuner har indsamlet data fra både økonomiansvarlige og sagsbehandlere, er kortlægningen af de supplerende kommuner udelukkende baseret på sagsbehandlerens (nøglepersonen på handicapområdet i jobcentret) umiddelbare vurdering af omfanget. Det helt centrale spørgsmål i den supplerende kortlægning har været at fastslå, hvorvidt kommunen overhovedet har haft sager på området.

Resultater af den supplerende dataindsamling ses i tabel B2-3.

Tabel B2-3: Omfang af sager i otte store/større kommuner

Kommune	Omfang
Aalborg Kommune	Ganske få sager på hjælpemidler. Omkring fem sager på tolkebistand til døve.
Odense Kommune	3-4 sager primært på tolkebistand til døve Meget få penge, vi har brugt på de andre områder, men det svinger meget.
Kolding Kommune	Hjælpemidler: Bevilger mange "CD Ord" til læse- og stavevanskeligheder, dog få, der er under VEU.
Næstved Kommune	Hjælpemidler: 1-2 sager igennem de sidste par år.
Aabenraa Kommune	Hjælpemidler: 1-5 sager. Har ikke sager på personlig assistance.
Holstebro Kommune	Under 10 sager årligt – primært under hjælpemidler og personlig assistance.
Holbæk Kommune	Omkring 5-10 sager. To aktive sager på hjælpemidler (ordblindhed).
Roskilde Kommune	1-5 sager om året for borgere i erhverv (primært hjælpemidler).

Den supplerende dataindsamling bekræfter det billede, som den dybdegående kortlægning af de otte kommuner viste; der er tale om meget få sager, og det er primært hjælpemidler samt tolkebistand til døve.

Opregning af kommunalt omfang til nationalt niveau

Som beskrevet ovenfor, har vi vurderet, at det ikke er meningsfuldt at anvende en matematisk detaljeret opregningsmetode med det datagrundlag, der foreligger. Vi laver i stedet en stratificeret opregning på baggrund af kommunestørrelse. Vi vurderer, at kommunestørrelse er en god overordnet indikator for, hvor mange sager kommunen har. Konkret sker dette ved, at kommunerne opdeles i fire grupper: De fire helt store kommuner, 29 større kommuner, 37 mellemkommuner og 28 små kommuner. Opdelingen sker på baggrund af antal borgere i kommunen mellem 18 og 64 år.

Tabel B2-4: Opdeling af kommuner til opregning

Kommune- størrelse (antal indb. 18-64 år)	Kommuner	Dybdegående data	Supplerende data
Helt store kommuner (>75.000)	København, Aarhus, Odense, Aalborg	København, Aarhus	Aalborg, Odense
Større kommuner (30.000-75.000)	Esbjerg, Frederiksberg, Vejle, Randers, Viborg, Kolding, Silkeborg, Herning, Horsens, Roskilde, Næstved, Slagelse, Sønderborg, Gentofte, Holbæk, Gladsaxe, Hjørring, Guldborgsund, Helsingør, Frederikshavn, Aabenraa Svendborg, Holstebro, Skanderborg, Køge, Ringkøbing-Skjern, Haderslev, Lyngby-Taarbæk, Hvidovre	Guldborgsund, Frederikshavn	Kolding, Næstved, Holbæk, Aabenraa, Holstebro, Roskilde
Mellem kommuner (20.000-30.000)	Fredericia, Rudersdal, Høje-Taastrup, Faaborg-Midtfyn, Varde, Hillerød, Kalundborg, Ballerup, Skive, Greve, Favrskov, Hedensted, Thisted, Vordingborg, Frederiksund, Lolland, Tårnby, Mariagerfjord, Veje, Egedal, Syddjurs, Ikast-Brande, Assens, Bornholm, Gribskov, Fredensborg, Rødovre, Norddjurs, Tønder, Vesthimmerlands, Middelfart, Furesø, Faxe, Brøndby, Brønderslev, Ringsted	Egedal, Norddjurs	
Små kommuner (<20.000)	Odsherred, Nyborg, Halsnæs, Sorø, Nordfyns, Albertslund, Rebild, Herlev, Billund, Lejre, Kerteminde, Allerød, Glostrup, Ishøj, Hørsholm, Stevns, Odder, Struer, Solrød, Lemvig, Morsø, Vallensbæk, Dragør, Langeland, Ærø, Samsø, Fanø, Læsø.	Nordfyns, Lejre	

For de kommuner, hvor vi har indsamlet data, anvendes det faktiske indsamlede antal sager. For de kommuner, hvor vi ikke har indsamlet data, anvendes et spænd over antallet af sager pr. kommune i hver af de fire grupper af kommuner. Opregningen laves for hhv. hjælpemidler og personlig assistance (primært tolkebistand).

Som tabel B2-5 og tabel B2-6 viser, vurderer Rambøll, at der årligt er 100-350 hjælpemiddelsager og 25-400 sager vedrørende personlig assistance i form af tolkebistand til døve.

For mentorordningen er der ikke et tilstrækkeligt datagrundlag til at lave en opregning. Ud fra det tilgængelige data vurderes det, at der på landsplan er tale om meget få sager inden for mentorordningen.

Tabel B2-5: Antal sager vedr. hjælpemidler

Kommune- type	Antal kommuner		Antal sager		Antal sager i alt (cirka)
	Har data	Skal estimeres	Har data	Pr. kommune (til opregning)	
Helt store kommuner	4	0	København: 20-30 Aarhus: 10 Odense: 1-2 Aalborg: 1-2	-	30-45
Større kommuner	8	21	Guldborgsund: 3-5 Frederikshavn: 0 Kolding: 1-5 Næstved: 1-2 Holbæk: 5-10 Aabenraa: 1-5 Holstebro: 1-5 Roskilde: 1-5	1-5	35-140
Mellem kommuner	2	35	Egedal: 1-3 Norddjurs: 1	1-3	35-110
Små kommuner	2	26	Nordfyn: 1-2 Lejre: 0	0-2	0-55
I alt					100-350

Tabel B2-6: Antal sager vedr. personlig assistance (tolkebistand)

Kommune- type	Antal kommuner		Antal sager		Antal sager i alt (cirka)
	Har data	Skal estimeres	Har data	Pr. kommune (til opregning)	
Helt store kommuner	4	0	København: 5 Aarhus: 10 Odense: 1-2 Aalborg: 5	-	20-25
Større kommuner	5	24	Guldborgsund: 0 Frederikshavn: 0 Holbæk: 5-10 Aabenraa: 0 Holstebro: 1-5	0-10	5-250
Mellem kommuner	2	35	Egedal: 0 Norddjurs: 0	0-2	0-70
Små kommuner	2	26	Nordfyn: 1-2 Lejre: 0	0-2	0-55
I alt					25-400

En hjælpemiddelsag koster omkring 2.000-10.000 kr. i gennemsnit. De samlede udgifter til hjælpemiddelsager vurderes dermed at ligge mellem **0,2 og 3,5 mio. kr. årligt** på landsplan.

Der er relativt få datapunkter på udgifter til personlig assistance i form af tolkebistand. På den statslige pulje (AMU-området) er udgifterne pr. borger til tolkebistand på omkring 50.000 kr. Dette er samme niveau, som der fx ses i Aarhus. De samlede udgifter til tolkebistand estimeres dermed til at være på **1,25-20 mio. kr.** på landsplan.